

CHALMERS

Utveckling av Höggeröds fritidshus En fråga om bevarande och modernisering

EMMA HALLBERG
SANDRA SCHLEECH

EXAMENSARBETE

Högskoleingenjörsprogrammet Byggingenjör
Institutionen för arkitektur
CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Göteborg 2014

Utveckling av Höggeröds fritidshus

En fråga om bevarande och modernisering

EMMA HALLBERG

SANDRA SCHLEECH

Development of Höggeröds cottages
A question of preservation and modernization
EMMA HALLBERG, 1990
SANDRA SCHLEECH, 1992

© EMMA HALLBERG
SANDRA SCHLEECH

Department of Architecture
Chalmers University of Technology
SE-412 96 Gothenburg
Sweden
Telephone + 46 (0)31-772 1000

Omslag:
Exempel på ett kataloghus från Götenehus. Mer exempel på kataloghus återfinns i kapitel 2.
Illustratör:
Sandra Schleech
Fotograf:
Emma Hallberg

Chalmers Tekniska Högskola
Göteborg, Sweden 2014

Sammandrag

Höggeröd på nordöstra Orust är ett vackert fritidsområde med en tidstypisk karaktär från sextiotalet som är värd att bevara. Ett problem som uppstått på senare år är att husägarna vill flytta in permanent i sina fritidsstugor och bygga ut dessa till större och mer funktionella villor, men detta godkänner inte detaljplanen. Samtidigt finns en önskan om att kunna lösa detta ändå och göra alla delaktiga parter nöjda. Syftet med rapporten är att uppmana till en fördjupad diskussion om Höggeröds fritidshusområde och frågan om hur dessa skall utvecklas och samtidigt bevaras. Frågan om vilka krav och lagar som gäller kring ombyggnationer har även besvarats för att kunna göra ett så bra underlag som möjligt.

För att kunna bevara detta kulturarv så kommer ett underlag till en bevarandeplan att tas fram med hjälp av den här rapporten. Förslag på reglering av detaljplanen ges för att kunna möjliggöra ett mer tillgängligt, permanent boende i de gamla fritidshusen. Dessa förslag grundar sig på studier av nuvarande detaljplan och områdets karaktär.

Genom att studera gamla bygglov, göra studiebesök i området, samla relevant bakgrundshistorik från böcker och genom en kontinuerlig handledning av kunniga inom området fås en bra förståelse för hur området är uppbyggt samt vad som karaktäriserar fritidshusen i Höggeröd.

Resultatet blev tre olika förslag på utveckling av ett specifikt fritidshus i området, utvecklingen är moderniserad men husens karaktär har bevarats. Alla tre resultaten ger förslag på ökad möjlighet till ett mer permanent boende som inom en rimlig ram sammanfaller med karaktäristiken av kulturarvet. I förslag 1 så utvecklas huset efter vad detaljplanen säger, i förslag 2 ges förslag på reglering av detaljplanen och förslag 3 är en vidare utveckling av förslag 2.

Nyckelord: Orust, fritidshus, Höggeröd, permanent boende, förändring, bygglov, ritningar, byggteknik, tillgänglighet, karaktärisering, detaljer, 60- och 70-tal och Boverket.

Abstract

Högeröd is a summerhouse area located on the northeastern side of Orust, Sweden. The characteristic for this area and the cottages is typical for the sixties and worth preserving.

This report is a substrate for a conservation plan about preserving this heritage and its purpose is also to encourage a discussion about the questions of preserving and the development of these buildings. There will be proposals to regulate the current local plan in order to renovate the cottages to be more permanent and available houses.

By study old building permits, making study visits in the area, reading books that are relevant to this topic and getting continuous guidance, a good understanding about the building technique and the characterization of the area was achieved.

The result is three suggestions of developing the cottages to a more permanent housing while preserving the character of the holiday cottage. A specific cottage in the area was selected based on its original condition. All three results are suggestions of an increased possibility to a more permanent living. In suggestion 1 there will only be changes that coinciding with the provisions in the zoning, suggestion 2 will give proposals of changing the zoning to a larger residential area and suggestion 3 are a further development of suggestion 2.

Keywords: Orust, holiday cottage, Högeröd, permanent housing, changes, building permits, drawings, building techniques, availability, characterization, details, 60s- and 70s and Boverket.

Förord

Denna rapport har skrivits på institutionen för arkitektur på Chalmers tekniska högskola och är på 15 högskolepoäng. Rapportskrivarna läser på byggingenjörsprogrammet och det här examensarbetet är den sista och slutförliga delen av programmets utbildning. Vi skulle därför vilja börja med att tacka vår handledare och examinator Magnus Persson för sitt engagemang under utvecklingen av vår rapport.

Vi vill även speciellt tacka Cecilia Segerstedt och övriga på Orust kommun som med sitt stora engagemang hjälpt oss genomföra den här rapporten. Slutligen vill vi också tacka våra respektive som stöttat oss genom hela processen.

Den 19 maj 2014

Emma Hallberg
Sandra Schlee

Ordlista:

BBR: Boverkets byggnadsregler är en regelsamling för byggandet.

Boverket: Myndighet för landets byggbransch, hantering av frågor gällande byggande, markanvändning, samhällsplanering och liknande.

Bygglov: Ett bygglov krävs då en förändring av en byggnads utsida kommer ske, en ny tillbyggnad av befintligt hus, nybyggnation av byggnad eller om en byggnads användningsområde kommer att ändras. Bygglovet lämnas in till kommunen.

Bärighet: En konstruktions förmåga att klara av tyngre laster utan risk för deformation.

Bärinje: Bärande linjer som kan bestå av balkar eller murar, placeras ofta i byggnadens längdriktning.

Diffusionsspärr: Blockerar att den ångdiffusion som kan uppstå når fuktkänsliga material i byggnaden.

Energihushållning: Begränsa energianvändningen i en byggnad.

Fackverkstakstol: Raka, ledade stänger som möts i knutpunkter, belastningar sker på knutpunkterna för att ingen böjning skall uppstå i stängerna. Stängerna är antingen tryckta eller dragna och dessa görs vanligen i konstruktionsvirke, limträ eller stål. Detta är en vanlig typ av takstolar.

Funktionsmått: Beskriver olika mått för att få en bostad funktionell, exempelvis passagemått, utrymmesmått och andra mått i bostaden.

Göteborgsregionen: Större städer i närheten till Göteborg; Partille, Trollhättan, Uddevalla, Ljungkile, Lysekil, Stenungsund, Tjörn, Orust med flera.

Höjd nivå: Förbättrad tillgänglighet jämfört med endast Normal nivå, anpassat för rörelse- och orienteringsförhindrade personer enligt Svensk Standard.

Kopplat fönster: Finns både som inåtgående och som utåtgående fönster, i ett kopplat fönster så är både ytterbåge och innerbåge sammansatta till en gemensam enhet.

Modulblock: Prefabricerade byggnadsdetaljer

Normal nivå: Grundläggande tillgänglighet enligt Svensk Standard

PBF: Plan- och byggförordningen innehåller olika bestämmelser och definitioner för områden, byggnader och speciella krav som ställs på detta.

PBL: Plan- och bygglagen är en lag som beskriver och reglerar byggandet och markanvändningen.

Radiator: Värmeelement.

Sadeltak: En vanlig takkonstruktion för hus byggda i trä.

Sidohängt fönster: Fönstret är monterat i väggen på fönstrets ena vertikala sida.

Svensk Standard 21 och 22: En frivillig standard som endast behöver tillämpas då den åberopas, den fungerar som ett underlag vid planering och projektering av bostäder. I SS22 ges rekommendationer för byggnadens funktioner och utformning noggrannare. Bostäderna planeras efter sänkt nivå, normal nivå och höjd nivå.

Syll: Syllen är en sorts virkesdel som utgör ett upplag för en bärande vägg eller ett bjälklag.

Sänkt standard: Inga krav på tillgängligheten i bostaden, enligt Svensk Standard.

TC: Torrklosett, en gammaldags toalett utan rinnande vatten.

Tillgänglighet: Tillgängligheten beskriver användningsområdet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.

Tätskikt: Ett material som är tätt mot vatten och även mot ett visst vattentryck som kan uppstå.

Utåtgående fönster: Fönstret kan öppnas utåt.

VC: Vattenklosett.

Ångspärr: Ett materialskikt som placeras i isoleringens varma sida av byggnaden, har som funktion att skydda och försvåra transporten av fukt i form av ånga.

Innehållsförteckning

Sammandrag.....	I
Abstract	II
Förord.....	III
Innehållsförteckning.....	VI
1. Introduktion	1
1.1. Bakgrund	1
1.2. Syfte och mål	1
1.3. Avgränsningar	2
1.4. Metod.....	2
1.4.1. Diskussion av valda metoder.....	3
2. Fritidshusens uppkomst och utveckling genom tiderna	4
2.1. Historia	4
2.1.1. Sverige.....	4
2.1.2. Västra Götalandsregionen och Orust kommun	5
2.1.3. Fritidsutredningen 1937 och strandskyddet	6
2.1.4. Så byggdes fritidshusen.....	6
2.2. Drömmen om fritidshuset.....	10
3. Uppbyggnad och arkitektoniska detaljer av fritidshusen	13
3.1. Byggnadsteknisk beskrivning av fritidshusen.....	13
3.1.1. Grund.....	13
3.1.2. Stomme.....	15
3.1.3. Tak.....	18
3.2. Tidstypiska detaljer	20
3.2.1. Fönster	21
3.2.2. Dörrar	23
3.2.3. Övrigt.....	24
4. Höggeröd	25
4.1. Området Höggeröd	25
4.2. Bygglovsansökningar	26
4.2.1. Gamla bygglov och ritningar.....	26
4.2.2. Förändringar gjorda på Höggeröds fritidshus	34
4.2.3. Vad har bevarats av Höggeröds fritidshus	35
5. Krav och rekommendationer	36
5.1. Energihushållning.....	36
5.2. Tillgänglighet	37
5.3. Nytt lagförslag.....	38
6. Förändring till permanent boende	39
6.1. Översiktplan och detaljplan.....	40
6.2. Originalhuset	41
6.3. Förslag på nivå 1	43
6.4. Förslag på nivå 2	45
6.5. Förslag på nivå 3	47
7. Diskussion/Värdering av förslagens kvalitéer.....	49
8. Slutsatser	51
9. Referenser.....	52
Bilagor	
Bilaga 1 Fotografier	
Bilaga 2 Översiktsplan	
Bilaga 3 Byggnadsplan	
Bilaga 4 Fastighetskarta	
Bilaga 5 Bygglov Höggeröd 1:152	

Bilaga 6 Bygglov Höggeröd 1:134
Bilaga 7 Bygglov Höggeröd 1:142
Bilaga 8 Bygglov Höggeröd 1:148
Bilaga 9 Planlösningar original och förslag 1-3

1. Introduktion

1.1. Bakgrund

I denna rapport har fritidshus fått följande definition; *Ett mindre småhus som ej är anpassat för permanent boende men som samtidigt kan användas året om.* Definitionen kan variera beroende på när, hur och vart i landet som fritidshuset är uppfört. Enligt Boverket så finns det ingen exakt definition på vad ett fritidshus är utan det är förhållandena runt om som avgör det.

I mitten av 1900-talet, när den svenska semestertiden förlängdes och fler människor fick det bättre ställt, började den stora exploateringen för fritidshus. Tanken bakom fritidshusen var att få tillgång till en lugn plats utanför staden och all stress, att få äga en extra bostad. Idén blev allt mer populär och det byggdes många fritidshus under den här tiden. Fritidshusen på Orust kännetecknas av att de är små och enkla trästugor med stora tomter.

Fritidshusen på Orust och i Sverige är ett modernt kulturarv och en välfärdssymbol som anses vara värt att bevara (Carlsson, 2011). Idag har efterfrågan på att flytta in i fritidshusen permanent blivit större, men eftersom fritidshusen inte är byggda för detta ändamål är det många som vill modernisera och bygga ut sin stuga till mindre villor. Problemet är att detaljplanen inte tillåter detta samt att Orust kommun gärna vill bevara några av dessa områden som kulturarv. Ett annat problem blir att kommunen tappar kontrollen över dessa områden när fastighetsägarna börjar bygga ut och förändra husen. Infrastruktur, samlokalisering, effektivisering och samhällsservice försvåras när kommunen inte får den kontroll de behöver för att kunna sköta området på rätt sätt och genom detta blir de boende lidande. Byggrätten till dessa områden är svårtolkad och snäv sett till dagens behov samt tillåter endast en begränsad byggnadsarea. Vanligtvis godkänns en area på ungefär sjuttio kvadratmeter samt en komplementbyggnad på femton kvadratmeter. Om bygglovsgivningen blir okontrollerad kan detta även leda till en grannosämja och att onödiga konflikter uppstår, både mellan grannar och mellan kommun och fastighetsägare. Frågan är hur detta problem kan lösas för att alla parter ska bli nöjda.

Området som valts är Höggeröd, eftersom det är ett av de mest tidstypiska fritidshusområden på ön enligt miljö- och byggnadsförvaltningen på Orust kommun. För att kunna avgöra vilka detaljer som karakteriserar fritidshusen har en byggnadsteknisk beskrivning gjorts. Denna beskrivning är grundad på studier från studiebesök, gamla bygglov och ritningar av kataloghus från denna tid. Utifrån dessa undersökningar kommer det kunna avgöras vad som är värt att bevara och använda dessa karaktäristiska detaljer i kommande förslag.

1.2. Syfte och mål

Syftet med denna rapport är att ta reda på vad som karakteriserar 60- och 70-talets fritidshus, hur de är byggda samt vad som är värt att bevaras ur kvalitetssynpunkt. Målet är att kunna hjälpa Orust kommun att fördjupa diskussionen av vad som är värt att bevara vid ombyggnationer av fritidshus i värdefulla områden. Förslag på vad som kan förändras funktions, tekniskt- och arkitekturmässigt skall även tas upp för att öka möjligheterna till ett permanent boende i husen, samtidigt som husens karaktär bevaras. Även frågor som vilka krav det ställs på husen vid ombyggnad, hur ombyggnationen vanligtvis ser ut samt vad är det som behöver förändras respektive bevaras kommer tas upp i denna rapport. Alla förslag skall ge ökad möjlighet till permanent boende inom en rimlig ram som sammanfaller med karaktärstiken av Höggeröds kulturarv.

1.3. Avgränsningar

Högeröds fritidshusområde har valts som det område som får mest fokus, då detta är ett välbevarat och tidstypiskt 60- och 70-tals områden på Orust. Ytterligare en avgränsning är att detta arbete enbart ska vara ett underlag för Orust kommun vid framtagandet av en ny detaljplan och hanterandet av kommande bygglovsförfrågningar. Därför kommer inte en ny detaljplan att göras.

1.4. Metod

För att kunna genomföra detta arbete kommer ett samarbete tillsammans med Orust kommun att finnas samt ett antal olika metodval.

De metoder som kommer användas till den här rapporten är följande:

- Litteraturstudie: Vetenskaplig, populärvetenskap, tidsskrifter
- Intervju
- Handledning av kunniga tjänstemän
- Arkivstudier på Orust kommun
- Studiebesök i Högeröd
- Analys av gamla bygglov och nya förslag

Litteraturstudier om material och huskonstruktioner kommer att vara en grundläggande metod för att kunna göra en teknisk beskrivning av husen. Litteraturstudierna kommer även användas för att hitta relevant bakgrundshistorik om fritidshusbebyggelsen i södra och mellersta Sverige. Litteraturstudien används då den anses ge lämplig och korrekt fakta från säkra källor. Gamla ritningar och dokument från tidigare år kommer att studeras och användas i resultatavsnittet med hjälp av en arkivstudie. Studien kommer att resultera i ett flertal fallstudier, där ett objekt kommer följas upp, dels för att se om utvecklingen av stugorna sett liknande ut och dels för att se vad som sparats.

Studiebesök till Högeröd samt liknande områden på västkusten kommer att göras för att få en översikt och inspireras genom referensområden. Detta kommer användas som underlag till förslagen av stugornas utveckling. Med hjälp av fotodokumentationer och gamla bygglov hoppas författarna kunna få en tydlig förståelse och möjlighet till jämförelse mellan byggloven och de faktiska husen.

För att kunna ge förslag på realistiska förändringar och förbättringar av fritidshusen kommer främst programmen Revit och Autocad att användas för visualisering samt studier från andra liknande projekt i Sverige. Dessa projekt kommer främst tas från sydvästra Sverige.

Av intervjun förväntas ytterligare bakgrundsinformation fås ut, då det är viktigt att få en grundlig kunskap om historiken. Samt så används intervjun med Lars Rydbom, byggnadsantikvarie på Bohusläns museum, som en kontroll av all tidigare insamlad fakta. Under projektets gång så kommer en kontinuerlig handledning och uppföljning att ske tillsammans med tjänstemän från stadsbyggnadskontoret på Orust kommun.

1.4.1. Diskussion av valda metoder

Det har använts många olika metoder till den här rapporten, flertalet har varit grundläggande och framförallt så har den kontinuerliga handledningen av kunniga inom området varit viktig för att kunna genomföra denna rapport.

I rapporten har bakgrundsinformationen varit viktig för att kunna få rätt förståelse för uppbyggnaden och grundtanken bakom fritidshusen. Genom att göra en litteraturstudie framkom många betydelsefulla faktorer som använts genom hela rapporten och var därför en av de viktigaste och mest givande metoderna. I litteraturstudien studerades både vetenskapliga skrifter och tidskrifter, detta för att kunna få en förståelse för hur uppbyggnaden såg ut samt hur människors föreställningar om fritidshuset såg ut. Resultatet av litteraturstudien var en tydligare förståelse för varför fritidshusens karaktär ser ut som den gör idag, vad som är värt att bevara samt varför den bör bevaras. Det var även intressant att läsa om hur idén om att leva funktionellt och nära naturen växte sig så stark i samhället under just den här tiden.

Studiebesöket var en annan givande metod som utfördes för att uppnå bästa förståelse för hur Höggeröds karaktär ser ut idag. Genom att vandra runt i området kunde det urskiljas vad som karaktäriserade området samt reflektera till hur väl det följde upp sextiotalets ideologi om fritidshus. Studiebesöket har varit grundläggande för rapportens skrivande om karaktär och bevaring av området, vilket gör även den här metoden till en av de viktigaste.

Den tredje och viktigaste metoden har varit arkivstudien av gamla bygglov från Höggeröd. Den här metoden var helt avgörande för att kunna studera hur fritidshusen i Höggeröd var byggda på sextiotalet. Informationen från denna studie användes senare i rapporten då utveckling av ett specifikt hus gjordes. Från studien framgick vad som ansågs vara de viktigaste funktionerna i ett fritidshus då. Genom att jämföra gamla bygglov med varandra kunde gemensamma faktorer tas fram och dessa har sedan använts i frågan om vad som ska bevaras samt vad som kan utvecklas. Med hjälp av arkivstudien kunde även ett par fallstudier göras av ett par olika fritidshus. Dessa fritidshus som studerades har under årens gång förändrats och detta har i rapporten utnyttjats för att se vad de boende har valt att förändra samt bevara. Detta var intressant för att kunna fastställa vad som faktiskt har karaktäriserat husen genom åren.

Intervjuer som gjorts har varit bra men inte grundläggande för rapportens innehåll. De har varit bra i det syfte att teorier kunnat fastställas samt nya idéer till rapportens innehåll kom upp men de har inte varit avgörande.

Studier från andra liknande områden i Sverige gjordes aldrig då det inte ansågs nödvändigt för att uppnå det resultat som önskades av rapporten. Då det finns många fler fritidshusområden i Sverige skulle det säkert kunna ge mer information om hur dessa utvecklats men allt fokus fick istället ligga på Höggeröd.

2. Fritidshusens uppkomst och utveckling genom tiderna

2.1. Historia

“God kontakt mellan ute och inne är ett kännetecken på en modern, välplanerad stuga.” (Arwidson, 1961).

Under 1900-talet ändrades människors semestervanor, fler semesterdagar och ett ekonomiskt uppsving ledde till semesterstugans uppkomst. En ny ideologi om att äga två boenden växte fram. Idén var att komma bort från staden och ha en aktiv semester ute i naturen. (Carlsson, 2011)

2.1.1. Sverige

Semesterlagstiftningen som reglerar vår semester har spelat en stor roll i fritidbebyggelsen utveckling. Semesterlagstiftningen ändras flertalet gånger under 1900 talet.

1931 – 4 dagars semester
1938 – 2 veckors semester
1951 – 3 veckors semester
1963 – 4 veckors semester
1978 – 5 veckors semester

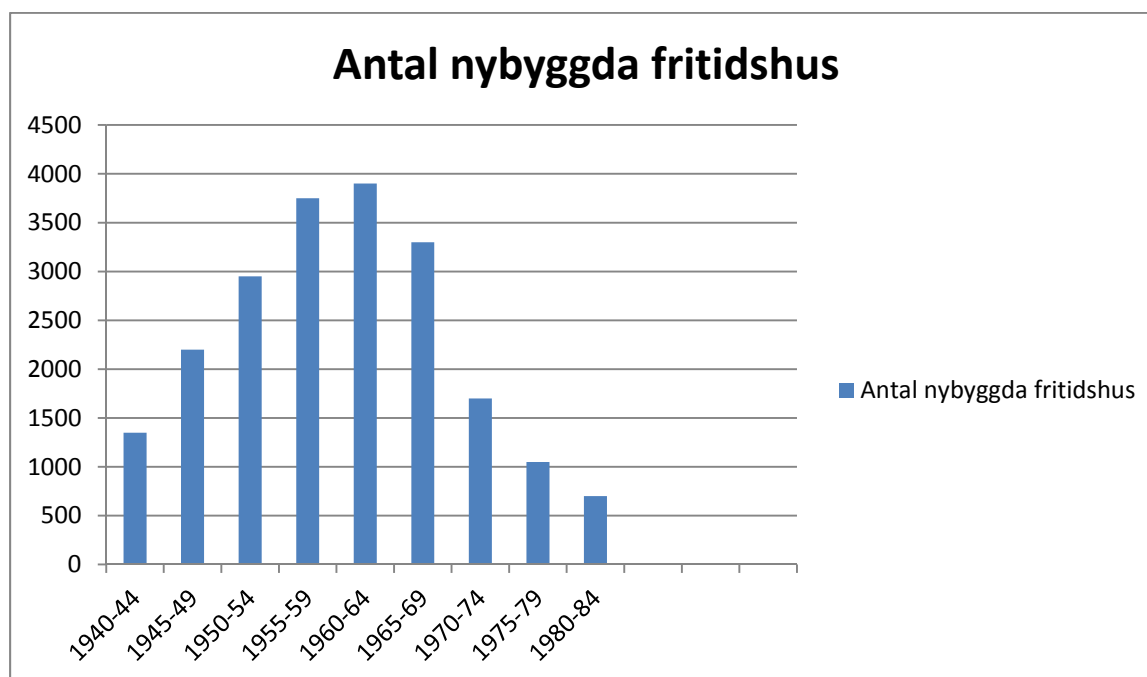
Från år 1970 gjordes även lördagar arbetsfria vilket i sin tur påverkade fritiden för människorna (Carlsson, 2011).

För varje ändring fick vi mer fritid och i samband med det rådande sundhetsidealet som uppmanade stadsinvånare att spendera sin nyvunna fritid i den stärkande naturen, var ett naturligt val att köpa en bit mark och bygga en enkel men funktionell stuga. På 1910-1930 talet så spenderades dagarna med att vara aktiv och stärka sig i den friska luften. Sedan på 40-talet ändrades idealen och istället spenderades lugna och harmoniska semesterdagar i fritidshuset (Carlsson, 2011). Även idag finns den ursprungliga tanken bakom fritidsbostaden kvar, vi vill bort från den krävande stadsmiljön och skärma av oss från vårt psykiskt och fysiskt ansträngande arbete.

Först under 1960–70-talet slog de typiska fritidshus som vi känner till dem idag verkligen igenom. Det var under den här perioden som den ekonomiska utvecklingen satte fart i Sverige och medelklassen växte sig större. Detta gjorde att fler människor började få det bättre ställt hemma, både med avseende på ekonomi och på fritid. Användandet av personbilen blev större och tack vare den fick fler människor det lättare att ta sig längre ut på landsbygden, utanför stadens smutsiga, trånga och stressframkallande rum (Carlsson, 2011).

Det finns olika namn och typer av fritidshus, några av dem är; små och stora familjestugor, vildmarksstuga och fritidsstugan. Det finns vissa skillnader mellan dessa men det huvudsakliga syftet är att alla är små och kompakta med endast det nödvändigaste Funktion och fokus på lugn och stillsamhet var viktigt när fritidshusen ritades och projekterades. Trots att kvinnorna började arbeta alltmer så fanns ändå ideologin om att kvinnor ska kunna arbeta i köket kvar, därför var det alltid viktigt att planera och dimensionera ett ordentligt kök i stugan (Arwidson, 1961).

2.1.2. Västra Götalandsregionen och Orust kommun

Tabell 1: Antal nybyggda fritidshus i Göteborgsregionen (Carlsson, 2011).

Under 1900 talet så byggdes det mycket fritidshus runt om i Sverige och inom Göteborgsområdet var det inget undantag (Carlsson, 2011). I Tabell 1 syns det tydligt när trenden för fritidshusbyggande var som störst, under sextiotalet beräknas det ha byggts ungefär 30000 fritidshus runt om i landet. Den visar också när trenden börjar avta i slutet av 80 talet, idag byggs det större stugor som redan från början är gjorda för permanent boende, året om. Jämförelsevis med fritidshusens storhetstid så har det de senaste trettio åren endast byggts omkring 10000 små stugor.

Placeringarna av fritidshusen var mest tillfälligheter och mer av ett mode än uppstyrd bestämmelser. Längtan efter naturen och friluftslivet var densamma men det kunde vara olika önskemål på platser. Ibland var det närheten till havet som lockade och andra gånger var det skogar med stora öppna ängar som lockade (Rydbom, 2014). På Orust finns det många fritidshusområden, var de placerades beroende på vad önskemålen var under den tid då de uppfördes. Höggeröd ligger på Orust norra sida med närhet till både havet och tätorterna Uddevalla, Lysekil, Stenugnsund och Ljungskile.

2.1.3. Fritidsutredningen 1937 och strandskyddet

Då utvecklingen av fritidshus blev så stor under 1900 talet så ledde detta till slut till en utredning om människornas vistelse ute i den Svenska naturen, denna utredning kom att kallas Fritidsutredningen 1937. Det var även under den här utredningen som begreppet allemansrätt kom att börja användas allt mer. Den här utredningen började också reglera den populära nybyggnationen ute på landet och vid vattnet, för att förhindra att all strandnära mark upptogs. Detta ledde sedan till att de större städerna köpte upp stora markytor nära vattnet och skapade olika former av friluftsreservat för allmänheten (Carlsson, 2011). År 1950 upprättades strandskyddet, också det i mening av att skydda stränderna från att bli exploaterade i för hög grad och för att möjliggöra tillgängligheten för allmänheten i området. Idag innebär också strandskyddet ett skydd för den biologiska mångfalden i vattnet. Strandskyddet innefattar ett område på 100 m från vattenbrynet (Naturvårdsverket, 1996).

2.1.4. Så byggdes fritidshusen

De typiska fritidsstugorna på sextiotalet var små men rymliga hus på ungefär sextio kvadratmeter och ofta relativt billiga att bygga. Tanken var att stugorna endast skulle ha det nödvändigaste funktionera och toalett som idag är så självklart fanns då inte med på planlösningen. Ofta fanns det ett litet badrum i nära anslutning till stugan och i planlösningarna märks den ut som "TC" då den innehöll en torrklosett. Sovplats, kök och rymlig förvaring var de rum som prioriterades mest, vardagsrummet slogs ofta ihop med köket och det blev i stort sett ett enda stort allrum, storstuga (Arwidson, 1961). Fritidsstugans konstruktion var ofta ingen tung konstruktion utan lätt med tilltagna fönsterpartier som tog upp mycket av fasadytan (Rydbom, 2014). Fasadbeklädnaden består oftast av enkla liggande träpaneler i form av fjällpanel. Sadeltak är ofta förekommande med en lutning på ungefär tjugo grader. Entrén är inte utmärkande vid första blick på planlösningen och fasadritningarna, vanligen ordnas detta genom en tydlig gångstig fram till huvuddörren. Nedan kommer tre stycken kataloghus att studeras och beskrivas, detta för att få en större förståelse för hur uppbyggnaden och planeringen av fritidshusen såg ut. Exemplet kommer från Katalog 68, Götenehus.

Värsåsstugan:

Bild 1 visas ett typexempel från Värsås stugan, se Bild 1. Bild 2 visar en rektangulär stuga på 64,5 m² med ett rymligt kök och en storstuga med stora ytor att röra sig och möblera på, toaletten nås utifrån. Stugan är planerad för fyra personer med flera små sovrum, där endast sängplats och garderob är planerat för.

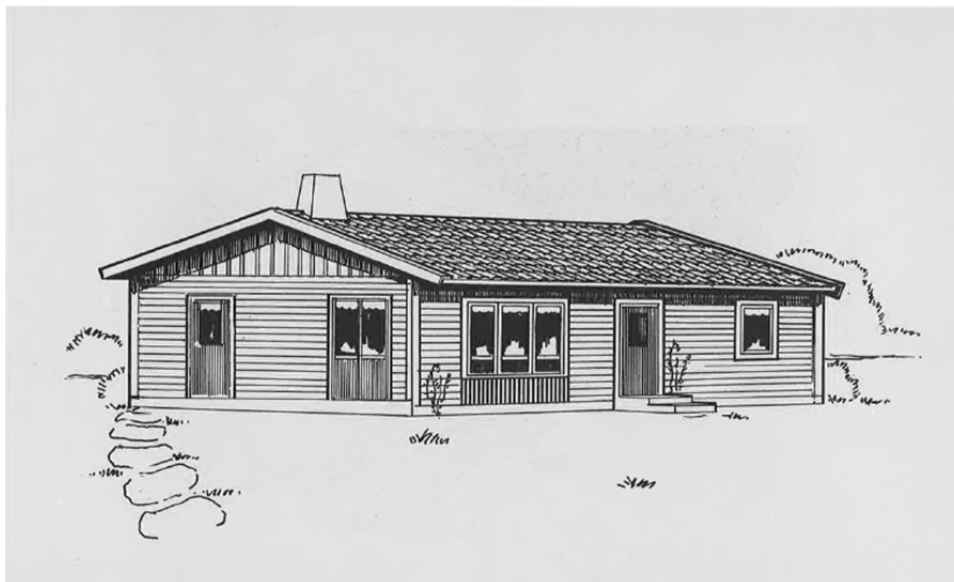

Bild 1: Värsåsstugan (Värsås-stugan AB).

Bild 2: Planlösning av Värsås stugan 64,5 m² (Värsås-stugan AB).

Ett kataloghus, så som detta från VärsåsVillan, var vanligt att familjer beställde under 60- och 70-talet (Carlsson, 2011). Ritningarna och bilderna är exempel från en gammal huskatalog från Götenehus där de typiska detaljerna för fritidshusen framgår tydligt.

Strandsuccén:

Andra exemplet är en villa på 65 m², på Bild 4 syns planlösningen över stugan. Till skillnad från flera andra fritidshus så är toaletten inplacerad här och även dusch. Den typiska öppna planlösningen medorstuga och köket i samma rum finns där samt många väl tilltagna fönster som vetter ut mot altanen och naturen utanför. En tanke bakom planlösningen är att kunna utnyttja naturens rekreativa egenskaper genom att ta med sig utomhuskänslan in, till exempel genom en tak-skyddad altan som denna stuga har. Bild 3 visar fasaderna på fritidshuset och här syns även lösningen med altanen och taket. Det här fritidshuset var vanligt att folk beställde till kustområdena, bland annat till Orust.

Bild 3: Fasader, strandsuccén (Värsås-stugan AB).

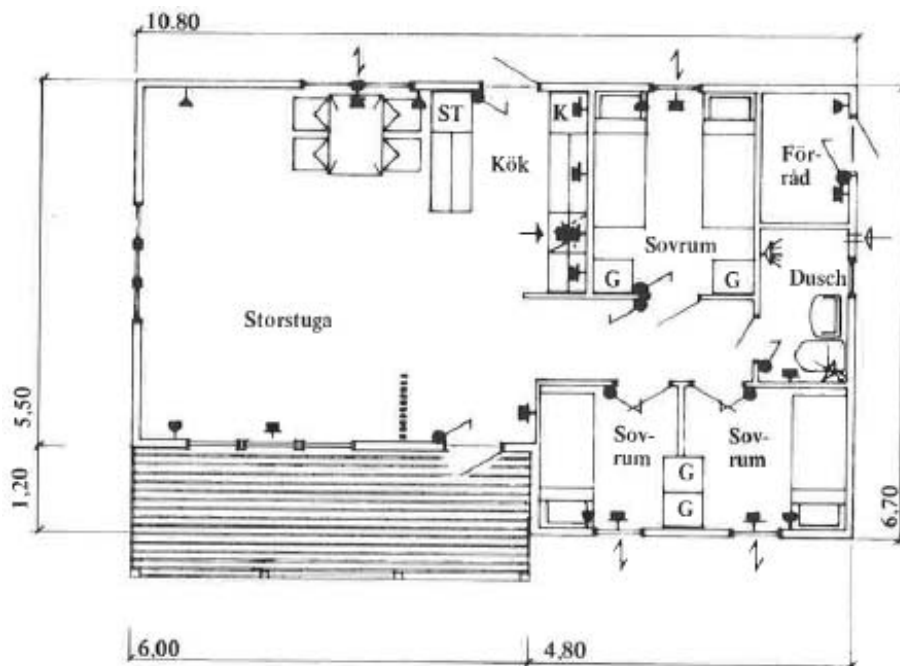

Bild 4: Planlösning av Strandsuccén 65 m² (Värsås-stugan AB).

Strandpärlan:

Tredje exemplet har en bostadsarea på 67 m², men har en annorlunda planlösning se Bild 6. En variant är att lägga ut två altaner i olika väderstreck för att kunna maximera soltimmarna utomhus. Även här har storstugan stora fönsterpartier och det syns även att sovrummen har betydligt mindre fönster för att skapa en privat sfär. Bild 5 beskriver fasaderna och här visas även fönsterpartiernas placering tydligt. Fönsternas olika storlekar kan tyckas ge en behaglig variation i fasaden.

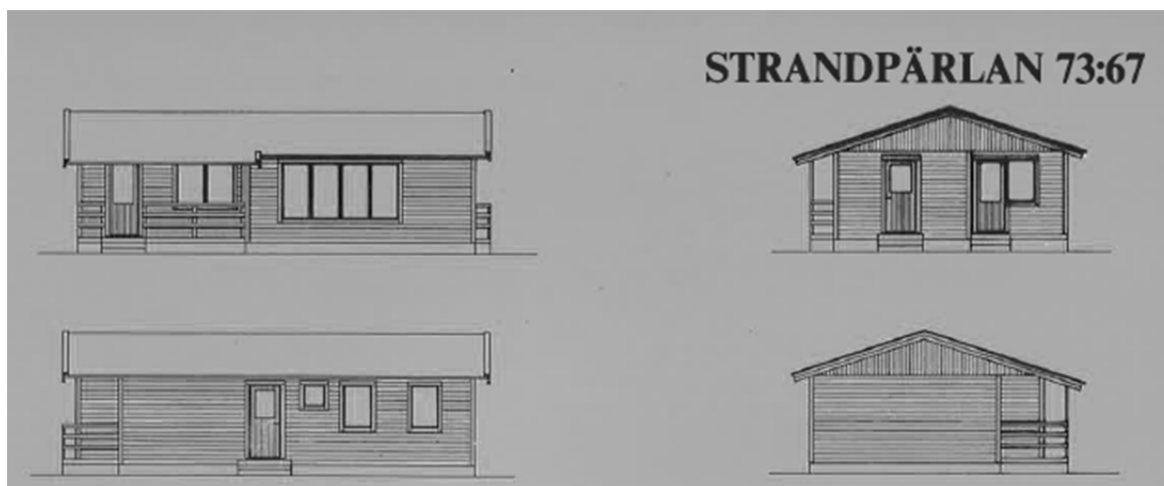

Bild 5: Fasader, strandpärlan (Värsås-stugan AB).

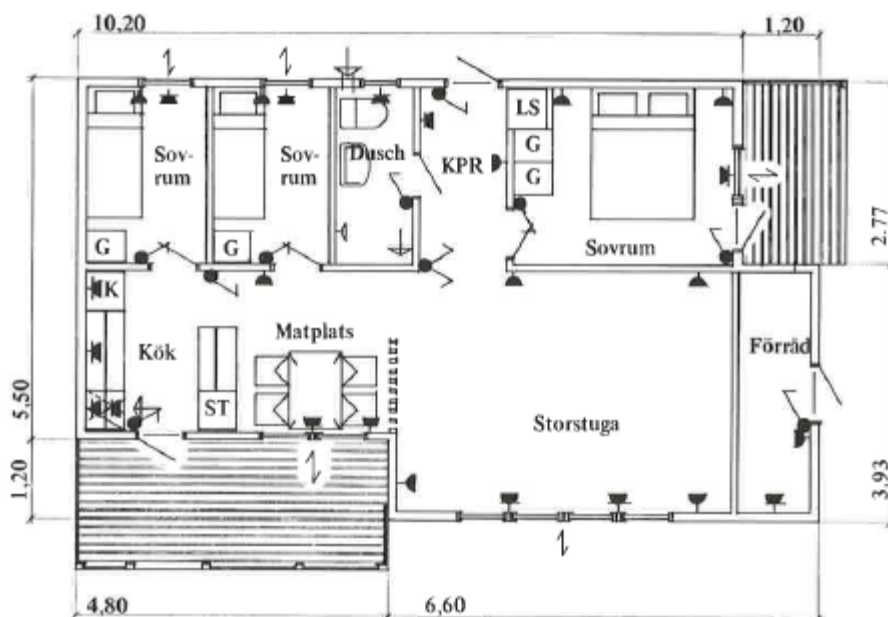

Bild 6: Planlösning av Strandpärlan 67 m² (Värsås-stugan AB).

2.2. Drömmen om fritidshuset

På sextio- och sjuttioalet så gavs det ut många inspirations- och faktaböcker, böcker som *Stugan vi drömmer om* och *Fritidshus - ritningar och råd* var populära och ger en bra inblick i hur stugköpare tänkte på den tiden (Carlsson, 2011). Ett typiskt säljargument på den här tiden, som även nämns i böckerna, var att få närhet till naturen, trädgården och friluftslivet. Vidare står det i böckerna att även om ett fritidshus ska vara enkelt och primitivt så ska det inte vara opraktiskt eller obekvämt utan väl funktionellt. Stugköparna lockades av stugor som gav en känsla av frihet och ingav möjligheten att trots regn spendera stor del av dagen utomhus, exempelvis under det utdragna taket över altanen som var en vanlig lösning. Just av den anledningen har många fritidshus även stora fönsterpartier i storstugan och minst en takskyddad terrass som ofta låg i direkt anslutning till storstugan.

Drömmen om fritidshuset såg dock olika ut beroende på om stugan skulle ligga vid havet och skärgården, i lövdungen som låg närheten av sjön eller på fjället i barrskogen (Arwidson, 1961). Vid den del av havet där det inte blåste för mycket kunde väggarna mot utsikten bestå till större delen av glaspartier, som i Bild 8, men vid skärgården och dess blåsigare väder skulle det enbart vara en måttlig mängd glaspartier som i Bild 7 (Arwidson, 1961). Återigen, stugorna var av enklare lösningar men bra planerade.

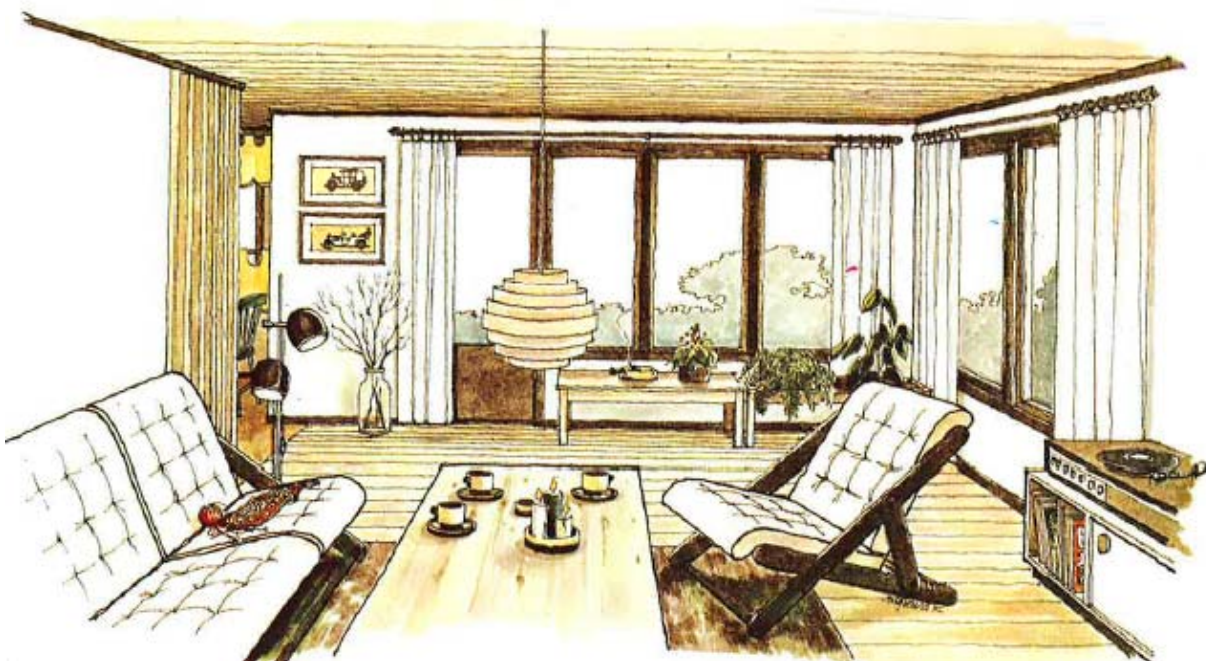

Bild 7: Typisk bild från VäsåsVillan. Exempel på inredning och den effektiva ytan som blir i storstugan. Stora glaspartier ut mot naturen och många lätta trädetaljer syns (Väsås-stugan AB).

Stugan i lövdungen kan även den ha en storstuga som i Bild 7, men kunde med fördel ha större glaspartier i storstugan som i Bild 8. Lövdungesstugan skulle vara lätt och öppen till skillnad från resterande stugtyper som på grund av klimatet måste vara robusta (Arwidson, 1961).

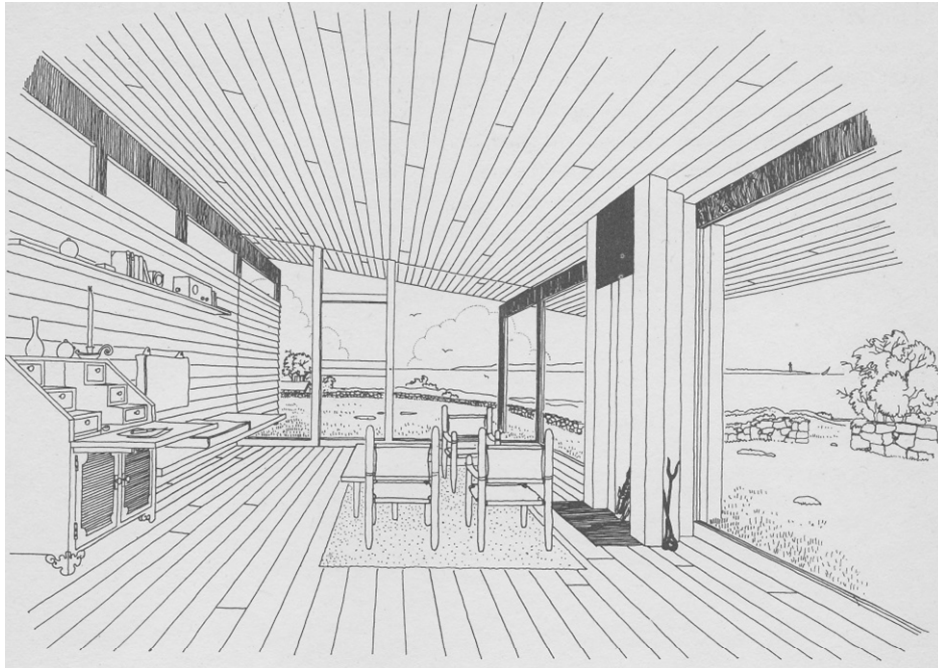

Bild 8: Figuren visar enorstugans vy från en arkitektritad stuga. Bilden är tagen från (Arwidson, 1961).

Stugan på fjället var tänkt att användas mer som en övernattningsstuga, precis som de tidigare sportstugorna, eftersom fjällstugeköparen var en aktiv människa som skulle spendera större delen av dagen ute på fjället med att vandra, plocka bär, åka skidor eller jaga (Arwidson, 1961). Stugan var mer inåtvänd än de andra typerna och hade små fönster eftersom den oftast inte hade någon utsikt att tala om och för att hålla värmen inne. Bild 9 visar enorstuga som lika gärna kan tillhöra en stuga på fjället eller en stuga i barrskogen.

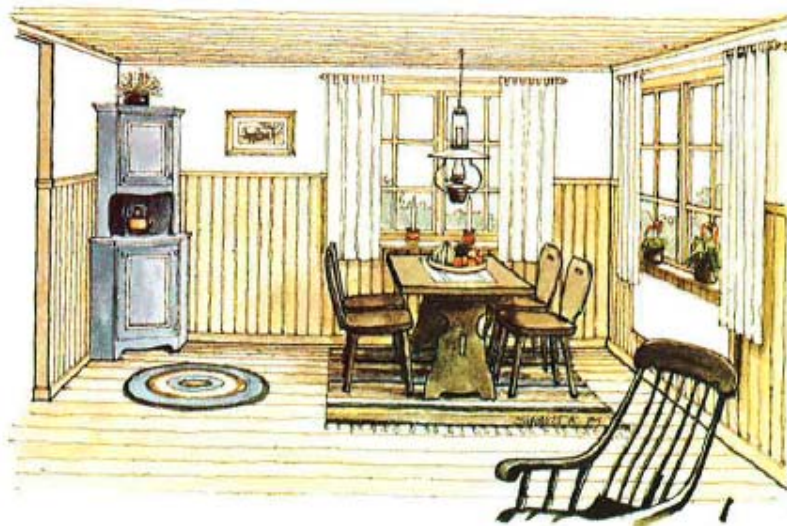

Bild 9: Typisk bild från VäråsVillan. Här syns en alternativ inredning iorstugan. Fortfarande så syns flera fönster och den trevliga tanken att lyfta in utsidans trädetaljer och även använda dessa till interiören (Värås-stugan AB).

Gemensamt för alla stugtyper är att stugans placering och färg ska göra så att stugan smälter in med omgivande natur för att inte förstöra landskapet. Undantag kan göras för fjällstugan som enligt *Stugan vi drömmer om* gärna fick vara i en livligare färg eftersom den då är lättare att hitta om olyckan är framme. Alla stugtyper skulle placeras så skyddat som möjligt från väder och vind på tomten samtidigt skulle den vara lätt att ta sig fram till (Arwidson, 1961). Att tänka på framkomligheten fram till fritidshuset var även det en viktig del av planeringen. Inuti stugorna skulle interiören vara ljus för att på så sätt passa in i alla typer av väder som kunde vara på utsidan, en ljus stuga gör det bekvämare att vistas i även under mörkare månader på året (Arwidson, 1961). Köket kunde till exempel se ut som på Bild 10.

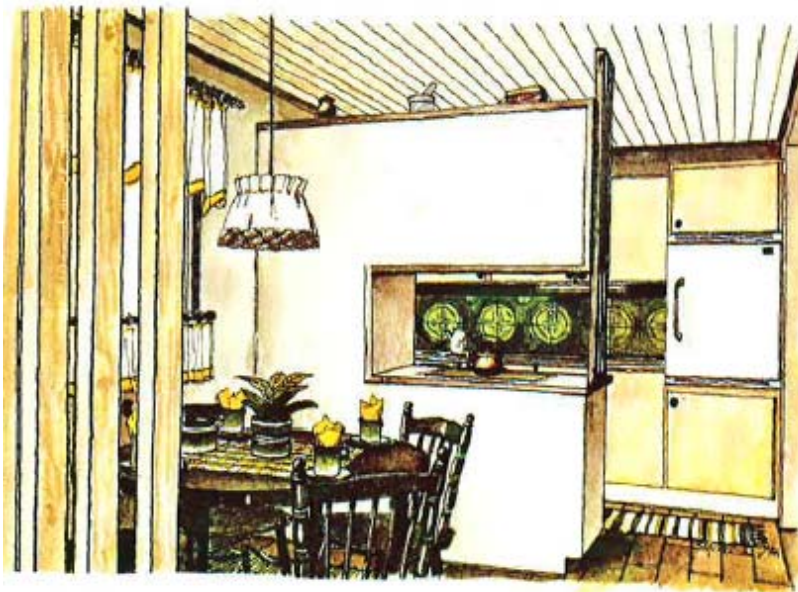

Bild 10: Typisk bild från VäråsVillan. Exempel på inredning i köksdelen (Värås-stugan AB).

3. Uppbyggnad och arkitektoniska detaljer av fritidshusen

I detta kapitel beskrivs fritidshusens uppbyggnad, dess planlösningar och konstruktion samt arkitektoniska utmärkningar, såsom dörrar, fönster och paneltyp.

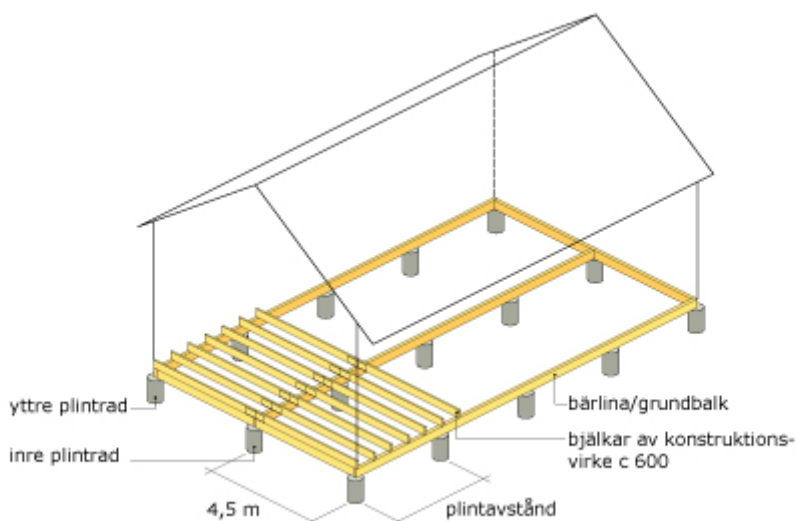
3.1. Byggnadsteknisk beskrivning av fritidshusen

I detta kapitel kommer detaljer över typiska fritidshuskonstruktioner redovisas och förklaringar till dessa.

3.1.1. Grund

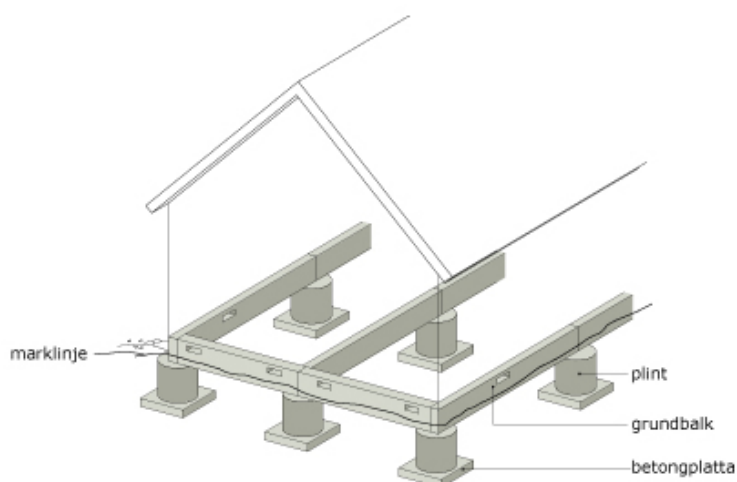
De flesta fritidshus som är byggda på sextio- och sjuttioalet och belägna i södra samt mellersta Sverige är antingen byggda på stängd eller öppen plintgrund (Carlsson, 2011). De första sportstugorna byggdes på pålplintar, dels på grund av att det var det billigaste alternativet, dels för att det var det konstruktionsmässigt bästa alternativet. I kuperad terräng är det lättare att bygga hus på plintar då ingen sprängning eller grävning krävs, vilket gör det mindre dyrt och följer idén om billigt byggande. Dessutom så bidrar plintarna tillsammans med en trästuga till minskad sprickbildning vid sättningar, då en lätt och elastisk konstruktion som trästugan lättare anpassar sig till mindre förändringar i grunden (Hem i Sverige, 1966).

En öppen plintgrund är uppbyggd på sådant sätt att plintarna överför lasterna från huset till undergrunden, som kan vara berg, pålar eller utbredda grundplattor. På plintarna läggs bärlinor eller grundbalkar på vilken bottenbjälklaget sen läggs. Bärlinorna består av konstruktionsvirke, minst 2 i bredd med förskjutna skarvar, som är kraftigt i hopspikade och grundbalkarna kan utföras av limträ eller prefabricerade betong (Träguiden a, 2006). Ett exempel på hur en grund av öppen plintgrund kan se ut visas i Figur 10.

Figur 1: Figuren visar ett utformningsexempel av grundkonstruktion med bjälklag på plintar. Figuren är tagen från TräGuidens hemsida.

En stängd plintgrund benämns som en uteluftsventilerad kryppgrund och byggs på samma sätt som en öppen plintgrund, men med den stora skillnaden är att grunden är helt igenbyggd. Den måste dock kunna ventileras och inspekteras, därför måste ventilationsöppningar finnas längs grundbalken samt att den fria höjden mellan mark och bjälklag måste vara minst 500 mm. Vanligtvis är kryppgrunden uppbyggd av ett par bärlinjer i byggnadens längdriktning, för fritidshus behövs två eller tre bärande linjer. De yttre linjerna kan bestå av murar, fördelaktigt av lättbetong eller betongblock, och de inre bärlinjerna kan bestå av förtillverkade betongbalkar (Träguiden b, 2006). Ett exempel på hur en kryppgrund kan se ut visas i Figur 11.

Figur 2: Figuren visar det bärande systemet av en kryppgrund med grundbalkar av betong. Figuren är tagen från TräGuidens hemsida.

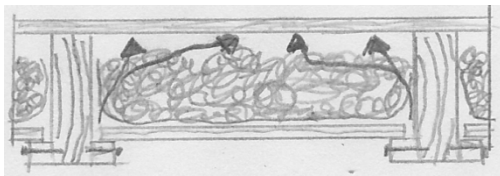
Bild 15 och Bild 16 visar hur de två olika utförandena, öppen plintgrund och uteluftsventilerad kryppgrund, kan se ut i verkligheten.

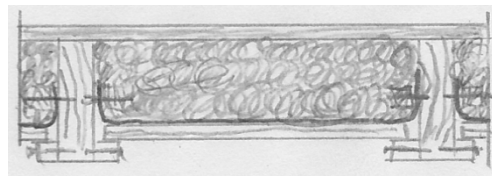
Bild 11: Stuga i Höggeröd med en uteluftsventilerad kryppgrund.

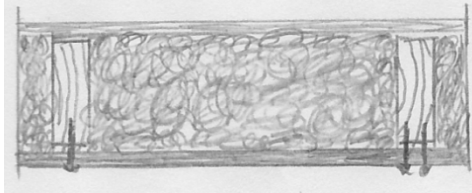
Bild 12: Stuga i Höggeröd med en öppen plintgrund under altanen.

Figur 3: Dålig konstruktion

Figur 4: Bättre konstruktion

Figur 5: Bäst konstruktion

Figur 6: Alternativ till bästa konstruktionen

Bottenbjälklaget i stugan är viktigt att konstruera på rätt sätt, då det annars kan leda till ett kallt och dragigt golv. På grund av hur husen ventileras skapas det ett undertryck vid golvet och därmed även ett insug. Om golvet inte är tätt kommer kall luft in i utrymmet mellan golvbrädorna och isoleringen blir då praktiskt taget värdelös. Därför bör tätningen under isoleringen mot syllarna utföras noga. Figur 12-16 visar hur bjälklaget bör utformas enligt boken *Fritidshus – ritningar och råd* från 1966.

Figur 12 visar en dålig konstruktion. Luft sugas obehindrat in via utrymmet mellan blindbotten och blindbottenlärken då blindbotten inte ligger tryckt mot eller sitter fast i läkten. Luften kan fortsätta vidare upp genom luftkanalen som bildas mellan trossbottenpappen och golvbjälken. Otillräckligt med isolering leder till att den kalla luften kan fördelas över hela golvytan.

Figur 13 visar en förbättring av ovanstående konstruktion. Isoleringen ligger nu välpackad och fyller ut hela utrymmet och papp ligger klämd längs alla kanter.

Figur 14 visar den bästa konstruktionen som kan användas. En blindbotten av 19 mm Asfaboard har spikats tätt på undersidan av golvbjälkar och syll.

Figur 15 visar ett alternativ som är en blandning av Figur 13 och Figur 14 och används främst när det inte går att spika underifrån. Förutom att blindbotten är gjord av 19 mm Asfaboard är även läkten utbytt mot en blindbottenbräda.

3.1.2. Stomme

I slutet av femtiotalet blev fritidshusen i regel större och mer gediget byggda och allt fler ritades av byggföretag. Många av dessa företag erbjöd kataloghus som tillverkades av färdigproducerade byggelement eller moduler som redan var isolerade (Carlsson, 2011). Med dagens mått var husen inte välisolerade, för det mesta hade stugorna inte mer än 7-10 centimeter isolering i väggarna. Med tanke på att de flesta ägarna spenderade mest tid där på sommaren och kanske bara någon enstaka helg på vintern så behövde stugan enbart hålla ute den värsta värmen eller kylan under sommaren. Det var även en fördel att ha en lätt konstruktion med liten värmetröghet eftersom stugan då blev lättare att värma upp vintertid. För att få så liten värmekapacitet som möjligt ska isoleringen placeras så nära inomhus som möjligt (Hem i Sverige, 1966). Vanligast i södra Sverige var därför en smal stomme av trä som isolerades mellan träreglarna.

Hur gedigen isoleringen än är så gör den ingen nytta utan ett effektivt vindskydd, då vinden som tränger in försämrar isoleringens verkningsförmåga genom att den sätter luften i rörelse. Därför sätts ett lufttätt skikt i form av papp eller allra helst en masonitskiva alternativt en Asfaboard bakom ytterbeklädningen och luftspalten.

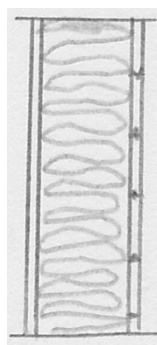
För att visa att väggens utformning har betydelse för uppvärmningstiden beskrivs nedan olika väggtyper och deras uppvärmningstider. Det som är av stor betydelse är innerbeklädningens värmekapacitet. I **Error! Reference source not found.** Tabell 2 visas väggtyperna 1-6 som illustreras i Figurerna 16-21.

Väggtyp	Tjocklek på isolering	Innerbeklädning	Uppvärmningstid
Väggtyp 1	5 cm mineralull	3/4" panel	1 timme
Väggtyp 2	11 cm mineralull	3/4" panel	1 timme
Väggtyp 3	11 cm mineralull	1/2" porös board	½ timme
Väggtyp 4		8" timmer	10 timmar
Väggtyp 5	5 cm mineralull	8" timmer	7 timmar
Väggtyp 6	5 cm mineralull	3/4" panel	3 timmar

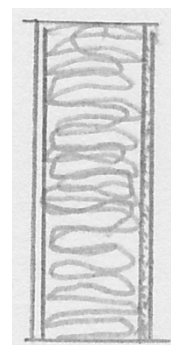
Tabell 2: Redovisar väggtypernas utformning och uppvärmningstid.

Figur 7: Väggtyp 1

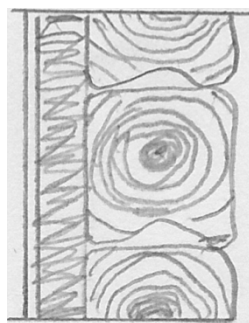
Figur 8: Väggtyp 2

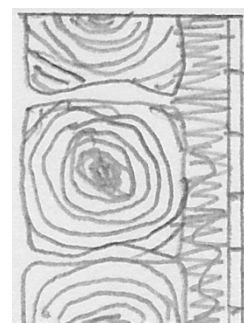
Figur 9: Väggtyp 3

Figur 10: Väggtyp 4

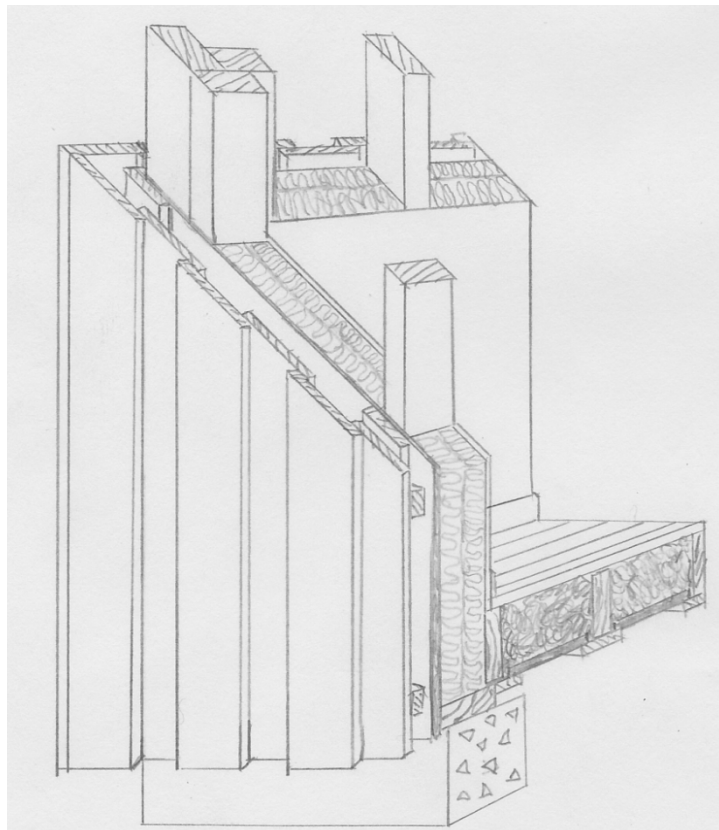

Figur 11: Väggtyp 5

Figur 12: Väggtyp 6

Att få in fukt som omvandlas och faller ut som vatten i en konstruktion är något som skall undvikas. Den vanligaste och förebyggande åtgärden till detta är att sätta in ett fukttätt skikt, exempelvis en plastfolie på väggarnas insida. För ett hus som är konstant uppvärmt fungerar detta utmärkt då fuktvandringen går inifrån och ut, det vill säga från varmare till kallare temperatur. För ett fritidshus som ofta står med en kallare innetemperatur än utetemperatur skulle detta däremot leda till att vatten bildas i konstruktionen. På grund av detta har fritidshus vanligen inget ogenomträngligt skikt i väggkonstruktionen utan låter fukten vandra "fritt" genom väggen, med undantag för stugor som används för längre intervistelser. Till följd av detta måste den varma, fukthaltiga inomhusluften hindras från att läcka ut genom väggarnas övre del och taket, då det råder övertryck där. Det invändiga vindskyddet ska i första hand hindra att rumsluften för med sig vattenångan ut. Vindskyddet ska därför inte vara diffusionstätt, då den fukt som transporteras via rumsluften är flera gånger större än vid diffusion. I övrigt, förutom mindre isolering och frånvaron av en ångspärr, så ser konstruktionen ut som dagens väggar vilket visas i Figur 22.

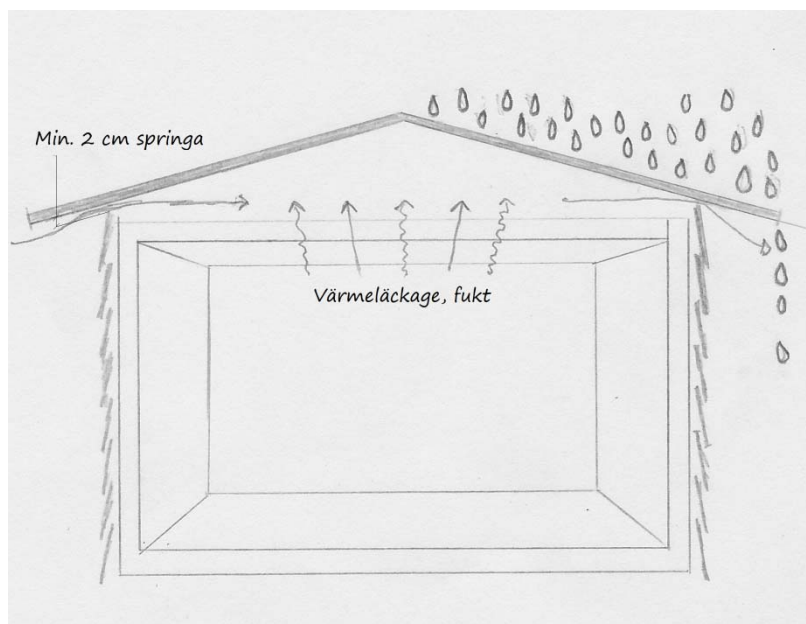
Figur 13: Väggdetalj

3.1.3. Tak

Fritidshusens tak kan beskrivas med några korta inledande ord; sadeltak, outnyttjad vind som även kallas kallvind, okomplicerad konstruktion och lättmonterade. Husen beställdes som färdiga kataloghus redo att sättas ihop på plats och taken byggdes ofta upp av takstolar som bars upp av husets ytterväggar. Husen skulle vara av lätt och billigt konstruktionsvirke, som enkelt kunde monteras upp av husägarna på plats. Utvecklingen inom byggnadskonstruktion handlade mycket om att spara pengar och material samtidigt som fritidshusen skulle förbli funktionella (Björk, Nordling, & Reppen, 2009). Ideologin om att få äga ett fritidshus spreds snabbt och tanken att kunna bygga ihop det själv gjorde att många ville köpa och bo i den här typen av hus (Carlsson, 2011).

Fritidshusens takkonstruktioner har som huvudsaklig uppgift att skydda huset från vädrets alla klimatförhållanden, allt från stark sol, mycket regn till långa vintrar med mycket snö.

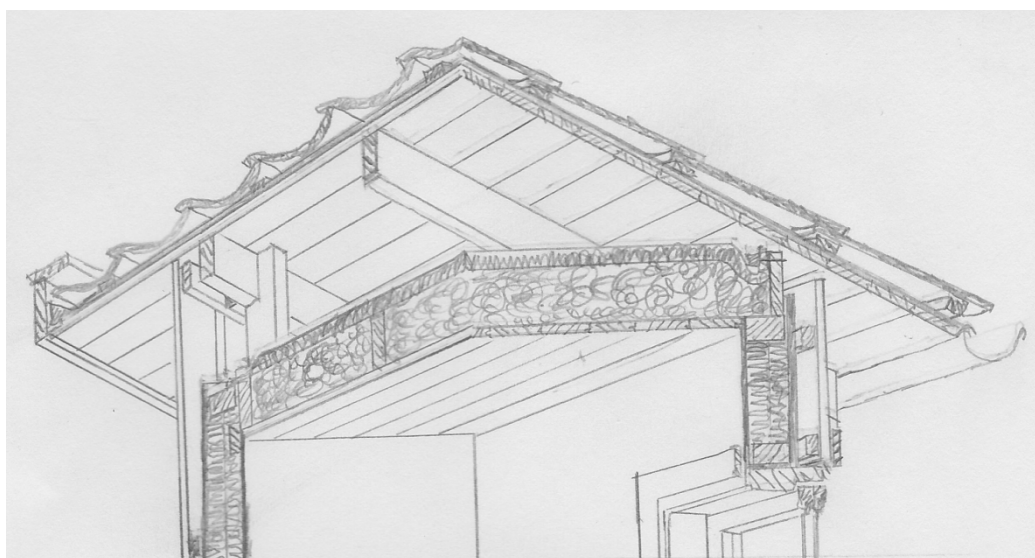
Det är viktigt att yttertaket är tätt och genom att lägga ett vattentätt skikt skyddas taket på rätt sätt. Skiktet kan bestå av asfaltpapp och ovanpå det placeras takpannor av tegel alternativt betong. Under sextioalet var det vanligt med tvåkupiga betongplattor i mörka färgtoner, varav svart var vanligast. Vindskivorna kring taket bestod av laserat trä med plåtskivor placerade utanpå (Björk, Nordling, & Reppen, 2009). Eftersom skiktet är diffusionstätt krävs en ordentlig ventilation mellan taktäckningen och innertak för att undvika att den fukt som tränger upp kondenserar på pappen. Ventilationen fås genom en springa på ett par centimeter mellan yttervägg och undersidan av taket, där emellan kan luften då blåsa igenom. I Figur 23 illustreras detta genom att rita två pilar där luften kan ta sig in och ut. Det är viktigt att det är öppet åt flera håll för att behålla luften i rörelse och undvika stillastående luft (Hem i Sverige, 1966).

Figur 14: Förtydligande bild av luftspringan i takkonstruktionen.

Under vintern är det extra viktigt att ventilationen fungerar för att undvika ojämna snösmältningar på takytan. Dessa kan uppstå om ventilationen inte fungerar och vissa delar av taket värms upp av understigande värme och vissa delar förblir kalla. Genom en ordentlig luftsprunga så kan takytan hålla en jämn och kall yta samt undvika att detta sker. Ojämna snösmältningar på tak kan resultera i att snö som ligger på taket smälter och rinner ut i takfötterna, där det i sin tur är kallare och vattnet fryser till is igen. När vatten fortsätter rinna så kommer det inte kunna rinna av taket om det ligger is i vägen, vilket kan leda till läckage i taket (Hem i Sverige, 1966). Eftersom fritidshusen till en början endast brukades under sommaren blev det särskilt viktigt att husen byggdes för att klara en vinter utan uppsyn och underhåll.

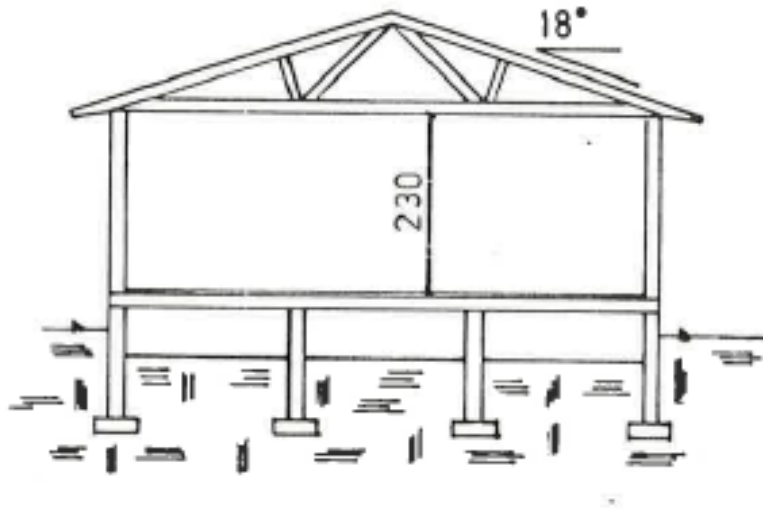
I Figur 24 beskrivs en takkonstruktion för ett fritidshus med outnyttjad vind. Då husen i Höggeröd enligt detaljplanen inte fick byggas på en högre höjd än ungefär 3 meter så fanns det inte mycket utrymme kvar för användning av vinden, vilket gjorde att det valdes bort. Vid en oisolerad takkonstruktion med en kallvind ställs det vanligtvis inga krav på den invändiga takytan och då det inte ställs några krav kan kostnaderna hållas nere, vilket var typiskt för den billigare stugan och som även syns i Figur 24 (Träguiden d, 2006).

Figur 15: Takkonstruktion för kallvind.

Sadeltakens lutning varierar mellan 18-25°C grader, för fritidsstugorna som för det mesta har tegel eller betongpannor måste lutningen vara minst 14°. En lägre lutning innebär även annat materialval. Ett sadeltak är en funktionell lösning och det är den vanligaste vid byggnationer av fritidshus. De enklaste typerna av sadeltak kan uppnå en räckvidd på 4-12 meter, vilket lämpar sig bra för mindre byggnader såsom fritidshus (Träguiden c, 2006). Av de fritidshus som studerats i Höggeröd och som byggdes under sextio- och sjuttioalet är det i princip bara sadeltak på alla hus.

Figur 25 beskriver en typisk sektion på ett fritidshus från sjuttioalet, här syns fackverkstakstolen som håller uppe yttertaket och som i sin tur vilar på ytterväggarna. De innerväggar som finns är vanligtvis inte bärande (Hem i Sverige, 1966).

Figur 16: Sektion av typiskt fritidshus från sjuttioalet.

3.2. Tidstypiska detaljer

Varje årtioende har sin egen stil och har satt sin prägel på detaljer i husen. Övergripande kan sextioalets fritidshus beskrivas som rektangulära småhus med asymmetriska fasader i ljusa pastellfärger, många av fritidshusens detaljer kan liknas med dåtidens större villor och dess karaktäristiska drag. Fritidshusen hade sin egna tydliga stil i främst fasadpanelen, men det kan exempelvis på dörrar och fönster ses vilket årtionde husen byggdes i. I det här kapitlet kommer detaljer såsom fönster, dörrar och övriga detaljer att beskrivas och förtydligas. Till övriga detaljer hör mindre detaljer som inte kräver ett eget kapitel, exempelvis; paneler, färg och annan inredning.

3.2.1. Fönster

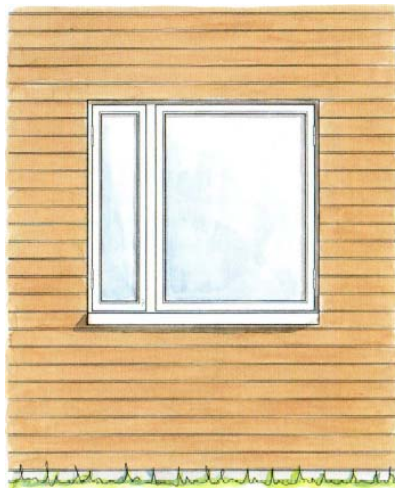

Bild 13: Fönster i fasad. Bilden är tagen från (Björk, Nordling, & Reppen, 2009).

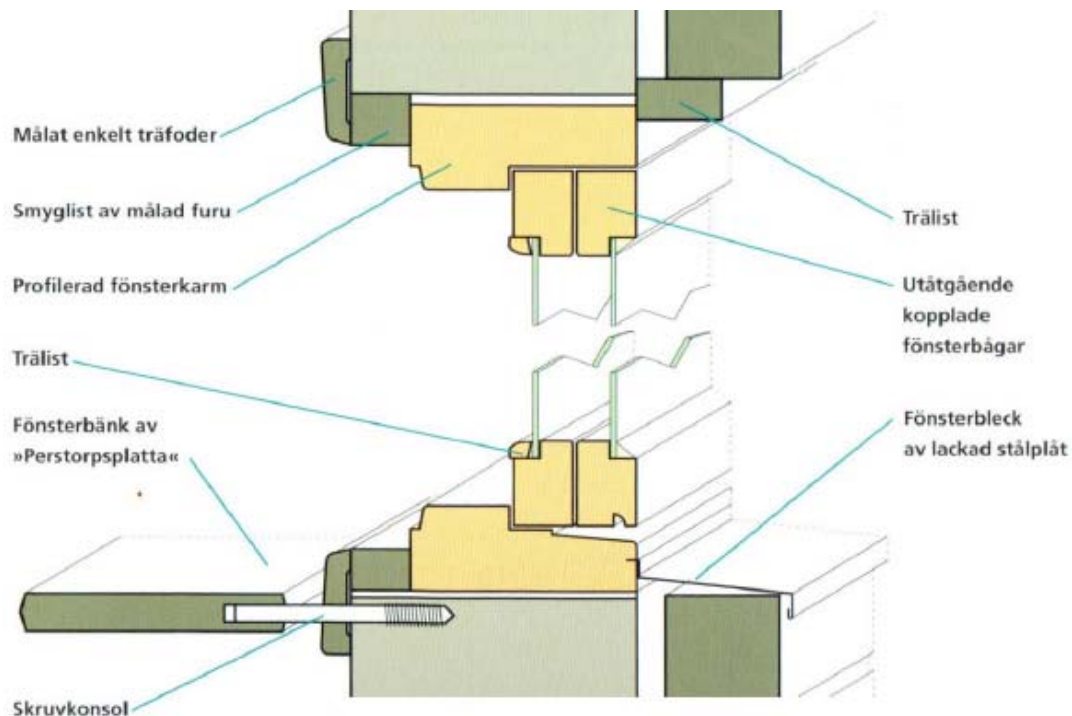
När fritidshusen ritades och byggdes var en av grundtankarna att göra stugorna lättmonterade, billiga och funktionella, detta gällde även fönsterdetaljerna. Arkitekterna ägnade vanligen inte någon extra tid åt till rita fönsterdetaljer utan det vanligaste var att fönsterna massproducerades i fabriker och sedan skickades ut till stugorna, där de enkelt kunde monteras fast i ytterväggen (Björk, Nordling, & Reppen, 2009).

Den ledande fönstertypen under sextiotalet var det enkla, ospröjsade fönstret med utgående enlufts-fönster och i målat trä, oftast i en vit, neutral färg (Björk, Nordling, & Reppen, 2009). På vissa fritidshus från den här tiden så finns det även ett par fönsterluckor monterade, detta i de lägen då fönsterna vetter ut mot en gata eller mot andra öppna ytor och en mer privat yta önskas. Ofta passar fönsterluckorna bra in i husens karaktär och i Höggeröd var denna typ inte ovanlig, se Bild 18 där fönsterluckorna utmärker sig på fasaden.

Fönsterna kom i varierande storlekar för att sedan placeras ut efter rummets olika funktioner. Iorstugan var det stora, höga och markerade fönster som tydligt visade att det här var den offentliga och gemensamma delen av stugan. I sovrummen och TC:n placerades mindre varianter av fönster som då visade att detta var mer privata delar som eftersträvade mindre insyn från omkringliggande områden. Den rektangulära fönsterformen är tidstypiskt för den här tiden, även om fönsterna ofta lades ihop i längre fönsterband så kan fortfarande den avsmalnade formen urskiljas, Bild 17 visar ett sådant exempel.

Bild 14: Fönsterluckor i fasad på ett hus i Höggeröd.

Figur 17: Snitt genom ett utåtgående fönster från 60-talet (Björk, Nordling, & Reppen, 2009).

I Figur 26 beskrivs en tydlig fönsterdetalj. Snittet är taget genom ett fönster som är utåtgående, sidohängt och kopplat (Björk, Nordling, & Reppen, 2009). Fönstrets smyglistor är av målad furu, men det var också vanligt att det var i teak. Den profilerade fönsterkarmen under är enkel och tydlig, enligt tidsepokens ideal för enkelhet och funktionalitet. För att ge mer liv i fasaden så är fönstret monterat en bit in från fasadlivet, ungefär 75mm. I den här detaljen är glasets tjocklek 2-3mm. För att värmen från eventuella radiatorer under fönstret skall kunna komma upp så har fönsterbänken placerats med ett litet avstånd från väggen (Björk, Nordling, & Reppen, 2009).

3.2.2. Dörrar

Utseendemässigt utmärks dörren av den typiska glasdelen bredvid och dörren var för det mesta gjord av teak eller ek, en påkostad detalj för den tidens annars så billiga hus. Sextiotalets tidstypiska dörr hade vanligen inget fönster i själva dörrpartiet, istället placerades ett bredare glasparti intill dörren för att släppa in ljus i hallen. Det här glaspartiet var skyddat med dekorativa mönster, buteljglas eller råglas för att undvika direkt insyn från gatan. Även dörrpartiet var dekorerat av ett sorts mönster, vanligast var att dörren var spårad i ett visst mönster. I Bild 19 och Bild 20 syns tydliga spår av geometriska mönster i dörrpartiet. På många fritidsstugor har dörrarna moderniserats men fortfarande behållit en del av den gamla karaktären. Genom att bevara sidofönstret intill dörren och bara byta ut den gamla dörren mot en ny med fönster har både karaktären bevarats samt det har resulterat i ett större ljusinsläpp till hallen (Björk, Nordling, & Reppen, 2009).

Glaspartierna bidrar till stor del av den typiska stilen för dessa år och resultatet av glasen blir en ljus och trevlig hall direkt innanför. Årtiondets ideologi om närhet till natur och ljus speglas även här då det effektivt kommer in betydligt mycket mer ljus.

I Höggeröd är flertalet hus byggda på sjuttioalet och dessa dörrar har ofta en blandning av influenser från sextioalet och sjuttioalet, men i huvudsak har de likadan stil. Entrédörrarna visar tydligt vart husets huvudentré är. Dörrarnas utförande på sextio och sjuttioalet sätter stor prägel på dåtidens fasader.

Bild 15: Tidstypisk entré
(Björk, Nordling, & Reppen, 2009).

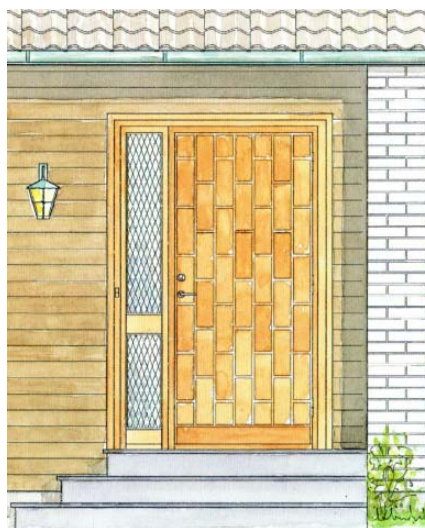
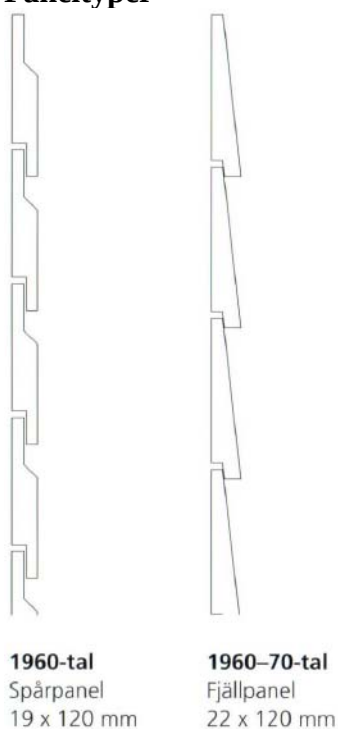

Bild 16: Tidstypisk entré
(Björk, Nordling, & Reppen, 2009).

3.2.3. Övrigt

Paneltyper

Figur 18: Olika paneltyper, måtten skrivs i höjd x längd (Björk, Nordling, & Reppen, 2009).

Under sextioalet var den liggande panelen en av de vanligare fasadtyperna (Carlsson, 2011). De flesta fritidshusen har en liggande, laserad träpanel och är ofta monterade som fjällpanel, även spårpanelen förekommer ibland. Den liggande träpanelen är lättmonterad och tack vare dess utformning står den emot väder och vind bra, vilket passar bra på västkusten där slagregn är vanligt. Fritidshusen skulle vara enkla att montera ihop och då lämpade sig den här paneltypen bra. I Figur 27 syns både spårpanel och fjällpanel, då de flesta husen i Höggeröd byggdes i slutet av sextioalet när fjällpanelen var som störst kan detta vara en förklaring till varför den typen är så vanlig.

Färger

Fritidshusen är målade i naturliga, ljusa pastellfärger med föreställning om att de ska smälta in i omgivningen. Färgerna varierade, antingen var det ljusa blåa färger som skulle kunna liknas med himlen eller gröna toner som smälter in med naturen kring huset. Dörrar och fönster målades i en brunlaserad nyans för att inte sticka ut alltför mycket. Omringat av naturen blir husen och dess färger accepterat i området som en del av naturen. I Bild 21 syns en tydlig omväxling av husens färger, trots olika nyanser smälter de ihop med varandra.

Bild 17: Fritidshusens olika nyanser.

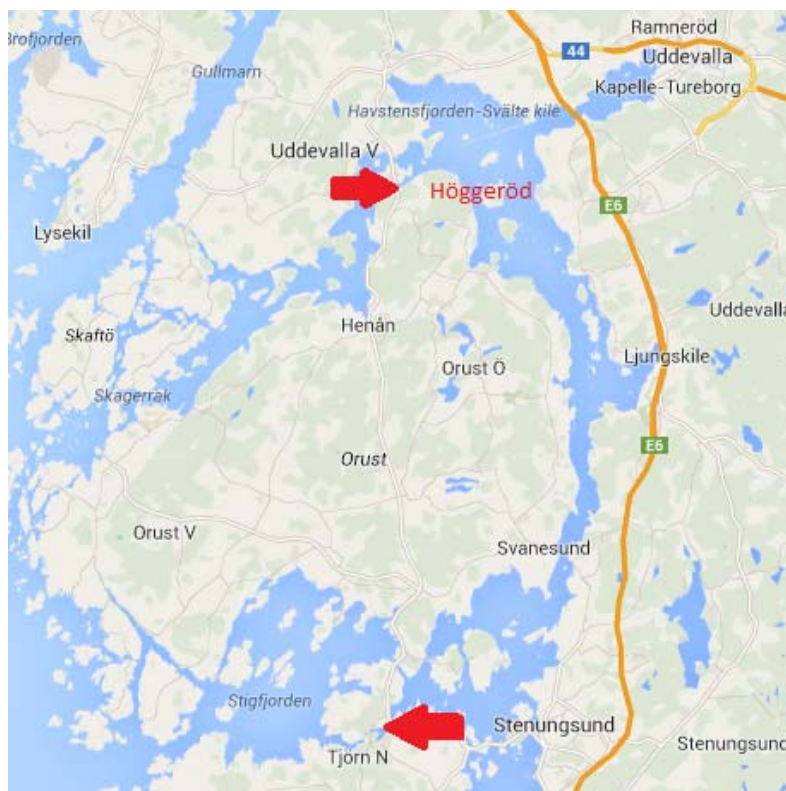
4. Höggeröd

Kapitlet kommer att behandla området Höggeröd och dess fritidshus. Fakta om området kommer att redovisas samt så kommer områdets och stugornas karaktär att beskrivas. Beskrivningen kommer att göras av författarna och grundar sig på det som redovisats i tidigare kapitel.

4.1. Området Höggeröd

Höggeröd är ett genuint och vackert fritidshusområde med små idylliska stugor i många ljusa pastellfärger så som grått, blått, gult, rött och grönt. Den tidstypiska 60- och 70-tals känslan för fritidsområden återfinns även i de slingrande grusvägar och den bevarade grönskan som pryder området. I området verkar husen ha behållit sin originella karaktär samtidigt som det fått en bra blandning av förändrade eller nybyggda fritidshus i samma karaktär. Mycket till hjälp av att stugorna hålls prydliga med väl underhållna fasadser, nya terrasser och nya moderna staket.

Som så många andra fritidshusområden byggda under den svenska fritidshuseran så är även Höggeröd byggt på ett sådant sätt som inbjuder till gemenskap mellan grannar. Träd och skog har bevarats runt omkring husen och i området för att även kunna erbjuda privata ytor intill naturen. Hur stugorna har placerats för även tankarna tillbaka till de ideologier som genomsyrade fritidshusets utveckling; människan skulle ut i naturen och ta del av dess rekreativa krafter för att kunna komma tillbaka till staden utvilade och pigga (Hem i Sverige, 1966). Stugorna har av den orsaken placerats utefter naturen och verkar således smälta in i landskapet, det verkar som en självklarhet att stugan har placerats på just den plats där den står.

Figur 19: Karta över ön Orust som visar placeringen av Höggeröd samt Tjörn- och Nötesundsbroarna.

Höggeröd ligger omsorgsfullt placerat uppe på en höjd med utsikt över fjorden på Orust nordöstra kust. Området ligger nära Slussen, som erbjuder en fin kommunal badplats, Henån och Uddevalla. Figur 1 visar en karta över Orust och Höggeröds fritidshusområde, pilarna visar vart Nötesunds- och Tjörnbröarna ligger.

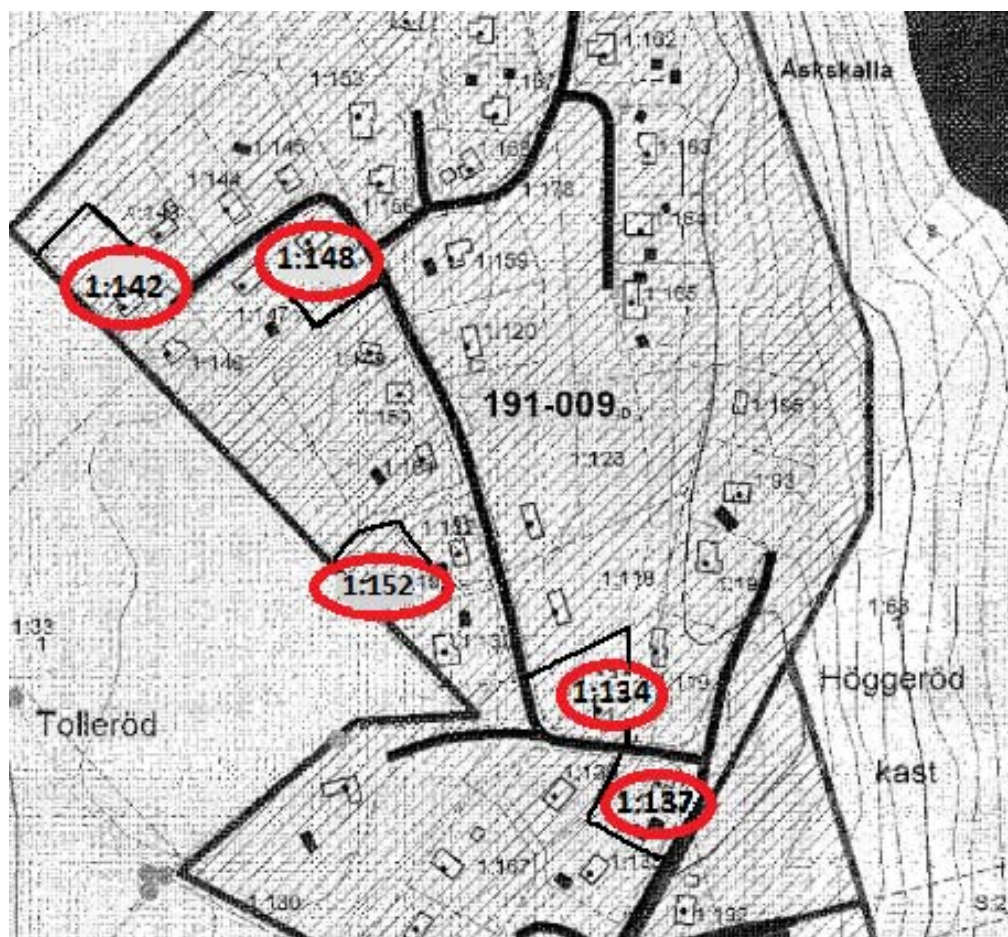
De flesta stugorna i Höggeröd är byggda i mitten av sjuttioalet och en trolig förklaring är att den nya genomfartsleden över Orust via Tjörnbröarna kom till tack vare att broarna och tunneln vid Nötesund färdigställdes år 1966 (Orust historia och miljö, 1998). När detta blev klart resulterade detta i en enklare och kortare sträcka för de boende i områdena omkring att ta sig till Orust och Höggeröd. Detaljplanen, som trädde i kraft 1969, visar att området vid denna tid var under planering för att exploateras som fritidshusområde, möjligtvis på grund av att kommunen sett den stigande efterfrågan på fritidshus.

4.2. Bygglovsansökningar

I detta kapitel kommer gamla bygglov av utvalda fritidshus i Höggeröd att studeras, genom detta kommer gemensamma faktorer att sökas för att kunna hitta vad som karaktäriserar stugornas stil i både plan och fasad. Tillsammans med studien av kataloghusen i kapitel 2.1.4 så kommer detta ge ett underlag till kommande förslag i kapitel 5. Byggloven som studeras kommer främst ifrån sextioalet men även ett par ifrån sjuttioalet finns med. Då fritidsstugorna på sjuttioalet liknar till stor del de från sextioalet, så är även dessa relevanta i undersökningen. Att studera vilka de vanligast förekommande förändringarna av fritidshusen är kommer att kunna visa vad som oftast önskas i en stuga samt vad människor väljer att bevara.

4.2.1. Gamla bygglov och ritningar

De fritidshus som blivit utvalda från Höggeröd är alla placerade inom samma område. Figur 2 är en fastighetskarta över Höggeröd som visar fritidshusens placering samt vilket fastighetsnummer de har. De hus som valts är; 1:142, 1:148, 1:152, 1:134 och 1:137. Dessa hus har framförallt valts då de flesta inte verkar ha genomgått stora förändringar och är byggda mellan 1960 och 1975. Kartan visar också tomtgränserna och hur husen är placerade mer efter naturen än utefter varandras placering. Nedan kommer en utförligare beskrivning av husen och hur de är planerade från början. Dessa studier kommer att öka förståelsen för hur fritidshusen byggdes och planerades och därigenom kunna användas vid förslag på förändringar.

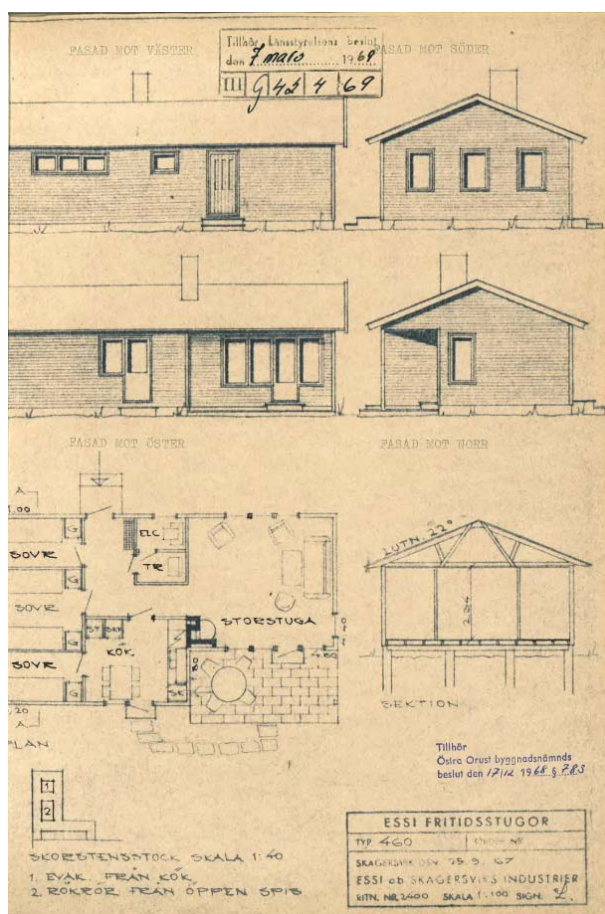
Figur 20: Fastighetskarta Höggeröd

Fastighetbeteckning 1:134

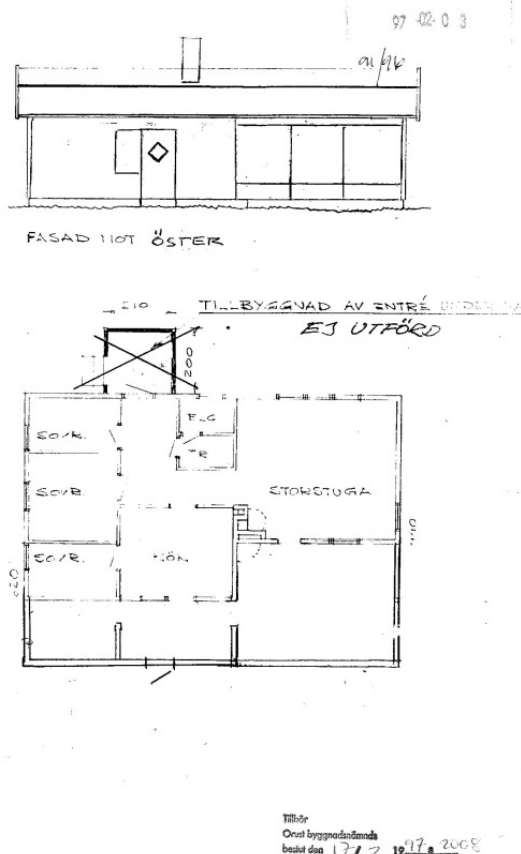

Bild 18: Hus nr. 1:134

Fritidshuset 1:134 har ett typiskt utseende med liggande panel, sadeltak, inbyggd veranda och glaspartier mot havet. Det enda som kan tyckas inte är så tidtypiskt är den röda accentfärgen, men författarna uppfattar inte den som störande. Huset är placerat ungefär mitt i området på en stor tomt, vilket syns på fastighetskartan i Bilaga 4. Stugan, som byggdes 1969, är ungefär 60 m² och rymmer allt som sextiotalets moderna fritidshus skulle innehålla, nämligen en tilltagen storstuga med kamin, ett stort kök och ett badrum med en VC som nås inifrån. Det som dock kan anses saknas från denna moderna stuga är en dusch, men den kan möjligtvis på senare tid ha satts in där elcentralen är placerad.

Figur 21: Kopia av original bygglov för hus 1:134. Större ritning återfinns i Bilaga 6.

Figur 22: Ny planlösning för stugan vid utbyggnad.

En utbyggnad som innebar en tillökning på bostadsarean med 26 m² kan ses i Figur 4 och denna gjordes år 1997. Utbyggnaden innebar att den dåvarande uteplatsen byggdes in i huset, den gamla uteplatsen syns i husets äldsta bygglov, Figur 3. Troligtvis skedde detta på grund av en generationsväxling alternativt att ägarna var i behov av större utrymme. Utbyggnaden ser ut att hysa en ny entré till stugan samt ytterligare en storstuga och ett till rum som eventuellt används som sovrum. Karaktären på stugan har behållits eftersom den nya formen fortfarande kan klassas som sextiotal. Något som kan påverka intrycket är att utbyggnadens tak har en annan lutning än det gamla, vilket ger taket en udda vinkel och följaktligen så syns det tydligt att huset har byggts ut. Ytterligare kan det liggande fönstret i utbyggnaden störa intrycket. Det speciella med detta fritidshus till skillnad från de andra byggloven som studerats är att här är väggarna uppbyggda med modulblock från företagen ESSI fritidsstugor, vilka kan studeras i Bilaga 6.

Fastighetbeteckning 1:152

Bild 19: Hus nr.1:152

Detta fritidshus verkar i princip vara i originalsckick, inga ombyggnationer eller utbyggnader har skett av själva huskroppen sedan det byggdes år 1971, Bild 12 visar originalstugan i dagens skick. År 1972 byggdes ett förråd intill huset men efter det har ingenting ytterligare byggts till. Den gröna färgen är typisk för fritidshusens ideal om att smälta in i naturen och tack vare den mossgröna nyansen ser huset ut att höra ihop med de granar och gröna ytor som ligger alldeles intill. Bild 12 visar huset i dagens skick. Den stora och öppna altanen är även den tidstypisk med sin utsikt mot skogen, samtidigt som den är vinklad åt det mer privata hållet av huset för att skyddas mot eventuell insyn. En liggande träpanel är en typisk för sextiotalets fasader och trots att huset är byggt i början av sjuttioalet så ser det mer ut som ett hus byggt några år tidigare.

Fritidshuset har en bostadsarea på 67 m² och det är en välplanerad planlösning med stora öppna ytor. Den enda toalett som finns är en liten torrklosett, TC, som nås utifrån och intill denna ligger ett rymligt förråd. Efter en jämförelse av bygglov och studiebesök har det framkommit att det dock inte finns två dörrar på långsidan som bygglovet visar, en förklaring till detta kan vara att de slagit ihop den gamla TC:n och förrådet till ett större samt mer funktionellt badrum.

Önskan om en storstuga där hela familjen kunde samlas tillsammans syns tydligt på planlösningen och som många andra fritidshus går storstugan in i köket och tillsammans ger rummen en öppen och stor sällskapsyta att röra sig på. Köket är tillräckligt stort för att fyra personer ska kunna laga mat och äta tillsammans i det. Från storstugan vetter det ut höga fönsterpartier mot naturen och detta ger rummet ett perfekt ljusinfall. Huset uppfyller alla önskemål om dåtidens ideal som en fritidsstuga hade.

En annan vanlig detalj i fritidshusen är den öppna eldstaden som helst ska placeras mitt i stugan så att den kan utnyttjas från många håll. Enligt planlösningen så är denna bra placerad mitt i storstugan.

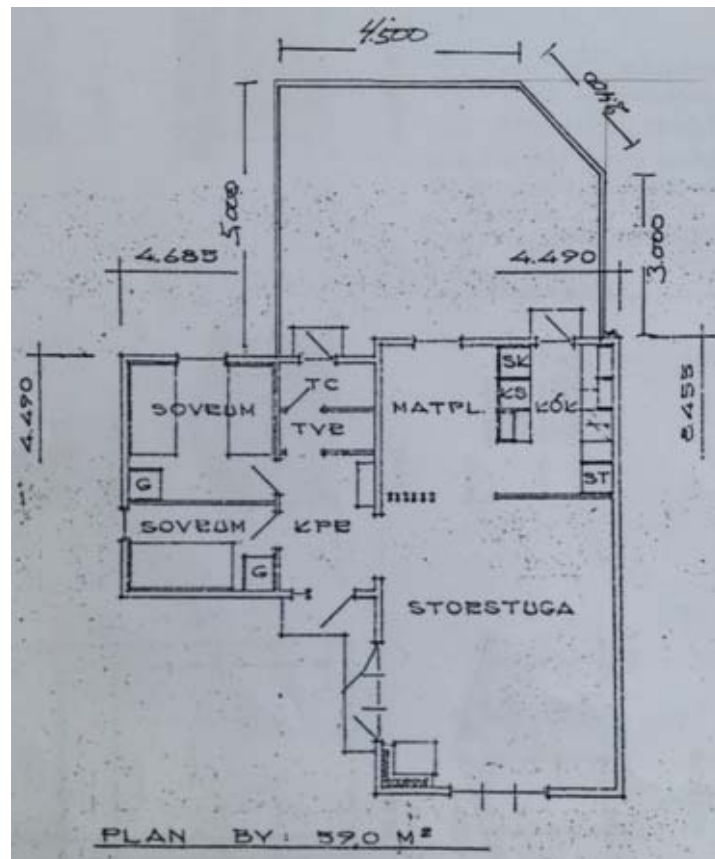
Fastighetsbeteckning 1:137

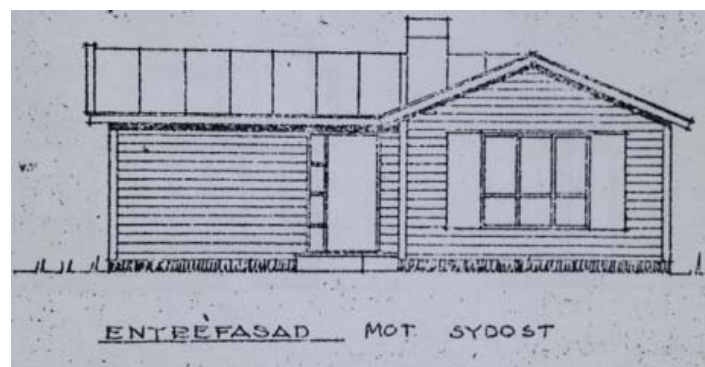
Bild 20: Hus nr.1:137

Detta fritidshuset byggdes år 1967 och har sedan dess genomgått ett flertal förändringar och tillbyggnader. Huset var från början 59 m² men efter den första tillbyggnaden år 1992 ökade arean till 78 m². Det har även byggts en carport år 1991 samt en gäststuga år 2011. Trots många förändringar på huset så har husets gamla karaktär bevarats väl. Den liggande träpanelen i fasaden, de höga glaspartierna in i storstugan samt en ljus pastellfärg. Det är stora glaspartier i två vädersträck, allt för att kunna optimera sommardagarnas solsken från syd, se Figur 6 och Figur 7 där de stora fönsterpartierna syns påtagligt.

Planlösningen i Figur 5 visar husets rumsfördelning efter den senaste tillbyggnaden. Även i detta hus är den gamla TC:n placerad så att den skulle nå utifrån, men efter tillbyggnaden så har detta ändrats. Totalt sett så har fritidshuset ändrat storlek men då det var en aning mindre än omkringliggande hus från början så har dess tillbyggnader inte gjort att det ser onaturligt ut, utan de följer fortfarande områdets karaktär.

Figur 23: Planlösning över hus nr 1:137.

Figur 24: Vy över fasad mot sydost av hus nr 1:137.

Figur 25: Vy över fasad mot sydväst av hus nr 1:137.

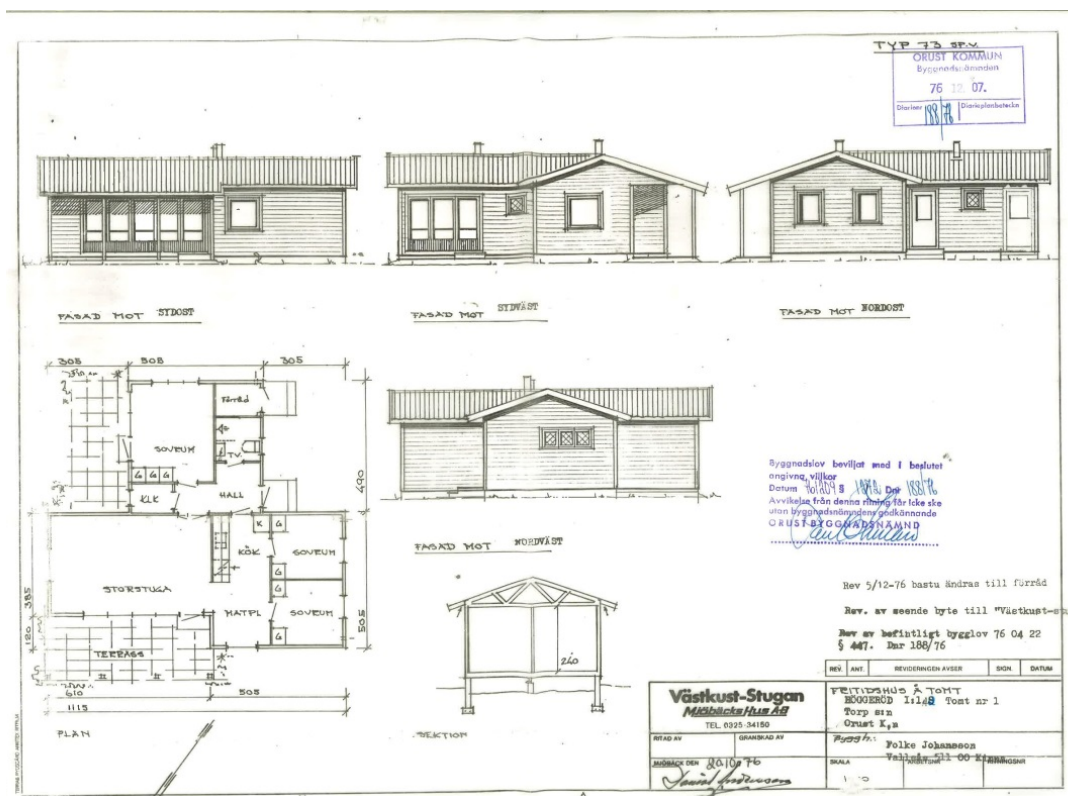
Fastighetsbeteckning 1:142 och 1:148

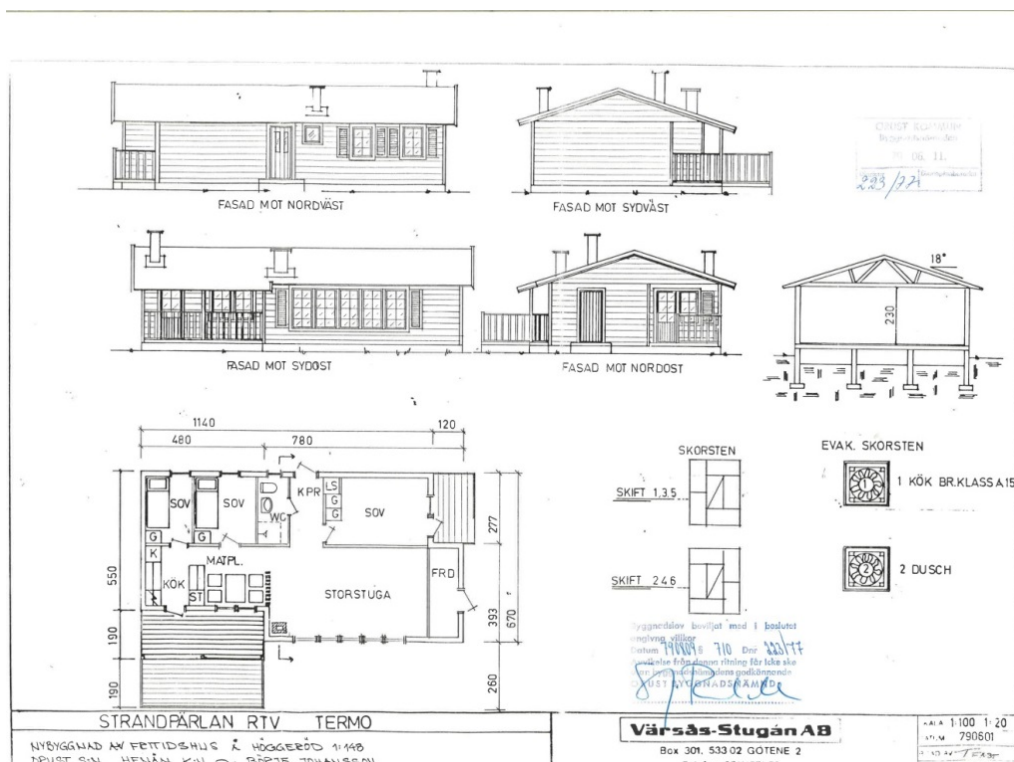
Bild 21: Hus 1:142 syns på de två vänstra bilderna och hus 1:148 syns på den högra bilden.

Fritidshusen 1:142 och 1:148 har ett typiskt fritidshusutseende från sextiotalet med liggande panel, sadeltak, inbyggd veranda. Dock är 1:142 avvikande i sin accentfärg och sina små fönster på framsidan. Stugornas karaktär och funktion följer områdets karaktär och färger trots att stugorna är byggda 1976 respektive 1979.

Stugorna är på 81 m² respektive 67 m² och rymmer en väl tilltagen storstuga och ett badrum med en modern toalett och dusch, vilket kan ses i Figur 8 och Figur 9. Kökets storlek varierar mellan stugorna, men själva grundtanken om att köket ska vara kompakt och intill storstugan stämmer överens i båda husen. Planlösningarna har planerats olika och storleken på vissa funktioner har prioriterats annorlunda, det ena huset har större kök till skillnad mot det andra huset som prioriterat större sovrum. Ingen av stugorna har gjort en utbyggnad, men däremot har båda till exempel byggt till varsin friggebod på tomten.

Figur 26: Visar plan- och fasadritningar från bygglovsansökningen för hus 1:142. Fullskalig ritning hittas i Bilaga 7.

Figur 27: Visar plan- och fasadritningar från bygglovsansökningen för hus 1:148. Fullskalig ritning hittas i Bilaga 7.

4.2.2. Förändringar gjorda på Höggeröds fritidshus

Att göra förändringar på ett äldre fritidshus som inte uppnår dagens krav på funktionsmått är inte ovanligt och med tiden kommer naturliga förändringar, så som tillökning i familjen. Ofta är tillgängligheten inte tillräcklig och ytorna i sovrum, bad och tvätttrum är begränsade. Vanligast är att badrum inte finns med i planlösningen överhuvudtaget utan löses enkelt med en liten TC. Efter studier av gamla bygglov och dess tillbyggnader samt förändringar så syns det att detta ändå inte är den största förändringen som brukar göras i stugorna. Idén och önskan om att fortfarande leva kompakt, funktionellt och med närhet till naturen finns alltid kvar.

Den vanligaste och största förändringen av stugorna är en utbyggnad av storstugan, gärna i form av ett inglasat uterum. Med ett uterum så utökas bostadsarean samtidigt som närheten till naturen finns kvar och då i form av stora glaspartier. Även den kompakta och enkla känslan blir kvar då husets privata delar inte blir förändrade i någon större utsträckning. I de flesta fall har denna typ av utbyggnad varit väl genomtänkt och husets ursprungliga form ser i princip ut likadan som innan utbyggnaden. Den ursprungliga huskroppen kan beskrivas som en okomplicerad rektangulär form med små och enkla entréer.

Tack vare utökande familjer behövs också större samvarorum för att hela familjen skall få plats, vilket också är ännu en anledning till utbyggnaden. Även tillbyggnader och förstoringar av altaner är vanligt förekommande. Önskan om att få vara utomhus både under en bit tak och under bar himmel finns där och genom att bygga ut altanen uppnås denna

önskan. Tillbyggnaderna har skett sporadiskt och det finns ingen specifik tidsperiod då det byggdes ut som mest i Höggeröd, förmodligen har det skett då tiden känts rätt eller vid generationsväxlingar.

En annan mindre tillbyggnad som var vanlig är de små friggebodarna, som vanligtvis används antingen till förvaring eller som senare möbleras om till gäststugor. Enligt detaljplanen så får dessa småhus byggas till och då inte vara större än 15 m² på en maxhöjd av 2,5 meter. I princip alla fritidsstugor i Höggeröd har idag en tillbyggnad i form av något av dessa alternativ.

4.2.3. Vad har bevarats av Höggeröds fritidshus

Fritidsstugorna i Höggeröd har till stor del sin ursprungliga karaktär och stil kvar då det inte skett några större förändringar. Karaktäristiskt så kan de beskrivas genom dess rektangulära kroppsformer, den liggande träpanelen, tydliga glaspartier i en klar sextiotaletsstil och en tydlig strävan till naturens närhet. Genom att bevara de stora glaspartierna iorstugan så fås en känsla av att utsidan kommer in samtidigt som den är skyddad av glas och vägg. På många fritidshus har inte ens fönster och dörrar bytts ut, utan möjligtvis upprustats till ett bättre skick. Sextiotalet och sjuttiotalet har en speciell och tydlig stil på fönster och dörrar, en tydligare beskrivning av dessa kommer i kapitel 3, men efter en undersökning av gamla bygglov och studiebesök i området så syns det att många detaljer är kvar än idag. Dessa detaljer bidrar till stor del av husets typiska utseende för årtiondet.

Genom att detaljplanen är så pass snäv, vilket beskrivs senare i kapitel 6.1, så kan inga större förändringar göras på fritidshusen, vilket i sin tur gör att områdets karaktär kan bevaras lättare. Som tidigare beskrevs under förändringarna av husen så är ytan inte alltid maximerad. Många har valt att bygga till ett uterum för att öka samvaron men samtidigt så finns tanken om det enkla kvar. Ofta är sovrummen och köket kvar i original storlekar och det funktionella, primitiva boendet har valts värt att bevara. Även ett visst intresse för bevarande syns på husen då många väljer att måla sina hus i färger som gör att de smälter in med naturen och omgivande hus.

Ett av de hus som ser ut att ha bevarats i sitt originalskick är hus nr 1:152, se fastighetskarta Bilaga 4, huset beskrivs utförligare i kapitel 2.4.1. Detta är ett tidstypiskt 60-tals fritidshus som byggdes 1971 och gjorde en tillbyggnad i form av ett mindre förråd år 1972. Efter detta årtal har inga förändringar gjorts på stugan utan allt är bevarat så som det byggdes från början, ett tidstypiskt hus som sätter stor karaktär på området. Faktorer som tydligt visar på sitt originalskick är den fina och välsköta fasaden, som fortfarande består av en liggande träpanel, målad i en mörkgrön färg som smälter in naturligt i naturen. Ideologin om husets placering i naturen talar för sig självt då stugan är omringad av tunga granar och annan natur, detta utnyttjas givetvis av de glaspartier som vetter ut mot naturen.

5. Krav och rekommendationer

Detta kapitel kommer ta upp hur lagar och regelverk tillämpas på ombyggnad av fritidshus och kommer inrikta sig främst på att behandla omvanligen av fritidshus till permanent boende. Ett nytt lagförslag kommer även att beskrivas här eftersom det är aktuellt för Höggeröds fritidshusområde.

5.1. Energihushållning

Enligt boverkets byggnadsregler finns det vissa specifika krav på en byggnads energihushållning som gäller även vid ändringar av byggnaden, såsom tillbyggnader och ombyggnationer. Vidare säger reglerna att byggnaden skall utformas så att låga värmeförluster och lågt kylbehov begränsar energianvändningen och genom att effektivisera värme-, kyl- och elanvändning så skall byggnaders energianvändning hållas nere på en rimlig nivå. Vid ändring av befintliga byggnader så måste energihushållningens krav på byggnader tillämpas men byggnadens arkitektoniska och estetiska kulturvärden får då inte ta skada av förändringarna.

En förändring av byggnaden får inte påverka energieffektiviteten på något ogynnsamt sätt om där inte finns ett gott skäl till detta. Skulle den befintliga byggnaden och dess energikrav inte uppfylla vissa speciella krav så kan en förändring vara acceptabel (Svensk Byggtjänst, 2014).

Följande U-värden i Tabell 3 rekommenderas vid förändringar av klimatskärmen på en byggnad, vilket även kan eftersträvas vid ombyggnation och energieffektivisering av fritidshus.

U_i	$[W/m^2, K]$
U_{tak}	0,13
$U_{vägg}$	0,18
U_{golv}	0,15
$U_{fönster}$	1,2
$U_{ytterdörr}$	1,2

Tabell 3: U-värden för klimatskal
(Svensk Byggtjänst, 2014).

Energimyndigheten rekommenderar nedanstående värden i Tabell 4 för ombyggnation av hus. Det som kan utläsas är att de rekommenderar personer att tilläggsisolera tak och golv samt byta fönster och ytterdörr. Detta för att de ändringarna tar upp mindre boyta än om väggarna tilläggsisoleras (Energimyndigheten, 2013).

Byggnadsdel	U-värde
Vindsbjälklag/tak	0,08
Ytterväggar	0,13
Golv (mot mark)	0,13
Fönster	0,8
Ytterdörr	0,8

Tabell 4: U-värden för klimatskal.
(Energimyndigheten, 2013)

5.2. Tillgänglighet

De flesta stugor är byggda enligt låg standard, vilket innebär att måtten ibland inte överensstämmer med dagens funktionsmått. Låg standard innebär att tillgängligheten inte är tillräcklig för ett permanentboende. De grundläggande krav som ställs på tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i bostäder finns i PBL, plan- och bygglagen. Kompletteringar i PBL finns i plan- och byggförordningen, PBF och som föreskrifter i Boverkets byggregler, BBR. Enligt 1 kap. 4§ i PBL avses en ändring av en byggnad som en eller flera åtgärder som ändrar en byggnads konstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kulturhistoriska värde. Vid ändring av en redan befintlig byggnad gäller samma krav som vid nybyggnad, men kraven kan göras avsteg från om de uppfylls på annat sätt eller om de är orimliga att uppfylla (Boverket a, 2014). Hänsyn ska tas till ändringens omfattning och byggnadens förutsättningar dessutom ska alla ändringar göras varsamt och ta hänsyn till byggnadens karaktär och eventuellt förbud mot förvanskning (Boverket b, 2013). Här spelar varsamhetskravet och förvanskningsförbudet en betydande roll. Varsamhetskravet är uttryckt som en hänsynsregel som gäller vid alla typer av ändringar, såväl invändiga som utvändiga, även om bygglov krävs eller inte. Kravet är ett generellt hänsynskrav som syftar till att ta tillvara alla typer av byggnader och deras positiva värden genom att ställa krav på varsamhet i ändringar av byggnader. Förvanskningsförbudet är striktare än varsamhetskravet och gäller byggnader eller bybyggelseområden av värde. Förbudet gäller oavsett om kommunen pekat ut byggnaden eller området som värdefull i förväg eller inte. Lokala åsikter väger tungt vid bedömningen av byggnadens eller områdets värde. Förbudet är inget förändringsförbud, utan är till för att skydda de värden som gör byggnaden värdefull (Boverket c, 2013).

Kraven ställs normalt sett enbart på den del som blivit ändrad, men vid ändrat användningssätt ställs kraven på hela den del som fått ändrat användningssätt. Vid en ombyggnation, vilket avser en ändring som påtagligt förnyar hela byggnaden eller en framstående och avgränsbar del av byggnaden, ska kraven tillämpas på hela byggnaden eller den framstående och avgränsbara delen av byggnaden. Hur utformningskraven och de tekniska egenskapskraven ska tillämpas beskrivs ytterligare i Boverkets byggregler, BBR (Boverket b, 2013).

För att byggnader ska klara kraven på tillgänglighet och användbarhet ska byggnaderna enligt PBF 3 kap. 18§ vara projekterad och utförd på ett tillgängligt och användbart sätt för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. Vidare så säger paragrafen att en byggnad som inte kan nås direkt från marken och har färre än tre våningar ska vara projekterad och utförd på ett sätt som underlättar installation av hiss eller annan lyftanordning. Åtgärder som att utjämna nivåskillnader genom att minska tröskelhöjder vid entrédörrar och komplettera med en ramp alternativt installera en hiss samt se till att ett hygienrum är tillgängligt är viktiga. Om inte alla måttrekommendationer kan uppfyllas, bör om möjligt åtminstone en förbättring av tillgängligheten ske. Alla krav som skall uppfyllas vid ändring av en byggnad kan sammanfattas enligt följande; att konstruktionen ska vara säker, att vissa brandskydds krav ska uppfyllas, att byggnaden inte ska medföra hälsorisker för de boende eller omgivningen, att byggnaden inte medför oacceptabla risker för olycksfall, att byggnaden kan erbjuda ett rimligt inomhusklimat och användas för bostadsändamål, att byggnaden är tillgänglig för och kan användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga samt uppfyller vissa krav på energihushållning och tillåter god hushållning med vatten (Örnhall, 2012).

5.3. Nytt lagförslag

Från regeringen har det kommit ett nytt lagförslag som väntas börja gälla från och med den 2 juli 2014. Det nya lagförslaget föreslår en ny typ av små bostadshus som inte ska kräva något bygglov. De små bostadshusen kallas för komplementbostadshus och kan maximalt få byggas ut till 25 kvadratmeter utan att ägarna ska vara tvungna att lämna in en bygglovsansökan för detta. Även maxhöjden kommer att höjas till 4 meter. Kravet är att där redan måste finnas ett befintligt hus med godkänt bygglov och att den nya tillbyggnaden endast blir ett komplement till detta.

Utöver komplementbostaden så kommer det även att finnas möjlighet att bygga till sitt hus med 15 kvadratmeter extra yta på en-, och tvåbostadshus, bygga ut med två takkupor och möjligheten att inreda ytterligare en bostad i den existerande bostaden. Vid den här tillbyggnaden och inredningen av bostaden måste en anmälan till kommunens byggnadsnämnd göras. Takkuporna skall få göras där de inte påverkar byggnadens bärande konstruktioner och får inte uppta mer än halva takfallet.

Det nya lagförslaget säger att komplementbostaden skall kunna byggas vid normalfall även om detta kan gå emot vad detaljplanen säger, dock så skall en anmälan till kommunens byggnadsnämnd göras. Skulle den nya bostaden hamna inom 4,5 meter ifrån tomtgränsen så måste ett godkännande från grannar finnas.

I vissa speciella fall så kommer regeringen att kräva bygglov på dessa förändringar ändå. Situationer där bygglov fortfarande kan komma att krävas kan vara i områden som har ett annat sorts värde, exempelvis av kulturhistoriskt värde eller om byggnaden själv utgör ett historiskt värde och inte får ändra karaktär. Skulle byggnaden vara värdefull för det konstnärliga och historiska värdet för området kan även detta kräva bygglov för dessa typer av tillbyggnader (Regeringskansliet, 2014). Höggeröd som rapporten behandlar skulle kunna hamna inom detta fall då det anses hålla kulturhistoriskt värde.

6. Förändring till permanent boende

I detta kapitel kommer olika förslag till förändring och bevarande av ett specifikt fritidshus behandlas. Val av detta fritidshus avgörs av boarean. Förslagen kommer ha olika nivåer varav den första kommer ta upp de allra nödvändigaste förändringarna som behövs för ett permanent boende. Förslag 1 skall även hålla sig inom detaljplanens riktlinjer samt försöka vara ritade och planerade enligt Svensk standard för en sänkt nivå. Förslagen på nivå 2 och 3 kommer att ge rekommendationer till reglering av detaljplanen för ett mer tillgängligt permanentboende. Efter att ha studerat områdets karaktär så kommer ett förslag på en ny tillåten boarea av max 100 m² att ges. Skillnaden mellan nivå 2 och 3 kommer vara att nivå 3 innefattar en mer avancerad nivå av förändringar som gör att även en person med speciella behov kan flytta in. Förslag 2 kommer att planeras efter Svensk standard för normal nivå och förslag 3 för en höjd nivå enligt Svensk standard.

Det fritidshus som valts att förändras är huset med fastighetsbeteckning 1:152, se Bilaga 4 för närmare information om placering. Huset valdes då detta är i sitt originalskick och på endast 67 m², vilket gör det tillgängligt och hanterbart för förändringar. I alla förslag har stommen bevarats samt i förslag 2 och 3 förlängts. Utbyggnaden visas i planlösningarna med hjälp av skrafferade väggar.

Energiåtgärder:

Huset är i dagens skick inte tillräckligt välisolerat och detta antas påverka husets energiförbrukning till stor del. Därför har ett visst antal insatser vid förändringen av huset utförts för att påverka och förbättra energiförbrukningen. För att ytterligare göra fritidshuset mer energieffektivt har ett flertal åtgärder gjorts. För det första så har ytterväggarna tilläggsisolerats inåt, detta upptar en del av bostadsarean men har vägts upp till fördel för huset. Det andra som gjorts är att kallvinden har isolerats för att förbättra energianvändningen i huset, även golvet i huset har isolerats ytterligare i huset. Den tredje åtgärden är byte av fönster och ytterdörr till bättre alternativ med lägre U-värden. De nya fönstren och ytterdörr som tillkommit återspeglar de tidigare stilarna på huset och detta för att bevara karaktärstiken på fritidshuset och samtidigt i hela Höggeröds fritidshusområde.

Dessa åtgärder finns i åtanke redan vid förslag 1, som syns vidare i kapitel 5.3.

Tillgänglighetsåtgärder:

Förslagen kommer som tidigare nämnts att följa Svensk standard för sänkt nivå, normalnivå och höjd nivå. Standarden ger förslag på funktionella möbleringar av bland annat badrum och sittgrupp samt anger mått och betjäningsareor för möbler, inredning och utrustning. Svensk standards krav behöver bara uppnås om den åberopas, vilket innebär att det inte används vid alla byggen. Att däremot använda standarden som underlag vid planering av en bostad kan vara till stor hjälp då måtten som anges är noggrant uträknade.

I förslag 1 har sänkt nivå närapå uppnåtts utefter husets förutsättningar, vilket innebär att huset är planerat utan krav på tillgänglighet och ska fungera för personer med full rörelseförmåga. Vid förslag 2, som ska uppnå normalnivå, är funktionsmåtten anpassade för att en person i manuell eller liten eldriven rullstol ska kunna använda bostaden. Förslag 3 följer Svensk standards krav på höjd nivå och förbättrar tillgängligheten för stora grupper funktionshindrade. Ett exempel på denna utveckling är att passagemåtten mellan två väggar går från 900 mm till 1200 mm mellan sänkt nivå och normalnivå och upp till 1300 mm eller 1500 mm vid höjd nivå. I och med detta har rummen blivit större i förslag 3.

6.1. Översiktplan och detaljplan

Översiktsplan

För att kommunen skall kunna planera långsiktigt behövs ett detaljerat planeringsinstrument, översiktsplanen är kommunens främsta verktyg för detta. En översiktsplan visar hur områdets mark- och vattenbyggnad kan användas, hur bebyggelsen kan utvecklas och vilka områden i kommunen som ska bevaras. I översiktsplanen redovisas även de allmänna intressena samt hjälper kommunen med rekommendationer till framtida prövningar.

Allmänna intressen innebär flera olika uppgifter men i huvudsak beskriver det viktiga funktioner som behövs för att samhället skall fungera och för att kunna utvecklas ordentligt. Det kan vara betydelsefulla områden som har ett visst intresse för kommunen och som ska bevaras. Dessa områden kan vara ett naturområde, områden med kulturhistoriskt värde eller ett friluftslivsområde med en speciell karaktär. I Bilaga 2 finns en översiktsplan över Orust kommun, från år 2009 (Orust kommun, 2009).

Detaljplan

För att få en bättre och tydligare förståelse för hur områdena får brukas så används en detaljplan, den beskriver översiktsplanen ytterligare. Detaljplanen beskriver ett mindre område i en mer utförligare detaljnivå, hur området får användas och hur det får regleras. Vid prövning av byggloven så används detaljplanen för att kunna följa de krav som finns för området.

Detaljplanen beskriver vad som får byggas, hur det får se ut samt i vissa striktare fall även hur bebyggelsen får se ut. Ibland finns det bestämmelser om eventuella skydd av betydelsefulla byggnader och områden som har kulturhistoriska värden och ibland är det viktigt att dessa följs (Göteborgs Stad).

Höggeröd

Detaljplanen över Höggeröd är senast ändrad den 31 mars 1969 och finns att läsa i Bilaga 3. Byggnadsbestämmelserna för Höggeröd säger följande; maximal bostadsarea på 75 kvadratmeter och får endast bestå av en bostad och intill huset får en tillbyggnad med maximalt 15 kvadratmeter finnas. Maximala tillåtna höjd på huvudbyggnaden är 3.0 meter och för friggeboden gäller 2.5 meter, friggebodarna får inte heller användas som bostad. Byggnadernas yttertak får inte ha mer än 30° lutning mot horisontalplanet.

Varje tomt i området skall minst vara på 1000 kvadratmeter vilket ger varje bostad en ordentlig tomt att använda. På tomten får det endast vara en byggnad som används för bostadsändamål och denna får alltså inte vara i mer än ett plan (Länsstyrelsen, 1969).

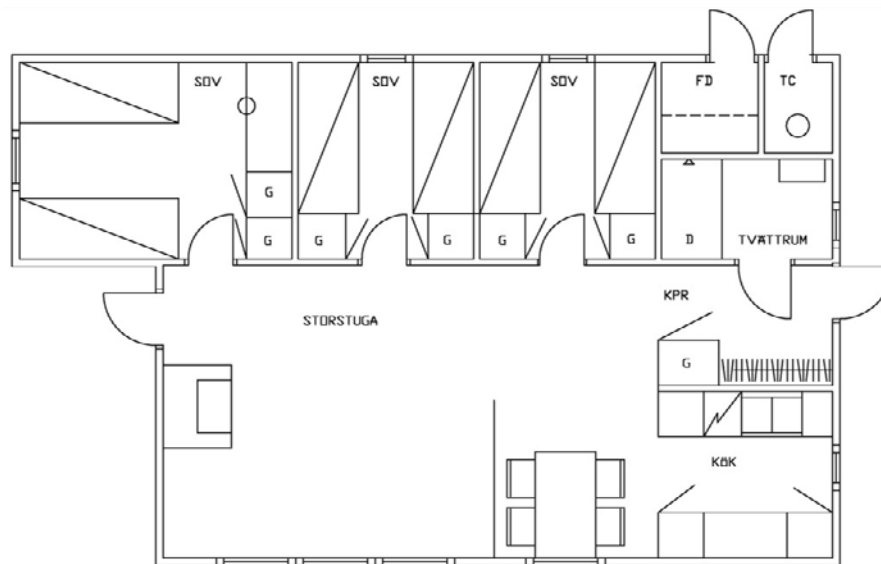
6.2. Originalhuset

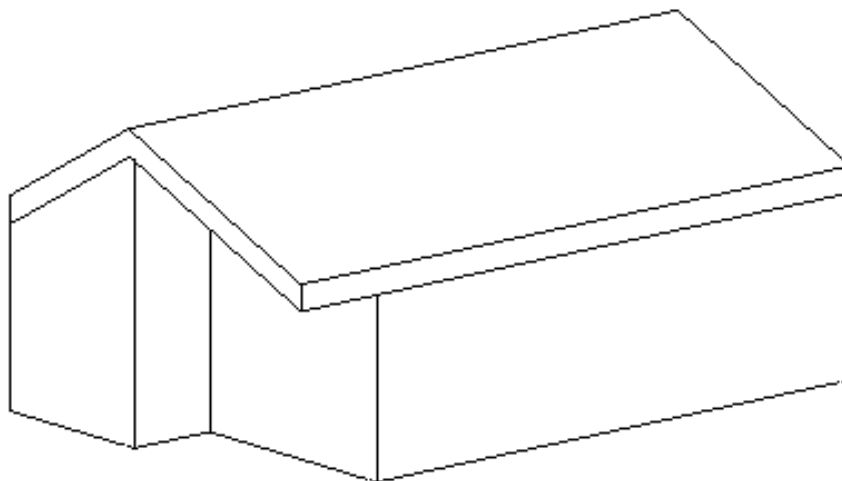
Bild 25: Huset i dagens skick

Huset med fastighetsnummer 1:152 har bedömts till att vara det bästa alternativet för utveckling då stugans originalform och planlösning har stor förbättringspotential samt att det ansågs möjligt att utvecklingen inte skulle påverka husets tidtypiska karaktär.

Genom att utvärdera planlösningen och rummens placeringar har kvalitéer upptäckts och tagits till vara på. I Figur 28 och Figur 29 syns planlösningen från det gamla bygglov som studerats och huskroppen används senare i utvecklingen av huset för att jämföra de nya alternativen som tillkommer för husets framtida utveckling. Huset är som tidigare nämnt välbevarat, färgen och den liggande träpanelen som syns i Bild 25, är faktorer som kommer att bevaras då de bidrar starkt till områdets karaktär. För att studera detta fritidshus utförligare så finns ytterligare information i det gamla bygglovet, under Bilaga 5.

Figur 28: Originalhus i skala 1:100, 67 m² bostadsarea. Planlösning i skala 1:50 finns i Bilaga 9 1(4).

Figur 29: Originalhusets huskropp innan förändring, ej i skala.

6.3. Förslag på nivå 1

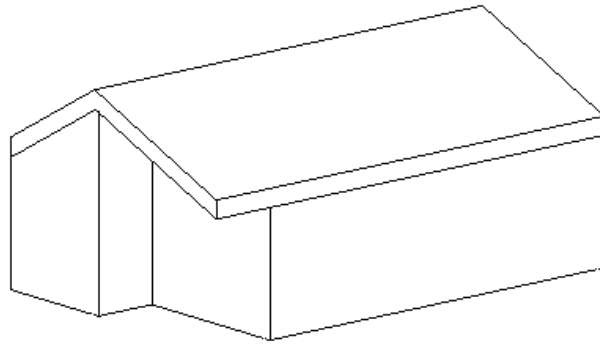
I det här förslaget så skall endast de nödvändigaste förändringarna för ett mer permanent boende redovisas. Förändringarna kommer att följa detaljplanens riktlinjer som förklarats närmare i kapitel 5.1, de kommer även att följa Svensk Standards rekommendationer för en sänkt nivå så gott det går. Resultatet kommer bli ett fritidshus som har möjlighet att användas som ett permanent boende.

Förändring:

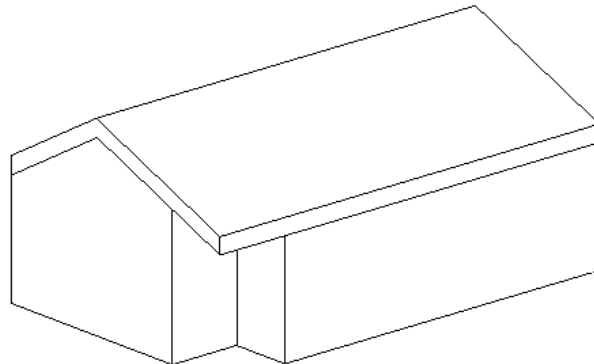
Den totala bostadsarean är 67 m^2 , vilket gör att den endast kan öka med 8 m^2 för att komma upp till den maximala boarean på 75 m^2 . Största prioritet är att ge fritidshuset ett större och mer tillgängligt badrum. Genom att slå ihop det gamla förrådet, tvättrummet och TC:n kan ett rymligare rum erhållas. Eftersom mycket yta till förråd försvinner i och med denna förändring så byggs det ett nytt förråd vid husets ena kortända intill storstugan, ny tillbyggnadsarea blir här ungefär 4 m^2 . Det stora sovrummet kan hysa en normalstor dubbelsäng men då gäller inte funktionsmåttan för sänkt nivå, därför rekommenderas en mindre dubbelsäng. Efter fritidshusets förändringar kommer den totala boarean att vara 71 m^2 , vilket betyder att den håller sig inom detaljplanens tillåtna gränser.

Enligt Boverkets bostadsbestämmelser så skall ett entréplan rymma följande; tillgängligt hygienrum, avskiljbar sovplats, matlagningsmöjligheter, plats för måltider och sittgrupp, förvaringsutrymmen och ett tvättrum. När ovanstående förändringar gjorts på detta fritidshus så kommer dessa rekommendationer att uppnås och möjligheten till ett permanent boende ökar väsentligt.

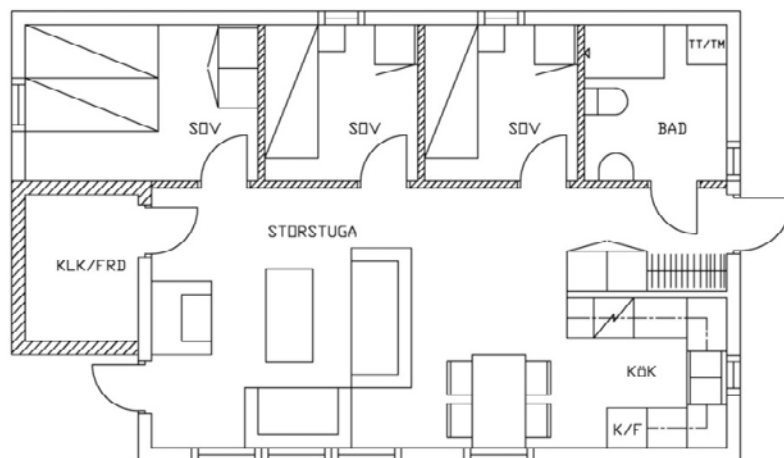
Figur 28 och Figur 29 visar hur fritidshusets form omvandlas efter den nya tillbyggnaden. Den nya tillbyggnaden kommer inte att påverka husets gamla karaktär. Tak, färger och andra detaljer på huset kommer inte att ändras utan bevaras fullt ut.

Figur 30: Originalhusets huskropp med husets baksida synlig.

Figur 31: Den nya huskroppen till förslag 1.

Figur 32: Planlösning förslag 1 i skala 1:100. Planlösning i skala 1:50 finns i Bilaga 9 2(4).

6.4. Förslag på nivå 2

I det här förslaget ska det göras tillbyggnader på huset av maximalt 33 m², detta eftersom husets boarea från början är 67 m² och det nya rekommenderadeboarean kommer vara 100 m². Efter husets förändringar uppgår den totala boarean till 93 m², vilket lämnar ytterligare 7 m² för framtida alternativa projekt.

Husets nya utformning är anpassat efter Svensk Standard 21 (SS21), normal nivå och planerat för fyra personer. Normal nivå innebär att bostaden kommer att anpassas med en grundläggande tillgänglighet (Wernemyr, 2006). Detta innebär att rummens storlekar kommer att förändras för att de rekommenderade funktionsmått ska klaras av. Huset kommer att förändras till viss del utseendemässigt men det kommer samtidigt att efterlikna den gamla karaktären som finns både i huset och i området.

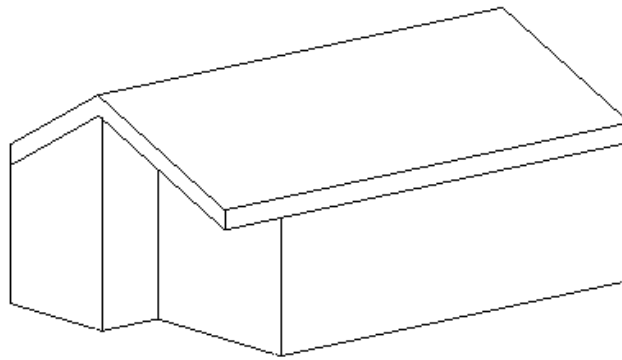
Förändring:

Huset har fått tre sovrum, varav alla tre kommer att bli större än tidigare och bredvid dessa ligger ett nytt stort badrum kombinerat med tvätttrum. Köket ochorstugan har också att öka till ytan, detta eftersom det nuvarande köket inte är anpassat för fyra personer och även matplatsen intill har blivit större. Antal sittplatser i matrum ochorstugan har ökats till sex personer efter rekommendationer i SS21. Eftersom innerväggarna inte är bärande så kan planlösningens utformning förändras utan hänsyn till den gamla planlösningen.

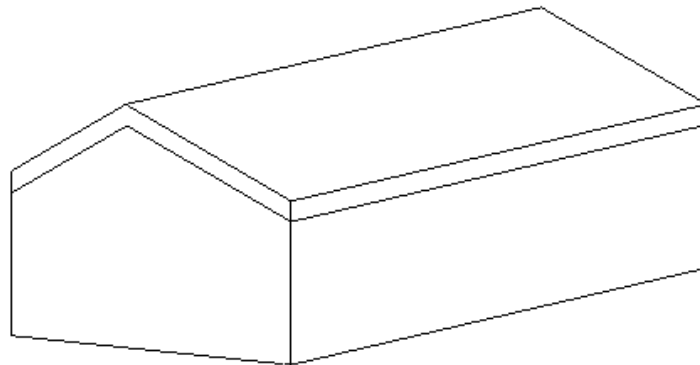
Husets rektangulära kroppsform har ökat i volymen, men inte för mycket för att minimera risken att sticka ut bland övriga fritidshus i området. Eftersom husets längd ökar så kommer även taket bli längre vilket bidrar till att en terrass med tak blir en valmöjlighet. I detta förslag så valdes terrass med tak bort, på grund av att ett större ljusinfång tillorstugan önskades. Ett utskjutande tak över terrassen hindrar en stor del av det direkta solljuset att nå direkt in iorstugan.

Det finns många faktorer som bevarats i det här förslaget, bland annat den ursprungliga planlösningens grundtanke. Denna sparades då den ansågs bra och det fanns kvalitéer med den. Även groventrén till förråden står kvar och fritidshusets entréfasad är orörd. Fritidshusets tidstypiska idé om en öppen planlösning mellanorstugan och köket har bevarats och förbättras funktionsmässigt genom att ha gjorts större, dock är samma känsla av enkelhet och närhet till natur kvar.

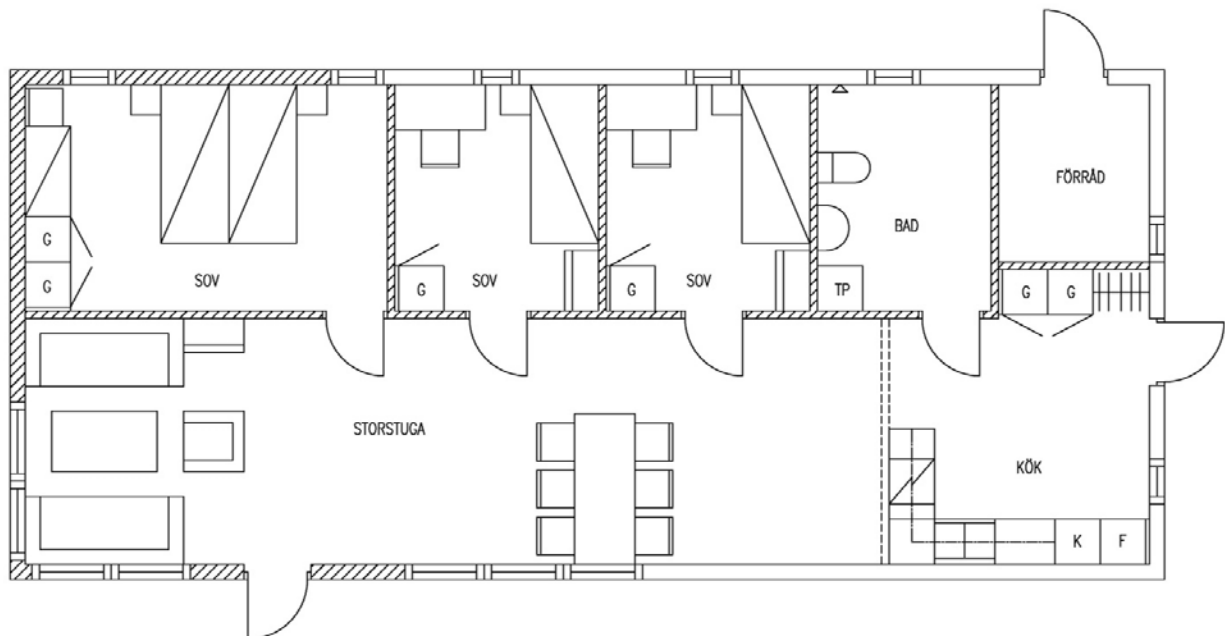
Figur 34 och Figur 35 visar hur huskroppen kommer att förändras från originalversionen. Den största skillnaden är storleken på huset, då det nya huset är fyra meter längre än originalet. Eftersom en del ytterväggar tillkommer på fritidshuset innebär det att flertalet fönster byts ut, men dessa ska efterlikna originalfönstren. Huset är fortfarande mer än fyra meter ifrån tomtgränsen trots den utökade arean.

Figur 33: Originalhusets huskropp med husets baksida synlig.

Figur 34: Den nya huskroppen till förslag 2 där husets baksida är synlig.

Figur 35: Planlösning förslag 2 i skala 1:100. Planlösning i skala 1:50 finns i Bilaga 9 3(4)

6.5. Förslag på nivå 3

Till förslag 3 så har rekommendationer från Svensk standard med en höjd nivå följts. Huset har planerats för två personer med plats för ett gästrum. En höjd nivå innebär att bostaden nu är anpassad för människor med rörelse- eller funktionshinder. Ytorna i bostaden är större och funktionsmåttan blir även de större för att kunna tillmötesgå kraven på den ökade tillgängligheten.

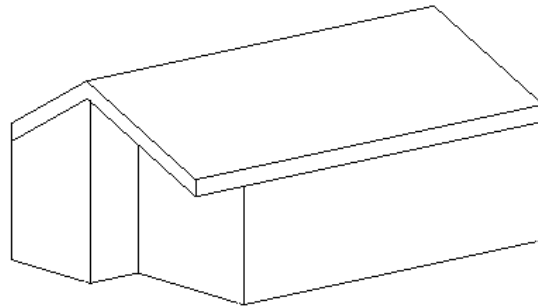
Förändringar:

När bostaden utökas till en höjd nivå så ändras planlösningen ännu en gång. Den totala bostadsarean är lika stor som i förslag 2, alltså 93 m². För att inte behöva ändra på husets karaktär kommer förslag 3 inte innehålla några ytterligare tillbyggnader.

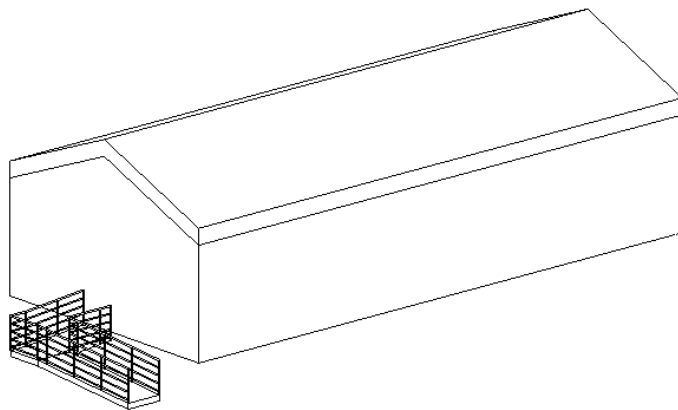
Istället för tre sovrum som angavs i förslag 2 finns det nu två större sovrum och ett större badrum. Det stora sovrummet är planerat för två personer och funktionsmåttan stämmer in på den höjda nivån. Det andra sovrummet är planerat som ett gästrum med extra förvaringsmöjligheter. Badrummets tidigare storlek var inte tillräcklig för en höjd nivå, därför fick även det utökas för att tillgängligheten skulle stämma. Det större badrummet öppnar även det upp för mer förvaringsmöjligheter.

Husets kök har utökats med en yta på 600x600 mm för att kunna tillämpas på den höjda nivån, vilket gjorde att köket nu är större och rymligare. Fördelen med den öppna ytan mellan köket och storstugan är att hörnskåpet kan nås från två håll. Fritidshusets ideologi om funktionalitet och tillgång till mycket förvaring kvarstår även i förslag 3 då det stora förrådet bevarats, samtidigt som hallen förstorats tack vare en längre klädstång.

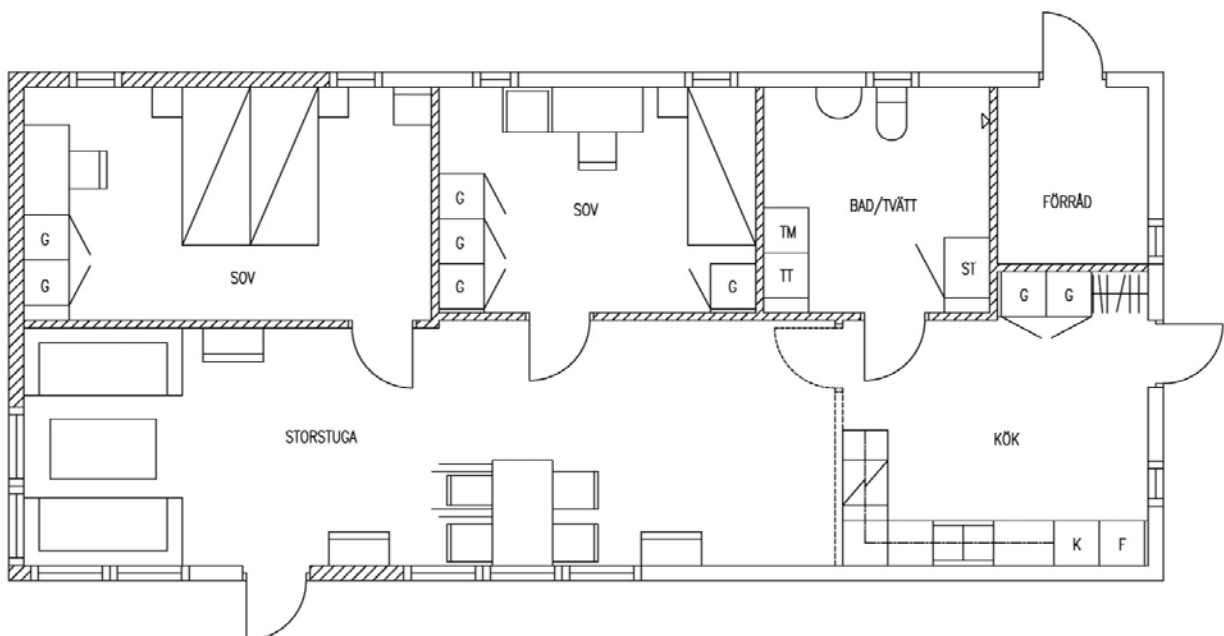
Istället för en trappa upp till entrén finns nu en ramp, se Figur 38 över huskroppen.

Figur 36: Huskropp original med husets baksida synlig.

Figur 37: Huskropp förslag 3 med ramp på husets entrésida.

Figur 38: Planlösning förslag 3. Planlösning i skala 1:50 finns i Bilaga 9 4(4)

7. Diskussion/Värdering av förslagens kvalitéer

Efter den här rapporten så har det framkommit att frågan om fritidshusens bevarade och utveckling måste upplysas mer. Även att gamla detaljplaner bör ses över eftersom de i vissa fall kan hindra utvecklingen i områden. I Höggeröd hade exempelvis en reglering av detaljplanen kunnat leda till ett mer eftertraktat område att bo permanent i. Husen är idag oftast väldigt små och dagens tillgänglighetskrav blir svåra att uppnå. I kapitel 5 ges ett förslag på en reglering av detaljplanen, där den maximala bostadsarean skulle höjas från 75 m² till 100 m². Större hus än 100 m² skulle inte passa in i området då det idag karaktäriseras av de relativt små fritidshusen.

Vidare kan det diskuteras om hur själva fritidshusen ska utvecklas till permanentboende och vad som ger husen boendekvalité. Efter att ha hittat karaktäriserande detaljer i kapitel 3 gjordes en lista över vad som var viktigt att behålla, men allt fick inte plats. Till exempel fick husets korta entrésida vara kvar för att ombyggnaden skulle påverka så lite av fasaderna som möjligt och därigenom gick några av de mest karaktäriserande detaljerna i planlösningen bort. Det ansågs att husets form och funktion vägde tyngre än karaktäristiska detaljer så som den trånga hallen och parallellköket. Samma kvalitéer som fritidsstugans planlösning hade innan uppnås fortfarande efter förändringen, det är fortfarande öppet mellan kök och vardagsrum som båda är väl tilltagna och välkomnar till socialt umgänge.

Vid förslag 1 når stugan på ett flertal ställen inte upp till den lägsta standarden, vilket inte är acceptabelt. Detta gäller framförallt det stora sovrummet där funktionsmått inte uppnås. För att lösa problemet med sovrummets brister på tillgänglighet enligt den sänkta nivån undersöktes alternativa planlösningar, men detta visade sig påverka resterande rum i huset på ett negativt sätt. Trots att sovrummet inte når upp till den sänkta nivåns krav anses detta väga upp mot de förändringar som skulle skett i de resterande rummen om en annan planlösning valts. Med detta vill vi visa att detaljplanen måste ändras för att en standardfamilj på 4 personer ska kunna bo i stugorna permanent.

Att det nya badrummet placerades där det gjordes på grund av att det redan var ledningar dragna dit och att placeringen var bra då den låg anslutning till entrén och köket. Köket är inte i typisk fritidshusstil utan mer funktionellt och yteffektivt, men det öppnar fortfarande upp sig mot storstugan i enlighet med dåtidens planlösningsskvalitéer. Eftersom huset är litet och då så mycket av husets utvändiga karaktär ska sparas så har invändiga kompromisser fått göras.

I förslag 2 har den rektangulära formen behållits, men ingen terrass med tak då det valdes bort, dock finns möjligheten att vid förändring och utbyggnad av huset att välja till detta. När stugan gjordes större kunde köket bli rymligare och öppnas upp ytterligare vilket leder till en större levnadskvalité. Även om ett parallellkök kanske hade kunnat få plats, så hade fasaderna fått förändrats för mycket för att kunna göra det. Som nämnts tidigare så anses det att den utvändiga karaktären väger tyngre än den inre. Att groventré-dörren som finns på husets ena långsida har sparats för att användas som förrådsdörr är ett val som gjordes med detta i åtanke.

Den utvändiga utformningen ändrades inte mellan förslag 3 och förslag 2, då en utökad eller ändrad utformning skulle kunna förstöra husets intryck i området. En stor skillnad mellan förslag 3 och resterande två förslag är att den höjda nivån på standarden gjorde att planlösningen bara tillät tre istället för fyra boende. Men detta var en uppoffring som var lätt att göra då alternativet skulle ha gjort att huset blivit längre eller fått ändra form drastiskt.

I alla tre förslag tilläggsisoleras ytterväggarna så att de dubblas i tjocklek. Detta gjordes för att det fanns misstankar om att stugans tio centimeter tjocka väggar inte uppnår de rekommenderade U-värden som nämnts tidigare i kapitel 4.1. Stugans fönster och tak är även någon som bör ses över. Tilläggsisoleringen har gjorts inåt för att bevara den ursprungliga fasaden och för att skydda stugan ytterligare rekommenderas det att nya fönster och fasad på utbyggnaden väljs i samråd med kommunen. Dock så innebär detta förslag att bostadsytan minskar samt att det är kostsamt och därav bör en diskussion mellan ägarna ske. Byte av fönster och ytterdörrar är även det ett effektivt sätt att minska värmeförlusterna, dock är det en kostsam åtgärd och bör därför också diskuteras av ägarna. I förslagen har tak och golv tilläggsisoleras vilket är ett enkelt och ekonomiskt sätt att hantera värmeförlusterna i huset. Genom dessa åtgärder kommer husets bostadsyta inte att påverkas och de är dessutom energieffektiva. Det som främst rekommenderas är att endast isolera tak och golv för att spara på värdefull bostadsyta.

Sedan dessa fritidshus byggdes har det skett generationsskiften och efterfrågan för femtio år sedan är inte densamma som den är idag. På grund av denna ändrade efterfrågan så anses det nya lagförslaget från regeringen var intressant att ta med i den här rapporten då det kan komma att påverka Höggeröds utveckling. Förslaget innebär att hus kan byggas större och i ett område som Höggeröd skulle detta kunna vara positivt då husen idag är relativt små och skulle behöva byggas större för att möjliggöra ett mer funktionellt boende för de som bor där permanent. Samtidigt skulle detta kunna påverka området på ett negativt sätt då områdets karaktär inte bjuder in till några större utbyggnader av husen. Större husareor och högre byggnadshöjder skulle göra att områdets tidstypiska karaktär äventyras och förändras drastiskt. Därför rekommenderas det att förslaget inte skulle vara giltigt inom detta område, för att kunna bevara området i det fina skick som det är i idag. I lagförslaget så sägs det att om ett område har ett visst värde med en viss karaktär så kan bygglov komma att krävas ändå, vilket låter rimligt för Höggeröds fritidshus.

Ett alternativ till detta, som även skulle innebära en reglering av detaljplanen, är att tillåta boende i Höggeröd att inreda sina friggebodar som gäststugor. Många fritidshus har redan friggebodar och att använda de som övernattningsmöjlighet till kortvisitsgäster skulle kunna leda till att färre väljer att bygga ut.

Efter denna rapport har det framkommit att det finns många fler faktorer att diskutera och arbeta vidare med. Till exempel hur tillgängligheten kan utvecklas så att äldre och funktionshindrade kan flytta ut permanent till fritidshusen samt klargöra vad kommunen är skyldiga att hjälpa till med. Detaljplanen över Höggeröd och eventuellt andra områden på Orust bör ses över och anpassas efter dagens behov. Ett spännande ämne vore att undersöka vilka invändiga åtgärder som gjorts på husens planlösningar genom åren. Ytterligare en sak att kolla på vore att se vilka andra åtgärder som kan göras för att bevara karaktären i området.

8. Slutsatser

Dagens fritidshus i Höggeröd är välskötta och ofta i bra originalskick, men de är inte lämpliga för ett permanent boende. För att kunna göra fritidshusen mer tillgängliga och funktionella behöver deras storlekar öka. Genom att reglera detaljplanen att tillåta en större bostadsarea så finns betydligt större möjligheter till utveckling av fritidshusen. I rapporten har en maximal tillåten bostadsarea på 100m² föreslagits. Även ett starkare krav på bevarande bör specificeras samt varsamhetskravet bör uppmärksammas mer i detaljplanen.

Området har en speciell karaktär av en kompakt och trevlig fritidshusbebyggelse som bör bevaras i det skick som är idag och därför bör ändringar i fasad göras i samråd med kommunen. Skulle önskan om att öppna upp området för ett mer permanent boende bör en reglering av detaljplanen ske för att kunna möjliggöra en modernisering och utveckling av fritidshusen, samtidigt som den tidstypiska karaktären bevaras.

För att göra husen mer tillgängliga för ett permanent boende med en godkänd standard krävs omfattande förändringar av husen som då inkluderar både förändring av planlösning samt tilläggsisolering i ytterväggarna.

Rapporten resulterade i tre förslag med olika utgångspunkter, detta för att visa att det finns olika lösningar för olika ändamål. Resultaten visade att grundtanken av fritidshuset är bra, men för ett permanent boende finns det många viktiga faktorer som både måste ändras och tas hänsyn till.

9. Referenser

- Arwidson. (1961). *Stugan vi drömmer om*. Stockholm: Bonniers tryckeri.
- Björk, C., Nordling, L., & Reppen, L. (2009). *Så byggdes villan*. Forskningsrådet Formas.
- Bohusläns museum. (november 2012). *Sommarstugan: Fakta: Bohusläns museum*. Hämtat från Bohusläns museum:
http://www.bohuslansmuseum.se/sv/Vastarvet/Verksamheter/Bohuslans-museum/Faktasidor/Faktasida/?btid=epserver_60528 den 21 januari 2014
- Boverket a. (den 28 januari 2014). *Regler och förordningar om tillgänglighet: Inventera tillgängligheten i flerbostadshus: Tillgänglighet: Boverket*. Hämtat från Boverket.se:
<http://www.boverket.se/Tillganglighet/Inventera-tillgangligheten-i-flerbostadshus/Regler-och-forordningar-om-tillganglighet/> den 16 april 2014
- Boverket b. (den 28 juni 2013). *Ändring av byggnad: Allmänt: Bygga, ändra och underhålla: Bygga och förvalta: Boverket*. Hämtat från Boverket.se:
<http://www.boverket.se/Bygga--forvalta/Bygga-andra-och-underhalla/Allmant/Andring-av-byggnad/> den 16 april 2014
- Boverket c. (den 6 mars 2013). *Varsamhetskrav och kulturvräden: Ändring av byggnad: Allmänt: Bygga, ändra och underhålla: Bygga och förvalta: Boverket*. Hämtat från Boverket.se: <http://www.boverket.se/Bygga--forvalta/Bygga-andra-och-underhalla/Allmant/Andring-av-byggnad/Varsamhetskrav-och-kulturvraden/> den 16 april 2014
- Carlsson. (2011). *Fritidshuset - Kulturarv och völdfärdssymbol*. Nossebro: Rydins Tryckeri.
- Energimyndigheten. (den 8 april 2013). *Isolering: Din uppvärmning: Hushåll: Start*. Hämtat från Energimyndigheten.se.
- Göteborgs Stad. (u.d.). *Bygglov: Bygga, riva och förändra: Bygga och bo: Start*. Hämtat från goteborg.se: http://goteborg.se/wps/portal/invanare/bygga-o-bo/bygga-riva-och-forandra/bygglov!/ut/p/b1/04_Sj9Q1NzExszA0sdSP0I_KSyzLTE8syczPS8wB8aPM4gMMvQItAwdDfzdLd0MPEO8A9z8vH0sgoLNgAoigQoMcABHA0L6_Tzyc1P1c6NyLAAF3ga2/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/ den 23 April 2014
- Hem i Sverige. (1966). *Fritidshus - ritningar och råd*. Stockholm: Svenska Tryckeri Bolagen, STB AB.
- Länsstyrelsen. (den 31 Mars 1969). *191-009 Höggeröd 1_62 med flera Planbestämmelser.pdf: Gällande detaljplaner: Detaljplaner: Samhällsplanering: Bygga och bo: Startside*. Hämtat från orust.se:
<http://www.orust.se/amnesomrade/byggaboochmiljo/samhallsplanering/detaljplaner/gallandedetaljplaner.4.44a13df432e1c8f0f.html> den 23 April 2014
- Naturvårdsverket. (december 1996). *Sök; strandskydd: Föreskrifter, allmänna råd: Stöd i miljöarbetet: Naturvårdsverket*. Hämtat från Naturvårdsverket:
http://www.naturvardsverket.se/Documents/allmrar/ar_97_1.pdf den 3 mars 2014
- Örnhall. (2012). *Bostadsbestämmelser (Vol. Sjunde utgåvan)*. Mölnlycke: Elanders Sverige AB.
- Orust historia och miljö. (1998). Stenugnsund: Väst kustens tryckeri AB.
- Orust kommun. (2009). *Översiktsplan: Översiktsplanering: Samhällsplanering: Bygga, bo och miljö: Startside*. Hämtat från orust.se:
<http://www.orust.se/amnesomrade/byggaboochmiljo/samhallsplanering/oversiktligplanering/oversiktsplan.4.44a13df432e1c8eab.html> den 23 April 2014
- Regeringskansliet / Lagrummet. (den 21 oktober 2013). *Plan- och bygglag (2010:900): Svensk författningssamling: Lagar: Dokument & lagar: Startsidan*. Hämtat från Sveriges riksdag: <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument->

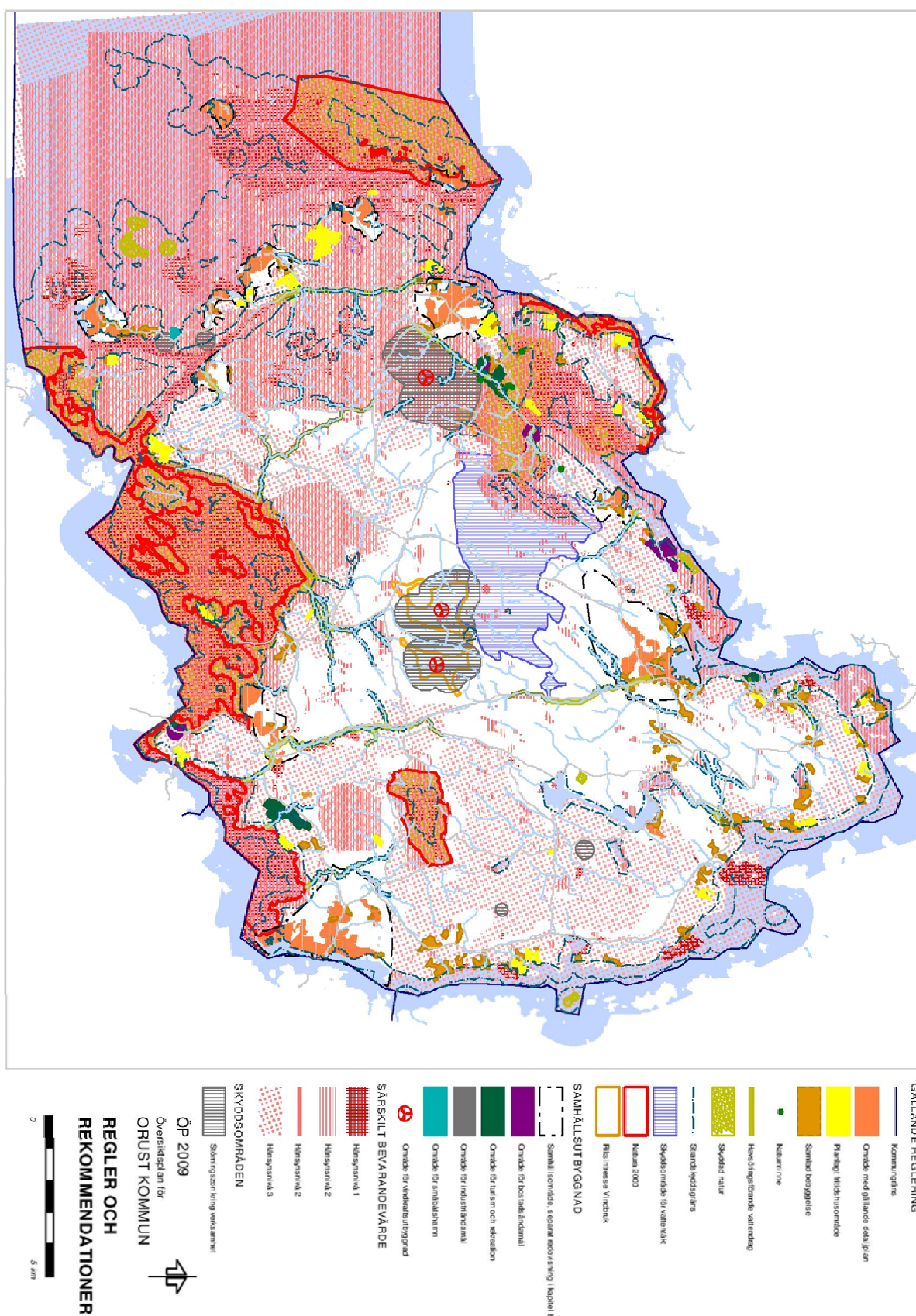
- Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900 den 16 april 2014
- Regeringskansliet / Lagrummet. (den 21 oktober 2013). *Plan- och byggförordning (2011:338): Svensk författningssamling: Lagar: Dokument & lagar: Startsidan*. Hämtat från Sveriges Riksdag: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338 den 16 april 2014
- Regeringskansliet. (den 6 Februari 2014). *Ny typ av bostadshus utan krav på bygglov och andra regelförenklningar vid tillbyggnad och ändring av småhus: Pressmeddelanden: Press: Start*. Hämtat från regeringen.se: <http://www.regeringen.se/sb/d/18061/a/233400> den 22 April 2014
- Rydbom, L. (den 20 februari 2014). Hur såg fritidshusens historia ut på västkusten? (E. Hallberg, & S. Schlee, Intervjuare)
- Svensk Byggtjänst. (den 28 januari 2014). 9. *Energihushållning: Boverkets byggregler, BBR: Regler om byggnade: Bygga och förvalta: Start*. Hämtat från Boverket.se: <http://www.boverket.se/Bygga--forvalta/Regler-om-byggande/Boverkets-byggregler-BBR/> den 16 april 2014
- Träguiden a. (den 2 augusti 2006). *Öppen plintgrund: Grundläggning: Konstruktiv utformning: Konstruktionsexempel: Träguiden*. Hämtat från Träguiden.se: <http://traguiden.se/TGtemplates/popup1spalt.aspx?id=1153&contextPage=1094> den 7 april 2014
- Träguiden b. (den 3 augusti 2006). *Uteluftsventilerad kryppgrund: Grundläggning: Konstruktiv utformning: Konstruktionsexempel: Träguiden*. Hämtat från Träguiden.se: <http://traguiden.se/TGtemplates/popup1spalt.aspx?id=1188&contextPage=1094> den 7 april 2014
- Träguiden c. (den 4 augusti 2006). *Sök; sadeltak: Träguiden*. Hämtat från Träguiden.se: <http://www.traguiden.se/tgtemplates/popup1spalt.aspx?id=1296> den 9 april 2014
- Träguiden d. (den 9 augusti 2006). *Glespanel och innertaksbeklädning: Grundläggning: Konstruktiv utformning: Konstruktionsexempel: Träguide*. Hämtat från Träguiden.se: <http://www.traguiden.se/tgtemplates/popup1spalt.aspx?id=2792> den 14 april 2014
- Värsås-stugan AB. (u.d.). *Värsås Stugan*. Lundsbrunn: Lundsbrunn.
- Wernemyr. (2006). *Byggnadsutformning*. Stockholm: SIS förlag.

Innehållsförteckning bilagor:

Bilaga:	Beskrivning:
Bilaga 1	Fotografier från Höggeröds fritidshusområde
Bilaga 2	Översiktsplan Orust kommun
Bilaga 3 1-3	1-2: Byggnadsplanbestämmelser och förslag till byggnadsplan till Höggeröd, beskrivning av detaljplan. 3: Detaljplan
Bilaga 4	Fastighetskarta över Höggeröds fritidsbebyggelse
Bilaga 5	Bygglov till fritidshus med fastighetsbeteckning 1:152, originalhuset till förslagen i kapitel 5
Bilaga 6 1-2	Bygglov till fritidshus med fastighetsbeteckning 1:134 1: Bygglov och teknisk beskrivning 2: Detaljsektion
Bilaga 7	Bygglov till fritidshus med fastighetsbeteckning 1:142
Bilaga 8	Bygglov till fritidshus med fastighetsbeteckning 1:148
Bilaga 9 1-4	Planlösningar till förslagen och originalhuset med ritningsnummer. 1: Originalhuset, nummer 1: A 2: Förslag 1, nummer 2: A 3: Förslag 2, nummer 3: A 4: Förslag 3, nummer 4: A <i>Ifyllda väggar i planlösningarna betyder tillbyggnad.</i>

Bilaga 1

191-009

Tillhör Länsstyrelsens beslut			
Givet <i>31 mars</i> 1968			
III	9	2	39 67

BYGGNADSPLANEBESTÄMMELSER

tillhörande förslag till byggnadsplan för fritidsbebyggelse fastigheterna över delar av Höggeröd 1⁶², 1⁶³ och 1⁸¹ m.fl. i Torps socken Östra Orusts kommun av Göteborgs och Bohus län.

§1.

BYGGNADSPLANEOMRÅDETS ANVÄNDNING, BYGGNADSSÄTT OCH VÅNINGANTAL

Med Bf betecknat område får användas endast för bostadsändamål och får bebyggas endast med hus, som uppföres fristående och i högst en våning.

§2.

MARK SOM ICKE FÅR BEBYGGAS

Med punktprickning betecknad mark får icke bebyggas.

§3.

SÄRSKILDA FÖRESKRIFTER ANGÅENDE OMRÅDEN FÖR LEDNINGAR

Å med u betecknad mark får icke vidtagas anordningar, som hindrar framdragande eller underhåll av underjordiska allmänna ledningar.

§4.

TOMTPLATS STORLEK

Å med Bf betecknat område får tomtplats icke givas mindre areal än 1000 m².

§5.

ANTAL BYGGNADER OCH BYGGNADSYTA Å TOMTPLATS

Inom tomtplats Å med Bf betecknat område får uppföras endast en byggnad innefattande bostadsdel om lägst 40 och högst 75 m²:s byggnadsyta och uthusdel om högst 15 m²:s byggnadsyta. Byggnadsnämnden må dock medgiva, att uthusdelen uppföres som friliggande byggnad, därest detta för varje särskilt fall prövas vara förenligt med ett prydligt och ändamålsenligt bebyggande av området.

§6.

ANTAL LÄGENHETER

Å med Bf betecknat område får huvudbyggnad icke inrymma mer än en lägenhet.

Uthusdel eller medgivet friliggande uthus får icke inredas för bostadsändamål.

§7.

BYGGNADS HÖJD

Å med Bf betecknat område får byggnad icke uppföras till större höjd än 3.0 meter och friliggande uthus icke till större höjd

än 2.5 meter.

§8.

TAKLUTNING

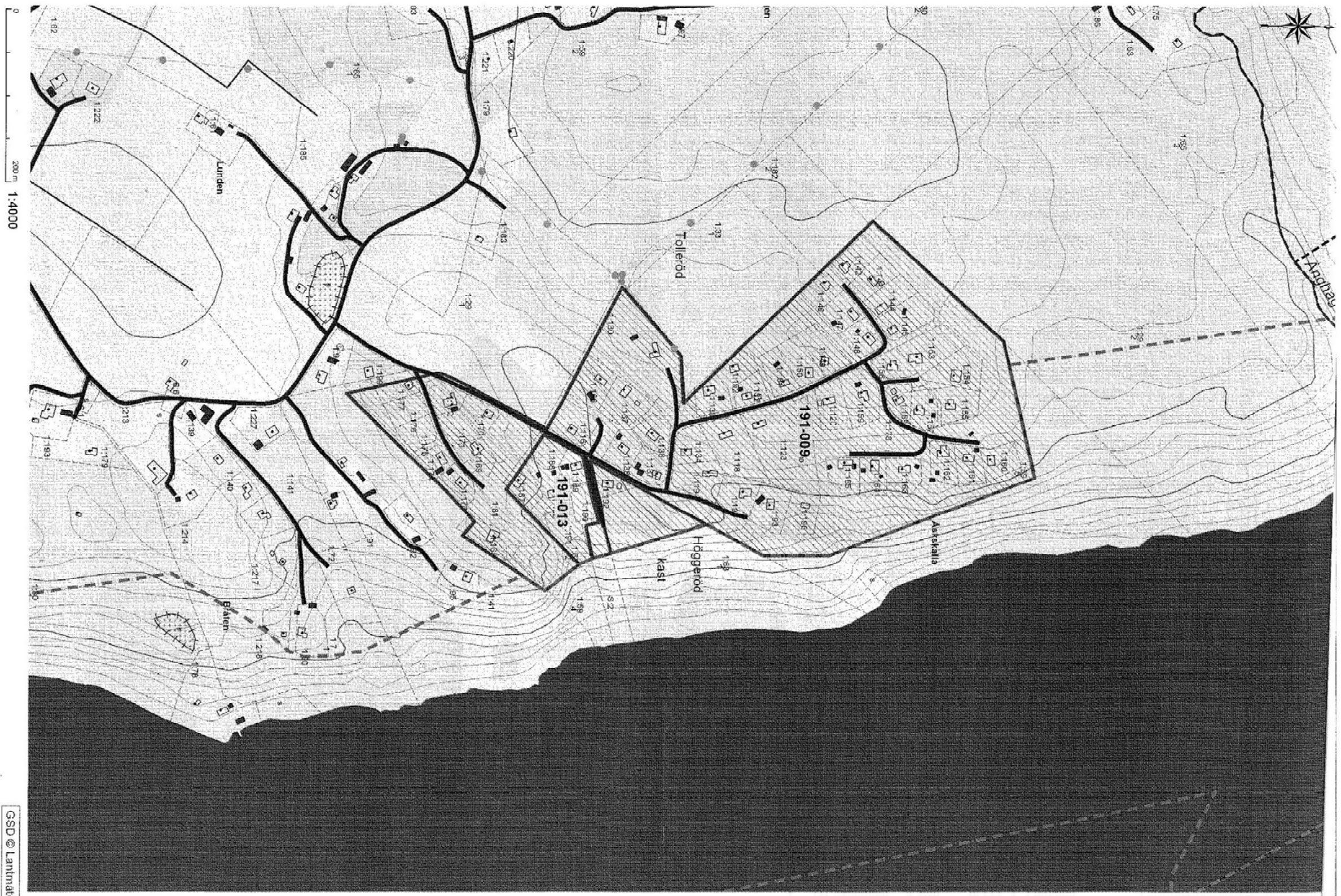
Byggnads yttertak får givas en lutning mot horisontalplanet av
högst 30°

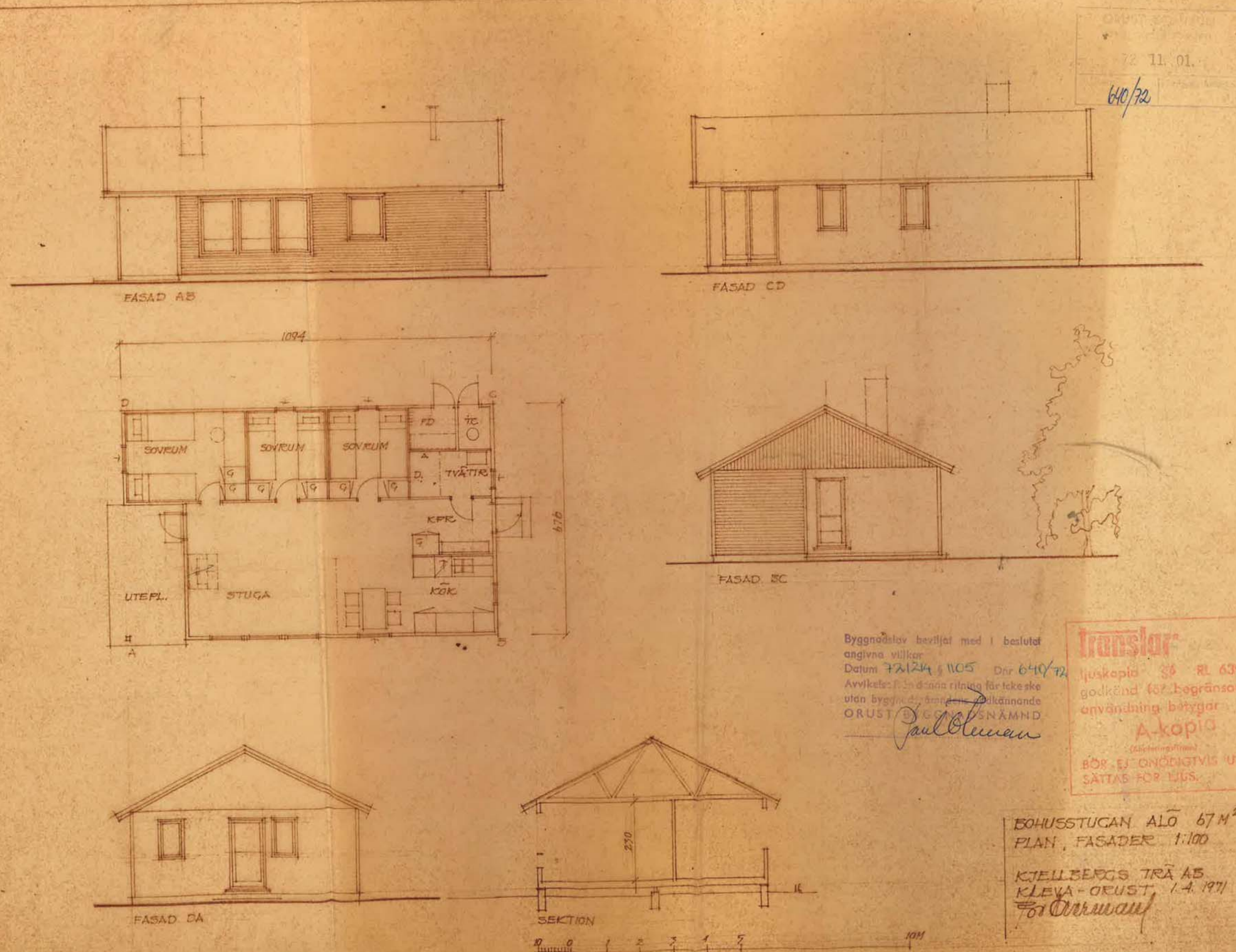
Göteborg den 29 september 1965

Folke Dahlander
/Folke Dahlander/
lantmätare

Tillhör
Östra Orust kommunalfullmäktiges
beslut den 6/6 1967 § 37

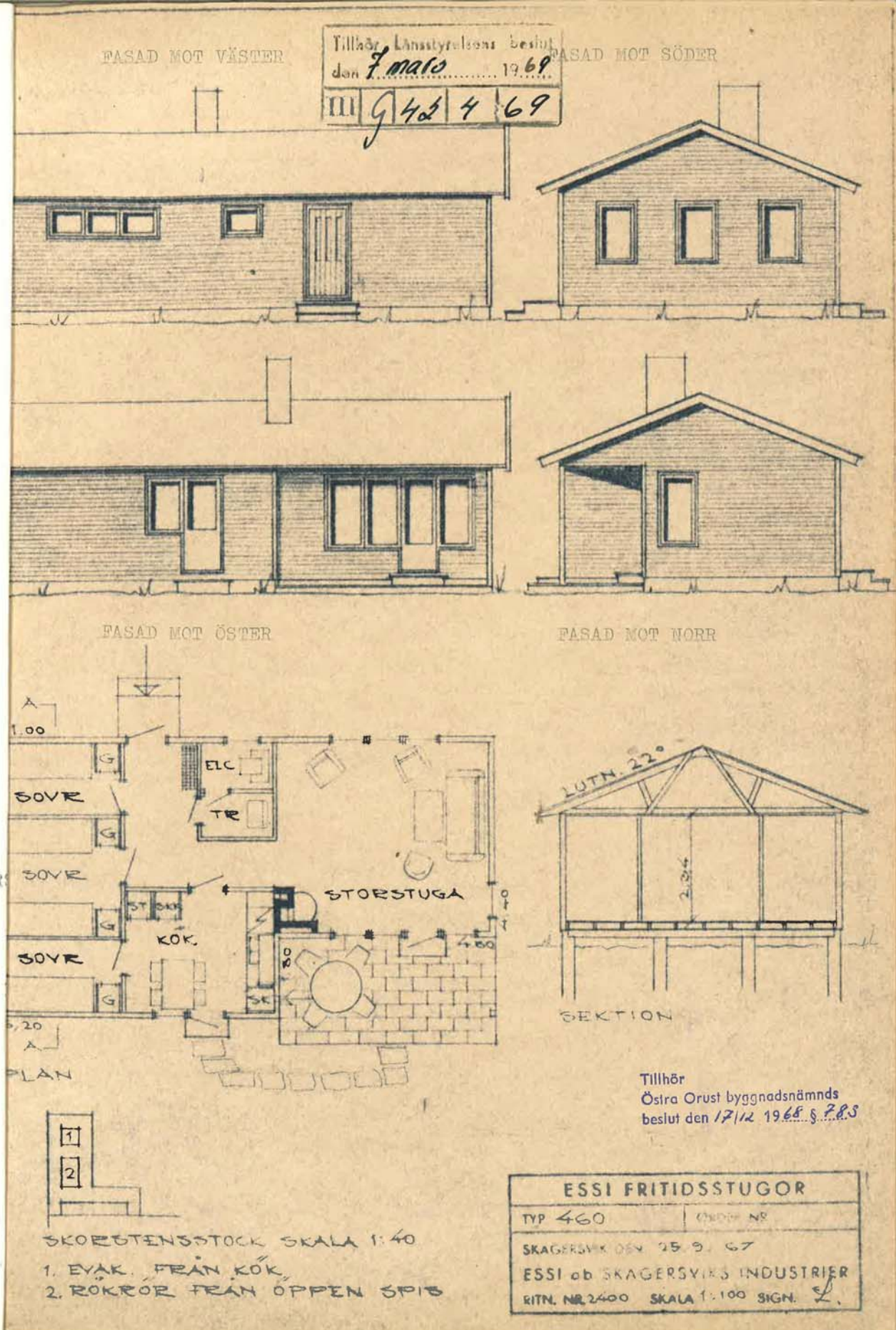
[Signature]
Kommunalförvaltare i Östra Orust kommun
440 90 BENÄN Tel. 0304/30700

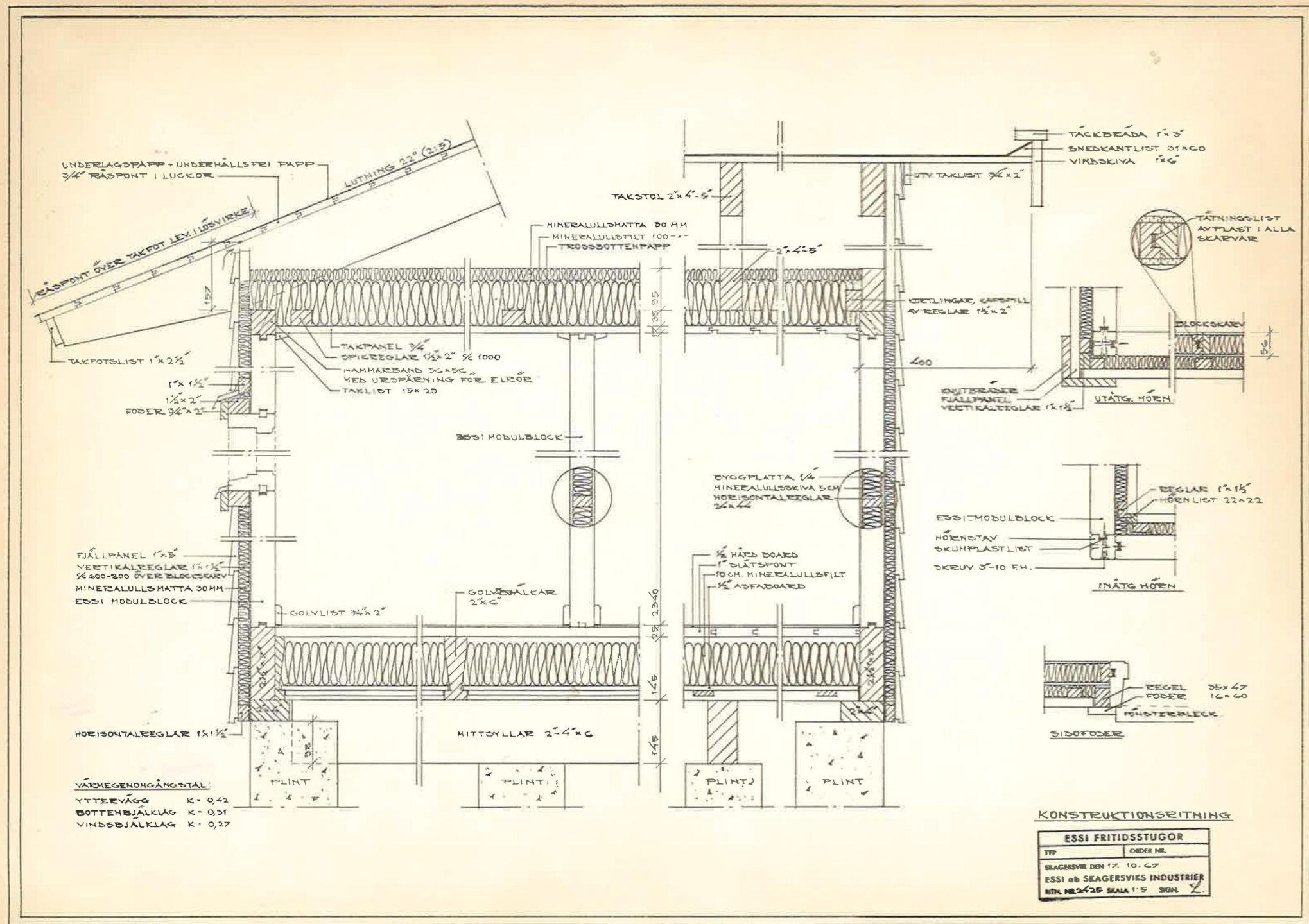

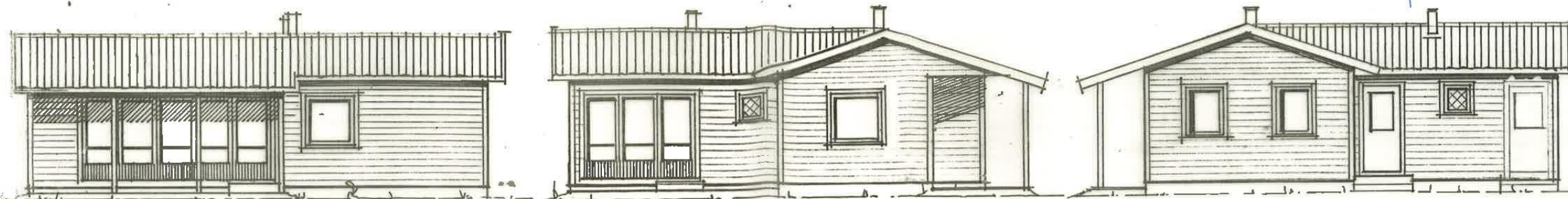
Trappor Invändiga ☐ M ☐ P Utvändiga ☐ M ☐ P		Värmeinstallation Pannskorsten ☐ M ☐ P ☒ Tegel ☐ Gjutjärn ☐ Stål ☐ Annat Rökkanal, area Värmeisol utförande i övrigt	
Yttertak Takstol: Enl. ritning ☒ M ☐ P Taklutning, grader 22° Typ, material, dimension 2" x 5" - 6"		☐ Panna i huset ☐ Fjärrvärmeverk ☐ Gemensam värmecentral ☐ Annat Panna, typ antal effekt eldyta	
Underlagstak ☒ M ☐ P 3/4" takluckor		☐ Koks ☐ Olja ☐ Gas ☒ El Annat Elvärmekaminer	
Takbeläggning Tegeltäckning Yttertak över uppvärmt utrymme		☐ Höghtryck ☐ Lågtryck ☐ Annat Värmedium ☐ Varmvatten ☐ Varmluft Värmefördelning ☐ Själv-cirkulation ☐ Fläkt-cirkulation ☐ Pump-cirkulation Värmeförlust ☐ Radiatorer ☐ Varmvatten-inblåsning ☐ Varmvatten-golv ☐ Annat Värmemätare, typ Varmvattenmätare, typ	
Fönster Enl. ritning ☒ 2 glas ☐ 3 glas Teknisk beskrivning av garage och förråd utanför huskroppen; anordning för inredningsbar vind m m FÖRRÅD. Bjälklag: 2" x 4" Resningsvirke: 2" x 3" Takstol: 2" x 4" Underlagstak: 3/4", råspont Takbeläggning: Tegel Ytterklädsel: 1"x5" fjällpanel		Material i varmvattenledning Material i kallvattenledning Material i servisledning Ventilation ☒ Utsugning i självdrag ☐ Mekanisk ventilation Ersättningsluft ☒ Väder-fönster ☐ Springventil ☐ Vent (förvärmad luft) ☐ Fönster med beslag ☐ Ventilade fönster ☐ Annat	
Byggnadsnämndens anteckningar Vatten och avlopp anslutet till samhällets ledning ☐ Ja ☒ Nej Byggnadslov ☐ erfordras ej ☐ är lämnat ☐ är icke lämnat ☒ Dispens tillstyrkt Dispensen avser Fastigheten rättsligt bildad ☐ Ja ☒ Nej För området gäller ☐ stadsplan ☒ byggnadsplan ☐ avstyckningsplan ☐ utomplansbestämmelser ☐ inga bygg-regl bestämmelser För bestämmande av grundlägg-sättet erfordras markundersökning ☐ Ja ☒ Nej Byggnadsritningar och teknisk beskrivning granskade för byggnadslov ☒ utan erinringar ☐ med erinringar enl bif yttrande		Allmänna upplysningar Huvudentreprenör Ansvarig arbetsledare Sökanden Arkitekt AB SKAGERSVIKS INDUSTRIER SKAGERS Byggnadskonstruktör " " Vvs-konstruktör Beskrivningen utförd av Ing. G. Nordby Skagersviks Göteborgskontor Sökandens underskrift Göteborg 5 juli 1968 Teknisk beskrivning granskad för ställigt lån ☐ utan erinringar ☐ med erinringar enl bif yttrande	

Östra Orust Byggnadsnämnd
17/12/68

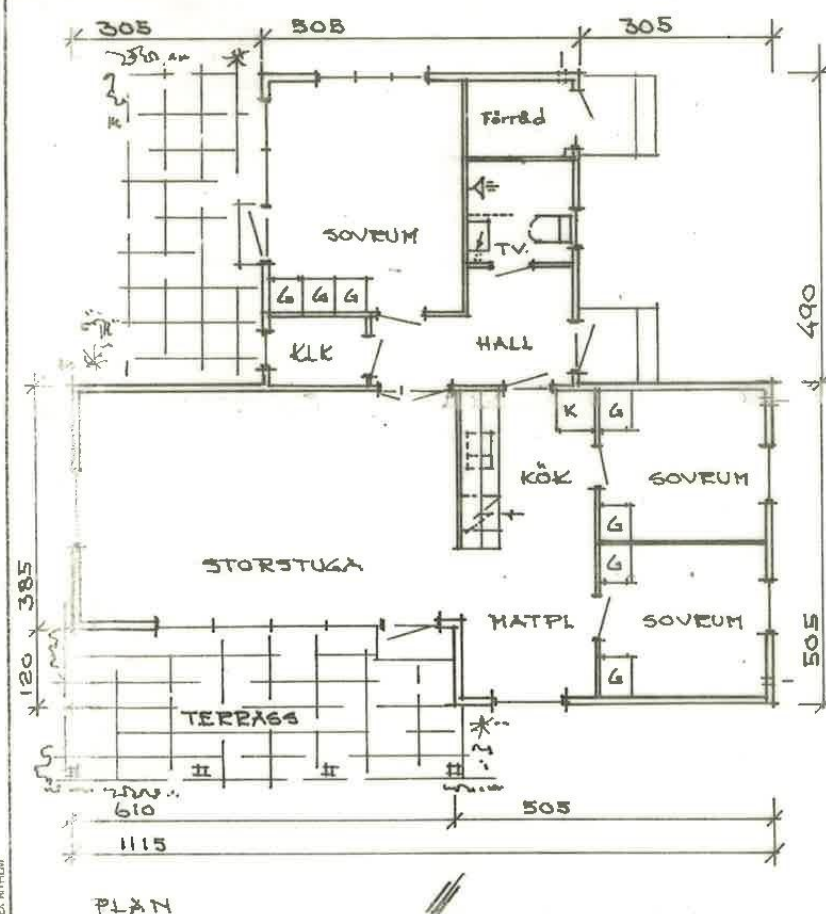
TYP 73 SP.V.
 ORUST KOMMUN
 Byggnadsnämnden
 76 12. 07.
 Diarienum 188/76 | Diarieplanbeteckn

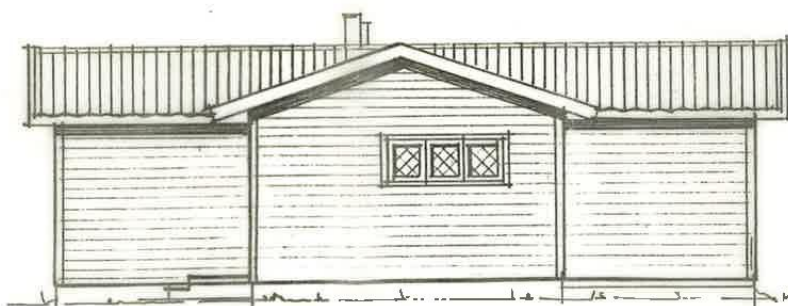
FASAD MOT SYDÖST

FASAD MOT SYDVÄST

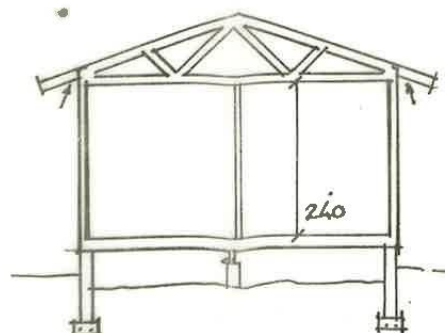
FASAD MOT NORDÖST

PLAN

FASAD MOT NORDVÄST

SEKTION

Byggnadslov beviljat med i beslutet
 angivna villkor
 Datum 7/12/76 Dnr 188/76
 Avvikelse från denna ritning får icke ske
 utan byggnadsnämndens godkännande
 ORUST BYGGNADSNÄMND
[Signature]

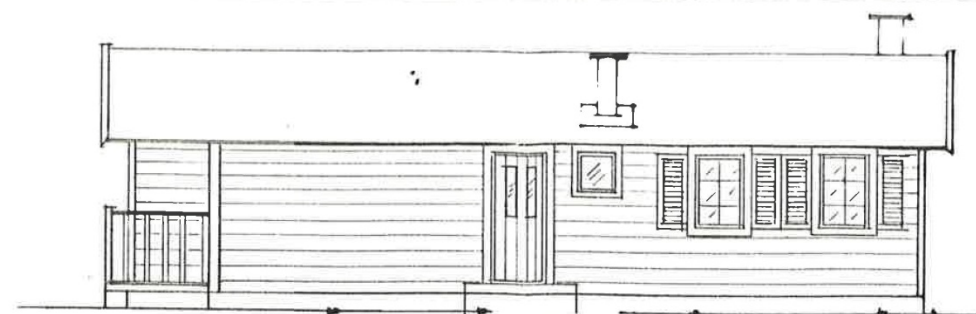
Rev 5/12-76 bastu ändras till förråd

Rev. av seende byte till "Väst kust-stuga"

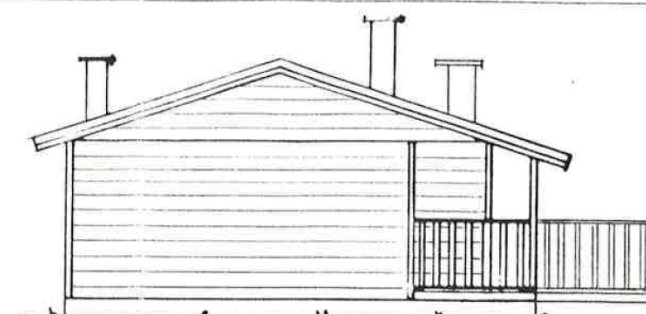
Rev av befintligt bygglov 76 04 22
 § 447. Dnr 188/76

REV.	ANT.	REVIDERINGEN AVSER	SIGN.	DATUM
------	------	--------------------	-------	-------

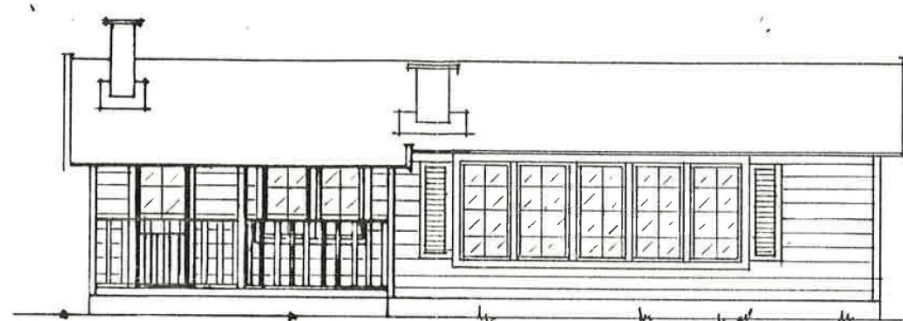
Väst kust-Stugan Mjölback's Hus AB TEL. 0325-34150		FRIIDSHUS Å TOMT HÖGERÖD 1:148 Tomt nr 1 Torp sin Orust K:n		
RITAD AV	GRANSKAD AV	Byggh.: Polke Johansson Valida 511 00 K:n		
MJÖLBACK DEN 20.10.76 <i>[Signature]</i>		SKALA	ARBETSNR	RITINGSNR

FASAD MOT NORDVÄST

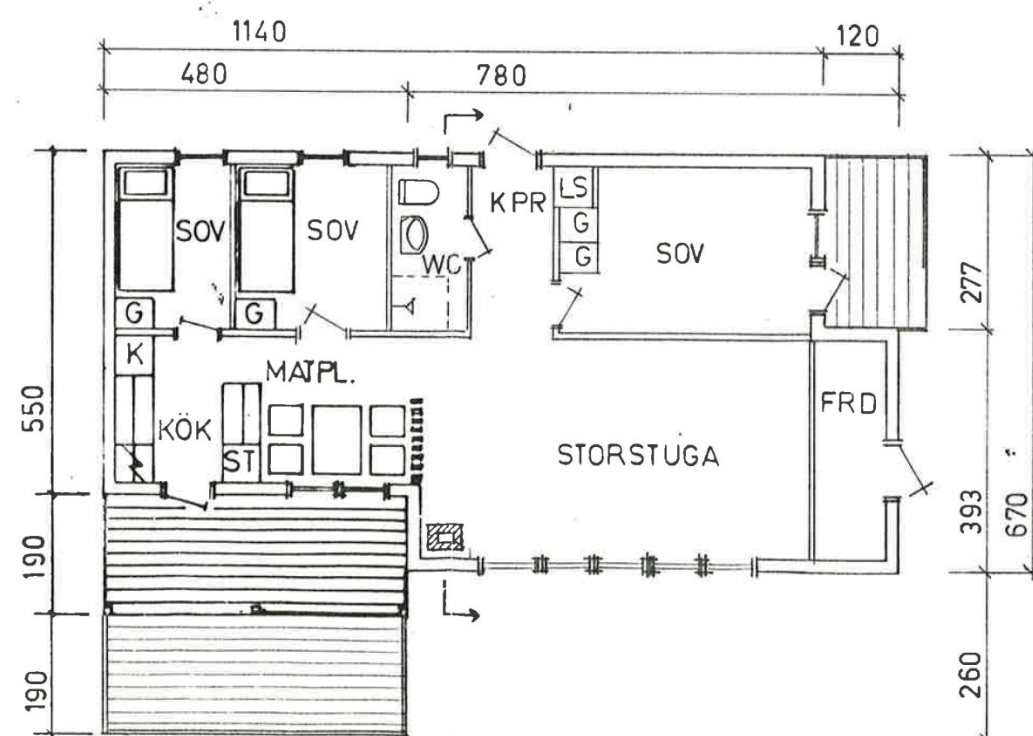
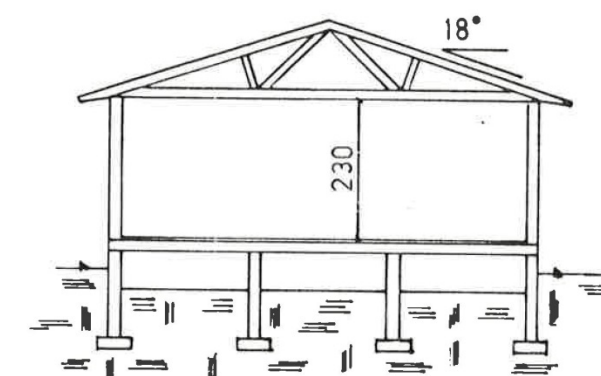
FASAD MOT SYDVÄST

FASAD MOT SYDÖST

FASAD MOT NORDÖST

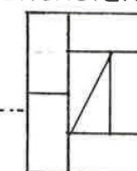

STRANDFÄRLAN RTV TERMO

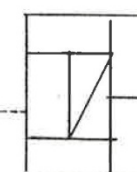
NYBYGGNAD AV FETTIDSHUS & HÖGGERÖD 1:148
 DRUST S:4 HENÅN K:4 ~ RÖRJE JOHANSSON

SKORSTEN

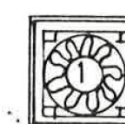
SKIFT 1,3,5

SKIFT 2,4,6

EVAK. SKORSTEN

1 KÖK BR.KLASSA 15

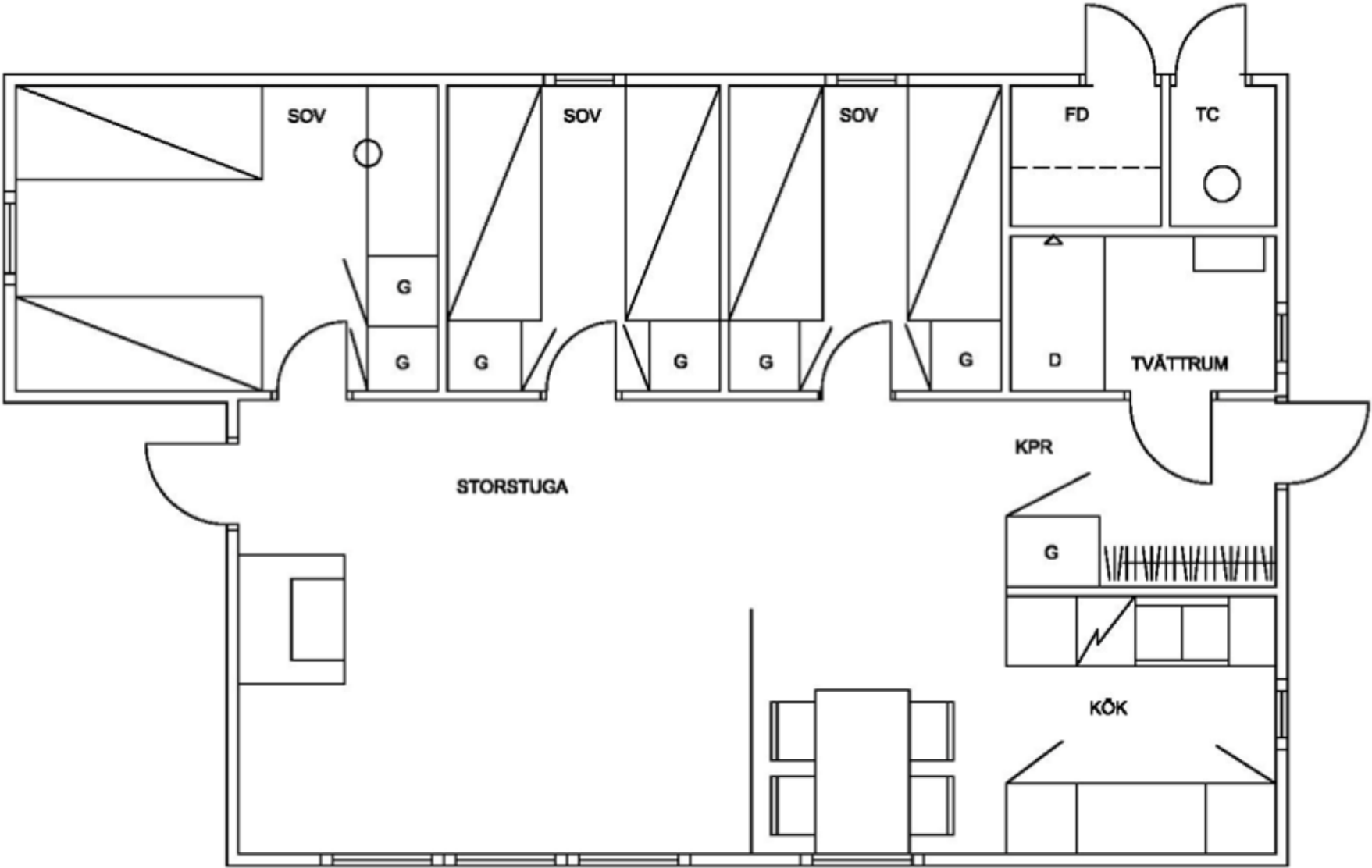
2 DUSCH

Byggnadslov beviljat med 1 beslutet
 angivna villkor
 Datum 790809 S 710 Dnr 223/77
 Avvikelse från denna ritning får icke ske
 utan byggnadsnämndens godkännande
 DRUST BYGGNADSNÄMND

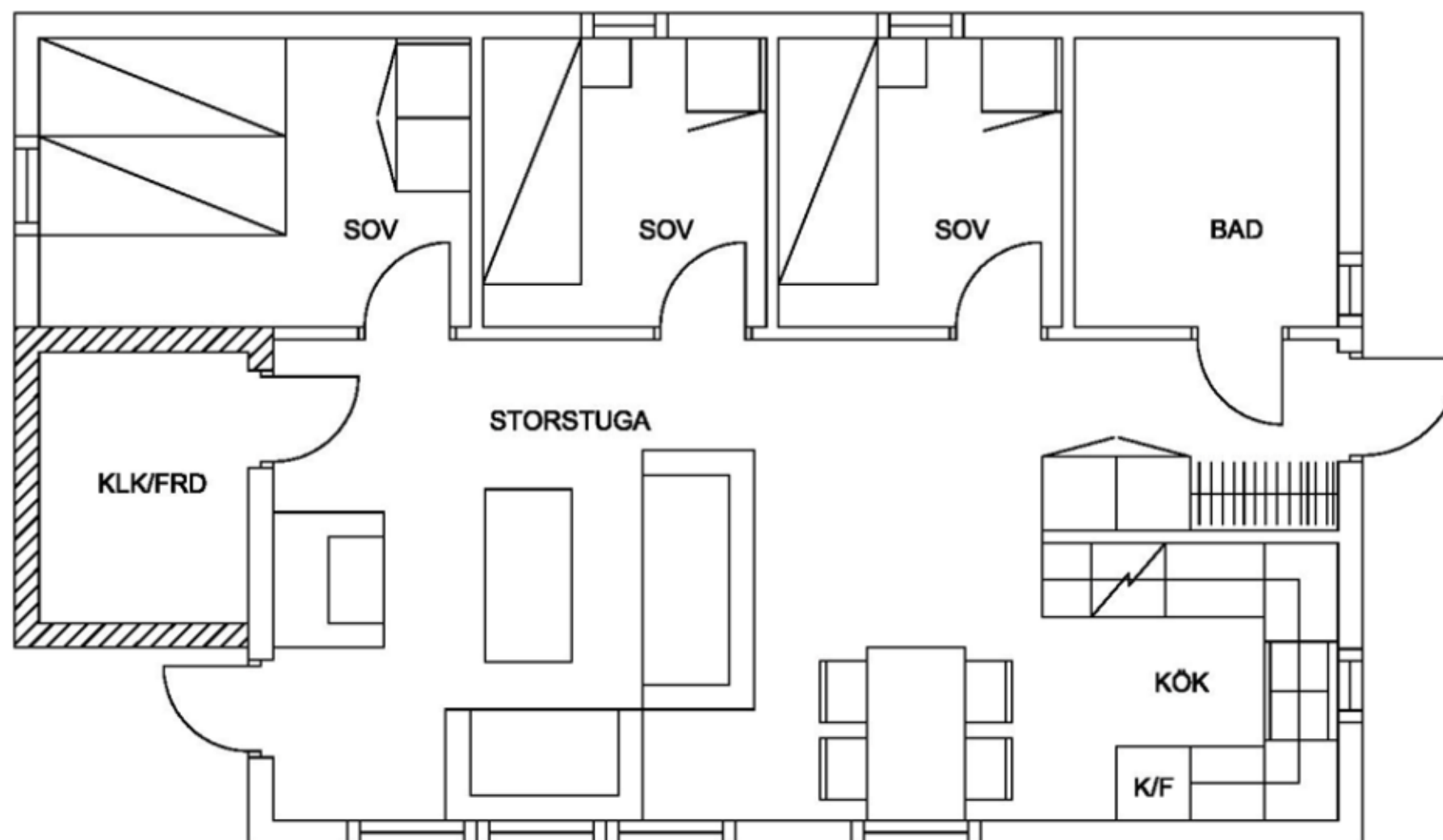
Värsås-Stugan AB

Box 301, 533 02 GÖTENE 2
 Telefon 0511/571 70

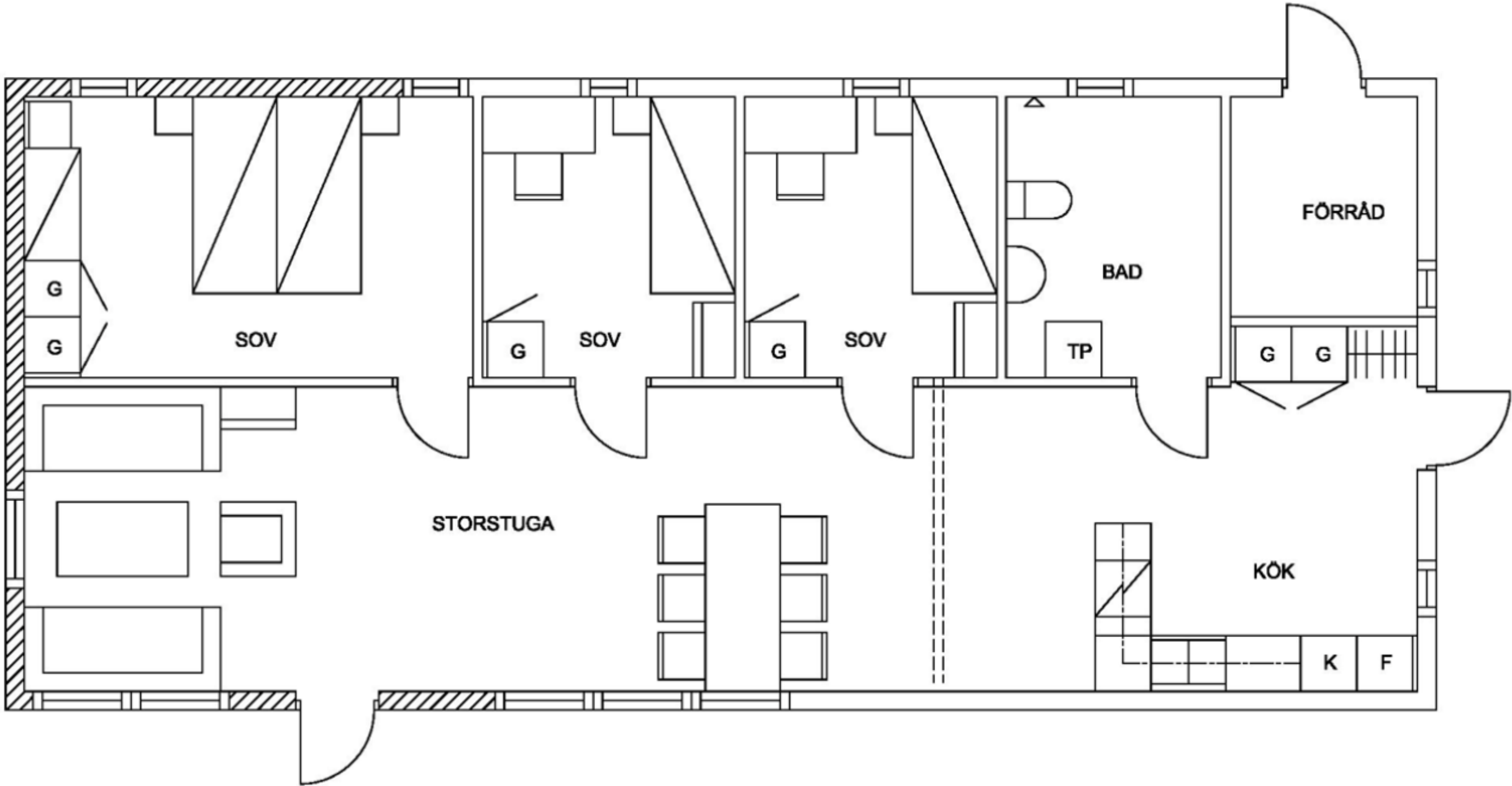
Skala 1:100 1:20
 Arit. M 790601
 R 40 4V T 43
 70100

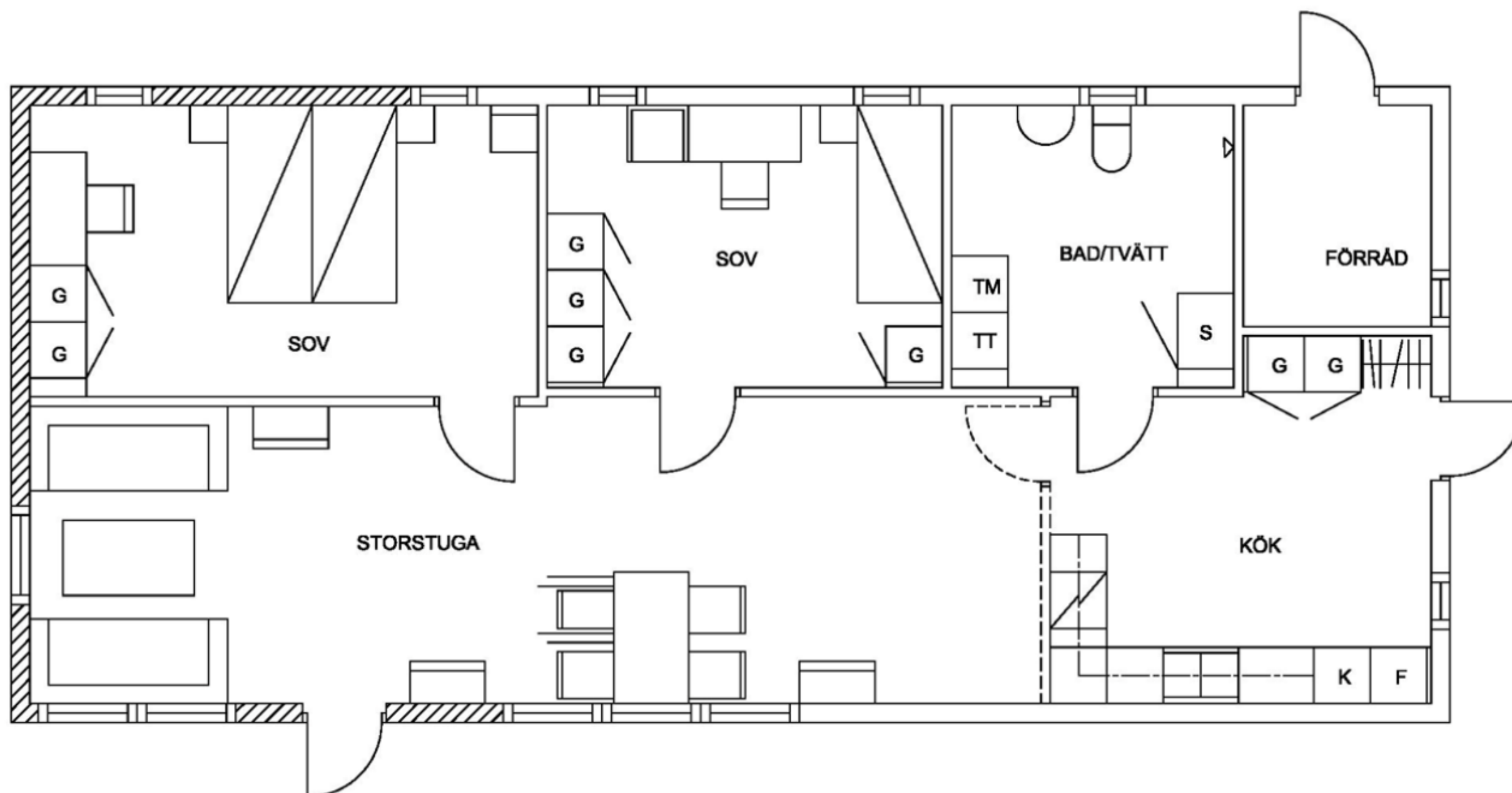
Bet.	Ant.	Andringen avser	Datum	Sign.
PLANLÖSNING				
HALLBERG EMMA SCHLEEH SANDRA				
Uppdrag nr.		Färd/ konstruerad av	Färdinsiggnare	
Datum 19 MAJ 2014		Ansvarig		
ORIGINALHUS FASTIGHETSNUMMER 1:152				
Skala	Nummer			Bet.
1:50	1:A			

Bet.	Ant.	Andringen avser	Datum	Sign.
PLANLÖSNING				
HALLBERG EMMA SCHLEECH SANDRA				
Uppdrag nr.		Ritad/ konstruerad av		Ritningsgata
Datum		Ansvarig		
19 MAJ 2014				
OMBYGGNATION FRITIDSHUS FÖRLSAG 1				
Skala		Nummer		Bet.
1:50		2:A		

Bet.	Ant.	Ändringen avser	Datum	Sign.
PLANLÖSNING				
HALLBERG EMMA SCHLEEH SANDRA				
Oppdrag nr.	Ritad/ konstruerad av		Handläggare	
Datum	Ansvarig			
19 MAJ 2014				
PLANLÖSNING FÖRSLAG 2				
Skala	Nummer			Skt.
1:50	3:A			

Bet.	Ant.	Ändringen avser	Datum	Sign.
PLANLÖSNING				
HALLBERG EMMA SCHLEE S SANDRA				
Oppdrags nr.	Ritad/ konstruerad av		Handläggare	
Datum	Ansvarig			
20 MAJ 2014				
PLANLÖSNING FÖRSLAG 3				
Skala	Nummer		Bet.	
1:50	4:A			